זוהר, פרשת בלק

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף קפד עמוד ב

וירא בלק בן צפור וגו׳ (במדבר כב ב)

ר׳ שמעון אמר **וירא** - מאי ראיה חמא? ראיה ממש! חמא במשקופא דחכמתא וחמא בעינוי. חמא במשקופא דחכמתא - כמה דכתיב **וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון** (בראשית כו ח) . מאי **בעד החלון**? כמה דאת אמר **בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא** (שופטים ה כח) - דא חלון דחכמתא דזנבי שוליהון דככביא, ואינון חלוני דחכמתא. וחד חלון אית דכל חכמתא ביה שריא, ובה חמי מאן דחמי בעקרא דחכמתא. אוף הכא **וירא בלק** - בחכמתא דיליה.

בן צפור כמה דאמרו. אבל **בן צפור** ממש! דהא חרשוי הוו בכמה זינין דההוא צפור. נטיל צפור. מכשכש בעשבא. מפרח באוירא. עביד עובדין ולחיש לחישי - וההוא צפור הוה אתי, וההוא עשבא בפומיה מצפצפא קמיה, ואעיל ליה בכלוב חד. מקטר קטרתין קמיה ואיהו אודע ליה כמה מלין. עביד חרשוי ומצפצפא עופא ופרח וטס לגבי **גלוי עינים** ואודע ליה. ואיהו אתי. וכל מלוי בההוא צפור הוו.

יומא חד עבד עובדוי ונטיל ההוא צפור ופרח ואזיל ואתעכב ולא אתא. הוה מצטער בנפשיה עד דאתא. חמא חד שלהובא דאשא דטס אבתריה ואוקיד גדפוי. כדין חמא מה דחמא ודחיל מקמייהו דישראל. מה שמיה דההוא צפור? **ידוע**. וכל אינון דמשמשי וידעי לשמשא בההוא צפור - לא ידעין חרשוי כמה דהוה ידע בלק. וכל חכמתא דהוה ידע - בההוא צפור הוה ידע! והכי הוה עביד: גחין קמיה וקטיר קטרתא, חפי רישיה וגחין ואמר. איהו אמר ״העם״, וצפרא אתיב ״ישראל״. איהו אמר ״מאד״ וצפרא אתיב ״רב״, על שום רב עלאה דאזיל בהו. שבעין זמנין צפצפו דא ודא. איהו אמר ״דל״ וצפרא אמר ״רב״. כדין דחיל דכתיב **ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא** (במדבר כב ג) - רב הוא ודאי!

ובזיני חרשין דקסדיא״ל קדמאה אשכחן דצפרא דא הוו עבדין ליה בזמנין ידיען מכסף מערב בדהבא. רישא דדהבא. פומא דכסף. גדפוי - מנחשת קלל מערב בכספא. גופא דדהבא, נקודין דנוצי בכסף, רגלין דדהבא. ושויין בפומא לישן דההוא צפור ידו״ע ושוין להוא צפרא בחלון חד, ופתחין כוין לקבל שמשא. ובליליא - פתחין כוין לסיהרא. מקטרין קטרתין ועבדין חרשין ואומאן לשמשא. ובליליא אומאן לסיהרא.

דף קפה עמוד א

ודא עבדין שבעה יומין. מכאן ולהלאה - ההוא לישנא מכשכשא בפומא דההוא צפרא. נקדין להוא לישנא במחטא דדהבא והיא ממללא רברבן מגרמה! וכלא הוה ידע בלק בצפור דא. על דא **בן צפור**. ובגין כך חמא מה דבר נש אחרא לא יכיל למנדע ולא יכיל למחמי.

(חסר כאן וגם בהמשך המאמר יש כמה חסרונות)

כתיב **אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם** (תהלים סח כג) . אית לן לשוואה לבא למהימנותא דקב״ה, דכל מלוי מלי קשוט ומהימנותא סגיא! דכיון דמלה אמר - כלא אתעביד. ודא בר נש דחיק לבא ואמר לכמה שנין ולכמה זמנין ישתלם דא דאיהו כך. כפום רברבנו דיליה דכל עלמין מליא יקריה - הכי הוא מלוי. בר נש זעיר וכל מלוי אינון לפום שעתא - הכי הוא לפום שעתא. אבל בתיובתא ובעותא ובעובדין טבין ובדמעין סגיאין - איהו קדישא רב ועלאה על כל עלמא! אזהיר נהוריה וקמיט קדושתיה לגביה דבר נש למעבד רעותיה.

אָמַר אֲדֹנָי - לזמנא דאתי זמין קב״ה לאתערא ולאתבא מבשן כל אינון דקטלו לון חיות ברא ואכלו לון.

(חסר)...

...בגין דאית בעלמא אתר מותבא דכל חיון רברבן וטורין רמאין וסגיאין וטמירין אלין באלין. וערוד מדברא תקיפא תמן. איהו עוג - בין ערודי דמדברא הוה, ושכיח תמן תוקפא דיליה, בגין דהוה **מלך הבשן** - דכל מלכי עלמא לא יכלין לאגחא קרבא ביה בגין תוקפא דבשן. ואתא משה ואגח ביה קרבא. סיחון - סייחא דמדברא הוה סיחון, ורחצנו דמואב עליה הוה **כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי** (במדבר כא יג) .

תא חזי בשעתא דחריבו ישראל קרתא דסיחון - כרוזא אתעבר במלכו דשמיא, *״אתכנשו גוברין שלטנין על שאר עמין ותחמון מלכו דאמוראה היך אתחרב!״*. בההיא שעתא כל אינון שלטנין דהוו ממנין על שבע עממין אתכנשו ובעו לאהדרא מלכו ליושנה. כיון דחמו תוקפא דמשה - אהדרו לאחורא. הדא הוא דכתיב **על כן יאמרו המושלים באו חשבון** (במדבר כא כז) - אינון שלטונין ממנן עלייהו דאתכנשו והוו אמרי **באו חשבון** - מאן הוא דין דחריב לה. **תבנה ותכונן** כבקדמיתא ותהדר מלכו ליושנה. כד חמו גבורתא דמשה ושלהובא דמלכו אמרו **כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון**

(במדבר כא כח) . כיון דכתיב **מחשבון** - אמאי **מקרית סיחון**? דהא קרית סיחון - חשבון הוה! דכתיב **כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי** (במדבר כא כו) ? אלא שלהבוא דמלכא שמיא נפק וחריב כלא! בשעתא דאינון אמרין **תבנה ותכונן עיר סיחון** סתם, ולא אמרו חשבון דחשיבו דבגין כך יתבני למותבא דאמוראה -- כדין אתיבו ואמרו *"לא יכילנא"*. מאי טעמא? בגין דכל ארחין ושבילין אסתתמו בתקפא דרב עלאה דלהון. אי נהדר ונימא ונדכר **חשבון** דתבנה - הא **אש יצאה מחשבון**. אי נהדר ונימא סתם **קרית סיחון** - הא **להבה יצאה מקרית סיחון**. ודאי כיון דההיא שלהובא דאשא שריא תמן עלה - לית מאן דיכיל לה לאהדרא לה ליושנה, דהא מכל סטרין לית לן רשו. מכאן ולהלאה **אוי לך מואב**! (במדבר כא כט) - דהא ההוא דהוה מגן עלך אתבר.

ובגין כך מואב כיון דחמו דמגן דלהון אתבר - כדין **ויגר מואב מפני העם מאד (במדבר כב ג)** . מאי **מאד**? יתיר ממותא. **כי רב הוא** - דהא כדין איהו הוה רב, ורב הוה זעיר דכתיב **הנה קטן נתתיך בגוים** (עובדיה א ב) . וישראל הוה רב באתר עשו דכתיב ביה **ורב** (בראשית כה כג) . מאי טעמא? בגין דחמו דשלטו ישראל עילא ותתא דכתיב **את כל אשר עשה ישראל לאמורי** - "אשר עשה ישראל" מבעי ליה! מאי **את כל**? לאסגאה עילא ותתא! עילא - דאפילו משלטניהון רבריבין ושלטנין דלעילא, ואפילו משלטניהון רברבנין ושלטנין דלתתא. ועל דא **את כל אשר עשה**. ועל דא **כי רב הוא** - באתר דרב בוכרא קדישא דכתיב **בני בכורי ישראל**.

ואי תימא דקב"ה בעא הכי ולאו מן דינא - תא חזי! עשו קליפה הוה, וסטרא אחרא הוה. כיון

דף קפה עמוד ב

דנפק קליפה ואתעבר - הא מוחא שכיחא. ערלה קדמאה קאי לבר. ברית איהו רב ועלאה ויקירא מכלא, ואיהו אתגלי לבתר:

ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו וגו' (במדבר כב ד) .

ר' חייא פתח **ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך יהו"ה וגו'** (זכריה ג א) .

כמה אית ליה לבר נש לאסתמרא אורחוי בהאי עלמא ולמהך בארח קשוט! בגין דכל עובדוי דבר נש כתיבין קמי מלכא. ורשימין קמיה כלהו במניינא. ונטורי קיימין וסהדין ותבעי דינא תריצין. ודיינא קיימא לקבלא סהדותא. ואינון דטענו טענתא - מרחשן. ולא ידיע אי יהכון מימינא ואם ישמאלון משמאלא. דהא כד רוחי בני נשא נפקי מהאי עלמא - כמה אינון מקטרגין דקיימין קמייהו וכרוזין נפקין, הן לטב הן לביש, כפום מה דנפיק מן דינא.

דתניא בכמה דינין אתדן בר נש בהאי עלמא - בין בחייוי בין לבתר. דהא כל מלוי בדינא אינון. וקב"ה תדיר ברחמנו, ורחמוי על כלא. ולא בעי לדיינא בני נשא כפום עובדיהון דהכי אמר דוד **אם עונות תשמר יה אֲדֹנָי מי יעמוד** (תהלים קל ג) . הכא אית לאסתכלא כיון דאמר **אם עונות תשמר יה** - אמאי **אדני**?

אלא תלת דרגין דרחמי אדכר דוד הכא. **אם עונות תשמר יה** - אם חובין סגיאו עד דסלקין לעילא לגבי אבא ואמא - הא **אדני** דאיהו רחמי! ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי יתער בדינא וכל דרגין אסתימו בדינא - דרגא חדא אית דנהדר לגביה, דכל אוותין מניה נפקין - איהו יחוס עלן! ומאן איהו **מי - מי יעמוד** ודאי! **מי ירפא לך** (איכה ב יג) . ועל דא **יה אדני**. אי אלין שמהן יסתמון מנן - **מי יעמוד**! דכל ארחין דתיובתא פתיחן מניה.

תא חזי יהושע בן יהוצדק צדיק גמור הוה! גברא דהוה עאל לפני לפנים! דעיילוהו למתיבתא דרקיעא. אתכנשו כל בני מתיבתא תמן לעיינא בדיניה. וכך ארחוי דההוא מתיבתא דרקיעא כד עיילי ליה לדינא - כרוזא נפיק ואכריז *"כל בני מתיבתא עולו לאדרא טמירא!"*. ובי דינא מתכנשי. וההוא רוחא דבר נש סלקא על ידא דתרי ממנן. כיון דעאל - קריב לגבי חד עמודא דשלהובא מלהטא דקיים תמן, ואגלים ברוחא דאוירא דנשיב בההוא עמודא.

וכמה אינון דסלקין לון תמן! בגין דכל אינון דמשתדלי באורייתא ומחדשי בה חדושין - מיד אכתוב לגבי בני מתיבתא אינון מלין. כדין כל אינון בני מתיבתא אתאן למחמי ליה. אינון תרין ממנן נפקין וסלקין ליה לההוא מתיבתא דרקיעא - מיד קריב לגבי ההוא עמודא דאגלים תמן. עאל למתיבתא וחמאן ליה. אי מלה כדקא יאות - זכאה איהו! כמה עטרין מנצצן מעטרין ליה כל בני מתיבתא! ואי מלה אחרא הוה - ווי ליה לההוא כסופא! דחיין ליה לבר וקאים גו עמודא עד דעיילי ליה לדינא - רחמנא לשיזבן.

ואית אחרנין דסלקין לון תמן כד קב"ה בפלוגתא בבני מתיבתא ואמרי *"מאן מוכח? -- הא פלוני דאוכח מלה!"*. כדין סלקין ליה תמן ואוכח ההוא מלה בין קב"ה ובין בני מתיבתא. ואית אחרנין דסלקין לון תמא לדינא, ודיינין ליה תמן לבררא לון וללבנא לון.

אמר ליה רבי יוסי, אי הכי בלא דינא אתפטר בר נש ואסתלק מהאי עלמא!? ואי בדינא אסתלק - אמאי אתדן זמנא אחרינא?

אמר ליה, הכי אוליפנא והכי שמענא - דהא ודאי בדינא אסתלק בר נש מהאי עלמא! אבל עד לא ייעול למחיצתהון דצדיקיא - סלקי ליה לדינא ותמן

אתדן בההוא מתיבתא דרקיעא. ותמן קיימא ההוא ממנא דגיהנם לאסטאה. זכאה איהו מאן דזכי מן דינא ! ואי לאו - ההוא ממנא דגיהנם נטיל ליה בשעתא דמסרין ליה בידוי, ומקלע ליה מתמן לתתא כמאן דמקלע אבנא

דף קפו עמוד א

בקוספיתא דכתיב **ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע וגו'** (ש"א כה כט) . ושדי ליה לגיהנם וקביל עונשיה כפום מה דאתדן.

תא חזי **ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך וגו'** (זכריה ג א) - דסליקו ליה לדינא גו ההוא מתיבתא דרקיעא בשעתא דאתפטר מהאי עלמא. **עומד לפני מלאך יהו"ה** - דא הוא ההוא נער ריש מתיבתא דאיהו חתיך דינא על כלא. **והשטן** - מאי **והשטן**? ההוא דממנא על נפשתא בגיהנם, דתיאובתיה למיסב ליה, ותדיר קיימא ואמר "הב הב" - הבו חייבין לגיהנם. **לשטנו** - לאדכרא חובוי.

כדין **ויאמר יהוה אל השטן יגער יהוה בך השטן ויגער יהוה בך** (זכריה ג ב) - תרין גערות אמאי? אלא חד לדומה, וחד להההוא דנפקא מגיהנם דקיימא תדיר לאסטאה.

תא חזי ההוא שטן עלאה נחית כמה דאוקמוה דאגלים בדיוקנא דשור, וכל אינון רוחין בישין דאתדנו לאעלא בגיהנם - לחיך לון ברגעא חדא וחטף לון, ונחית ויהב לון לדומה לבתר דבלע לון. ודא הוא דכתיב **ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור (במדבר כב ד)** - דאשתמודע, **השור** דקיימא לביש על כל בני עלמא. **את ירק השדה** - אינון רוחין דבני נשא דאינון ירק השדה. **השדה** - ההוא שדה דאשתמודע.

אמר ר' יוסי, אי הכי חכים הוה בלק !

אמר ליה ודאי ! והכי אצטריך ליה למנדע כל ארחוי דההוא שור. ואי לא ידעי להו - לא יכיל למעבד חרשוי וקסמוי.

א"ר יוסי ודאי הכי הוא ויאות אמרת ! ותוקפיה דההוא שור מכי מכריזו על התבואה... (חסר כאן) ...כל אינון יומין דמכריזין, וכל יומין דמכריזי על רוחיהון דבני נשא. ואינון יומי ניסן ויומי תשרי והא אתמר.

(דע שבנוסחאות הישנות כל מאמר הינוקא שמובאים לקמן היה נמצא בפרשת דברים. אך המדפיסים השמיטו הכל משם והדפיסום כאן)

רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי באורחא. מטו להההוא אתר דכפר סכנין דהוה תמן **רב המנונא סבא**. אתארחו באתתא דיליה דהוה לה ברא חדא זעירא וכל יומא הוה בבי ספרא. ההוא יומא סליק מבי ספרא ואתא לביתא. חמא לון לאלין חכימין.

אמרה ליה אמיה: *"קריב לגבי אלין גוברין עלאין ותרווח מנייהו ברכאן !".*

קריב לגבייהו. עד לא קריב - אהדר לאחורא.

אמר ליה לאמיה: *"לא בעינא לקרבא לגבייהו, דהא יומא דא לא קרו קריאת שמע ! והכי אולפי לי כל מאן דלא קרי קריאת שמע בעונתיה - בנדוי הוא כל ההוא יומא".*

שמעו אינון ותווהו ! ארימו ידייהו ובריכו ליה. אמרו *"ודאי הכי הוא ! ויומא דא אשתדלנא בהדי חתן וכלה דלא הוה לון צרכייהו והוו מתאחרן לאזדווגא, ולא הוה בר נש לאשתדלא עלייהו, ואנן אשתדלנא בהו, ולא קרינן קריאת שמע בעונתיה, ומאן דאתעסק במצוה פטור מן המצוה".*

אמרו ליה: *"בדי במה ידעת?".*

אמר להו: *"בריחא דלבושייכו ידענא כד קריבנא לגבייכו".*

תווהו. יתבו נטלו ידייהו וכריכו רפתא.

ר' יהודה הוו ידוי מלוכלכן ונטיל ידוי ובריך עד לא נטיל.

אמר להו: *"אי תלמידי דרב שמעיה חסידא אתון - לא הוה לכו לברכא בידים מזוהמות ! ומאן דבריך בידים מזוהמות - חייב מיתה !".*

פתח ההוא ינוקא ואמר: **בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו וגו'** (שמות ל כ) . ילפינן מהאי קרא דמאן דלא חייש להאי ויתחזי קמי מלכא בידין מזוהמן חייב מיתה. מאי טעמא? בגין דידוי דבר נש יתבין ברומו של עולם ! אצבעא חדא אית בידא דבר נש ואיהו אצבעא דארמא משה.

כתיב **ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית** (שמות כו כו) , וכתיב **והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה** (שמות כו כח) . ואי תימא דההוא בריח התיכון אחרא הוא, דלא הוה בכללא דאינון חמשה -- לאו הכי ! אלא ההוא בריח התיכון מאינון חמשה הוה ! תרין מכאן ותרין מכאן וחד באמצעיתא. הוא הוה בריח התיכון - עמודא דיעקב, רזא דמשה.

דף קפו עמוד ב

לקבל דא חמש אצבעאן בידא דבר נש. והבריח התיכון באמצעיתא רב ועלאה מכלא - ביה קיימין שאר אחרנין. ואינון חמש בריחין דאקרון ׳חמש מאה שנין׳ דאילנא דחיי אזיל בהו. וברית קדישא אתער בחמש אצבען דידא. ועל דא כל ברכאן דכהנא באצבען תליין. פרישו דידא דמשה על דא הוה. אי כל דא אית בהו - לית דינא למהוי בנקיו כד מברכין בהו לקב״ה ? ! בגין דבהו ובדוגמא דלהון מתברך שמא קדישא ! ועל דא אתון דחכמיתו טובא - היך לא אשגחתון להאי ולא שמשתון לר׳ שמעיה חסידא ? ! ואיהו אמר כל טנופא וכל לכלוכא סליקו ליה לסטרא אחרא, דהא סטרא אחרא מהאי טנופא ולכלוכא אתזן. ועל דא **מים אחרונים חובה** - ו**חובה** אינון.

תווהו ולא יכילו למללא.

אמר ר׳ יהודה: *״ברי שמא דאבוך מאן הוא ? ״*

שתיק ינוקא רגעא חדא. קם לגביה אמיה ונשק לה.

אמר לה: *״אמי ! על אבא שאילו לי אלין חכימין. אימא לון ? ״.*

אמרה ליה אימיה: *״ברי, בדקת להו ? ״.*

אמר: *״הא בדקית ולא אשכחית כדקא יאות״.*

לחישא ליה אמיה ואהדר לגבייהו.

אמר להו: *״אתון שאלתון על אבא, והא אסתלק מעלמא. ובכל יומא דחסידי קדישין אזלין בארחא - איהו טייעא אבתרייהו. ואי אתון קדישי עליונין - היך לא אשכחתון ליה אזיל טייעא אבתרייכו ? ! אבל בקדמיתא חמינא בכו, והשתא חמינא בכו ! דאבא לא חמא חמרא דלא טעין אבתריה חמרא למסבל עולא דאורייתא. כיון דלא זכיתון דאבא יטעון אבתרייכו - לא אימא מאן הוא אבא ! ״*

אמר רבי יהודה לר׳ יצחק: כדמי לן האי ינוקא לאו בר נש הוא !

אכלו וההוא ינוקא הוה אמר מלי דאורייתא וחדושי אורייתא.

אמרו: הב ונבריך !

אמר להו: יאות אמרתון ! בגין דשמא קדישא לא מתברך בברכה דא אלא בהזמנה !

פתח ואמר: **אברכה את יהו״ה בכל עת וגו׳** (תהלים לד ב) .

וכי מה חמא דוד לומר **אברכה את יהו״ה** ? אלא חמא דוד דבעי הזמנה ואמר **אברכה**. בגין דבשעתא דבר נש יתיב על פתורא - שכינתא קיימא תמן וסטרא אחרא קיימא תמן. כד אזמין בר נש לברכא לקב״ה - שכינתא אתתקנת בהזמנה דא לגבי עילא לקבלא ברכאן, וסטרא אחרא אתכפייא. ואי לא אזמין בר נש לברכא לקב״ה - סטרא אחרא שמע ומכשכשא למהוי ליה חולקא בההיא ברכה.

ואי תימא בשאר ברכאן אמאי לא אית הזמנה ? אלא ההוא מלה דברכה דקא מברכין עלה - איהו הזמנה ! ותא חזי דהכי הוא - דהאי דמברך על פרי - ההוא פרי איהו הזמנה ומברכין עליה, ולית ליה חולקא לסטרא אחרא. וקודם דא דהוה ההוא פרי ברשות דסטרא אחרא לא מברכין עליה, וכתיב **לא יאכל** בגין דלא יברכון על ההוא פרי ולא יתברך סטרא אחרא. כיון דנפק מרשותיה - יאכל ומברכין עליה, ואיהו הזמנא לברכתא. וכן כל מילין דעלמא דקא מברכין עלייהו - כלהו הזמנה לברכתא, ולית בהו חולקא לסטרא אחרא.

ואי תימא אוף הכי לברכת זמון - כסא דברכתא הוה הזמנה ? ! אמאי ״הב ונבריך״ ? אלא הואיל ובקדמיתא כד הוה שתי אמר ״בורא פרי הגפן״ - הא הזמנה הוי, והשתא לברכת מזונא בעינן שנוי להזמנה אחרא ; דהא כסא דא לקב״ה הוי ולאו למזונא. ובגין כך בעי הזמנה דפומא.

ואי תימא ״נברך שאכלנו משלו״ - דא הוא הזמנה, ״ברוך שאכלנו״ - דא הוא ברכה ? -- הכי הוא ודאי ! אבל ״נברך״ - הזמנה אחרא איהו. הזמנה דפומא דקדמיתא - איהי הזמנה לכוס דברכה סתם. והאי כוס כיון דאנטיל - איהו הזמנה אחרא במלה ד״נברך״ לגבי עלמא עלאה, דכל מזונין וברכאן מתמן נפקין. ובגין כך איהו בארח סתים - דעלמא עלאה סתים איהו ולית לגביה הזמנה אלא דא כוס דברכה.

אמר ר׳ יהודה, *״זכאה חולקנא דמן*

דף קפז עמוד א

יומא דעלמא עד השתא לא שמענא מלין אלין ! ודאי הא אמינא דדא לאו בר נש איהו ! "

אמר ליה: *"ברא מלאכא דיהו"ה רחימא דיליה ! האי דאמרת* ***ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן וגו' וחמשה ברים וגו' וחמשה בריחים לירכתים ימה*** *כז - הא בריחים טובא איכא הכא ! וידים אינון תרין ! ? "*

אמר ליה: *"דא הוא דאמרין מפומיה דבר נש אשתמע מאן איהו ! אבל הואיל ולא אשגחתון - אנא אימא ! "*

פתח ואמר **החכם עיניו בראשו וגו'** (קהלת ב יד) . וכי באן אתר עינוי דבר נש אלא בראשו ? ! דילמא בגופו או בדרועיה ? דאפיק לחכם יתיר מכל בני עלמא ! אלא קרא הכי הוא ודאי ! דתנן לא יהך בר נש בגלוי דרישא ד' אמות. מאי טעמא ? דשכינתא שריא על רישיה. וכל חכים עינוי ומלוי **בראשו** אינון - בההוא דשריא וקיימא על רישיה. וכד עינוי תמן - לינדע דההוא נהורא דאדליק על רישיה אצטריך למשחא, בגין דגופא דבר נש איהו פתילה, ונהורא אדליק לעילא. ושלמה מלכא צווח ואמר **ושמן על ראשך אל יחסר** - דהא נהורא דבראשו אצטריך למשחא ואינון עובדין טבאן. ועל דא **החכם עיניו בראשו** ולא באתר אחרא.

אתון חכימין ודאי ושכינתא שרייא על רישייכו ! היך לא אשגחתון להאי דכתיב **ועשית בריחים וגו' לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית** (שמות כו כו) - 'האחד והשנית' אמר קרא, 'שלישית ורביעית' לא אמר קרא. דהא 'אחד ושנית' דא חשיבו דתרין סטרין. ובגין כך עביד חושבנא בתרין אלין.

אתו אינון ונשקוהו. בכה רבי יהודה ואמר: *"ר' שמעון זכאה חולקך ! זכאה דרא דהא בזכותך אפילו ינוקי דבי רב אינון טנרין רמאין תקיפין ! ".*

אתאת אמיה, אמרה לון: *"דבותי ! במטו מנייכו ! לא תשגחון על ברי אלא בעינא טבא".*

אמרו לה: *"זכאה חולקך אתתא כשרה, אתתא ברירא מכל שאר נשין ! דהא קב"ה בריר חולקך וארים דגלך על כל שאר נשין דעלמא ! "*

אמר ינוקא: אנא לא מסתפינא מעינא בישא - דבר נונא רבא ויקירא אנא ! ונונא לא דחיל מעינא בישא דכתיב **וידגו לרוב בקרב הארץ** (בראשית מח טז) . מאי **לרוב** ? לאסגאה על עינא. ותנינן **מה דגים דימא - מיא חפי עליהון ולית עינא בישא וכו'. לרוב** ודאי ! **בקרב הארץ** - בגו בני אנשא על ארעא.

אמרו: *"ברא מלאכא דיהו"ה ! לית בנא עינא בישא ולא מסטרא דעינא בישא אתינן ! וקב"ה חפי עלך בגדפוי ":*

פתח ואמר: **המלאך הגואל אותי מכל רע יברך וגו'** (בראשית מח טז) .

האי קרא אמר יעקב ברוח קודשא. אי ברוח קודשא אמר ליה - רזא דחכמתא אית ביה.

המלאך - קרי ליה 'מלאך' וקרי ליה שמהן אחרנין - הכא אמאי אקרי **מלאך** ? אלא כד איהו שליחא מלעילא, וקבילת זהרא מגו אספקלריא דלעילא דכדין מברכין לה אבא ואמא להאי. אמרי לה *"ברתי ! זילי נטורי ביתיך ! פקידי לביתיך ! הכי עבידי לביתיך - זילי וזוני לון ! זילי דההוא עלמא דלתתא מחכא לך ! בני ביתך מחכאן מזונא מנך ! הא לך כל מה דתצטרכי למיהב לון ! "* - כדין איהי **מלאך**.

ואי תימא, והא בכמה דוכתי אקרי **מלאך** ולא אתי למיזן עלמין ? ועוד דבשמא דא לא זן עלמין אלא בשמא **דיהו"ה** ? ! -- הכי הוא ודאי ! כד שליח מגו אבא ואמא אקרי **מלאך**, וכיון דשארי על דוכתיה על תרין כרובין - **יהו"ה** שמיה.

למשה כד אתחזי ליה בקדמיתא אקרי 'מלאך'. ליעקב לא אתחזי הכי אלא בדוגמא דכתיב **ורחל באה** - דא דיוקנא דרחל אחרא דכתיב **כה אמר יהו"ה קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה** (ירמיהו לא יד) . **ורחל באה** סתם. **עם הצאן** - דרגין דילה. **אשר לאביה** ודאי ! וכלהו אתמנון ואתפקדון בידהא. **כי רועה היא** - איהי מנהגא לון ואתפקדא עלייהו.

דף קפז עמוד ב

והכי במשה כתיב **וַיֵּרָא מלאך יהו"ה אליו בלבת אש** (שמות ג ב) .

ואי תימא יתיר הוא שבחא דאברהם דלא כתיב ביה 'מלאך' אלא **וירא אליו יהו"ה באלוני ממרא וגו'** (בראשית יח א) ! ? -- התם באברהם אתחזי ליה **אדני** באל"ף דל"ת, בגין דבההוא זמנא קביל ברית, ומה דהוה אתכסי עד כען מניה - אתחזי ליה רבון ושליט. והכי אתחזי דהא כדין בההוא דרגא אתקשר ולא יתיר, ובגין כך בשמא דאדון רבון עליה. אבל משה דלא הוה ביה פרודא דכתיב **משה משה** (שמות ג ד) דלא פסקא טעמא כמה דכתיב

אברהם (בראשית כב יא) דפסקא טעמא. בגין דהשתא שלים מה דלא הוה מקדמת דנא. פרישו אית בין אברהם דהשתא לאברהם דקדמיתא. אבל משה - מיד דאתייליד - אספקלריאה דנהרא הות עמיה דכתיב **ותרא אותו כי טוב הוא** וכתיב **וירא אלהים את האור כי טוב** (בראשית א ד) . משה מיד אתקשר בדרגא דיליה ובגין כך **משה משה** ולא אפסיק טעמא. ועל דא לגבי דמשה אזעיר גרמיה דכתיב **מלאך יהו"ה**.

יעקב קרא ליה בשעתא דהוה סליק מעלמא **מלאך**. מאי טעמא? בגין דבההיא שעתא הוה ירית לה לשלטאה. משה בחייו, יעקב לבתר דסליק מעלמא. משה בגופא, יעקב ברוחא. זכאה חולקא דמשה !

הגואל אותי מכל רע (בראשית מח טז) - דלא אתקריב לעלמין לגבי סטרא דרע ולא יכיל רע לשלטאה ביה.

יברך את הנערים - כדין יעקב הוה מתקן לביתיה כבר נש דאזיל לביתא חדתא ומתקן לה בתקונוי ומקשט לה בקשוטוי. **יברך את הנערים** - אינון דאשתמודען, אינון דאתפקדן על עלמא לאתמשכא מנייהו ברכאן, תרין כרובין אינון.

ויקרא בהם שמי - השתא אתקין ביתיה ואיהו אסתלק בדרגיה בגין דחבורא ביעקב הוי. גופא אתדבק באתר דאצטריך ותרין דרועין בהדיה. לבתר דאינון נערים מתברכן כדקא יאות - כדין **וידגו לרוב בקרב הארץ**. ארחא דנונין לאסגאה גו מיין ואי נפקן מגו מיא ליבשתא מיד מתין. אלין - לאו הכי ! אלא אינון מן ימא רבא, וסגיאו דלהון לאפשא ולאסגי בקרב הארץ איהו, מה דלית הכי לכל נונין דעלמא !

מה כתיב לעילא - **ויברך את יוסף ויאמר** (בראשית מח טו) - ולא אשכחן ליה הכא ברכאן, דהא לבתר בריך ליה דכתיב **בן פורת יוסף** (בראשית מט כב) ? אלא כיון דבריך לאלין נערים - ליוסף בריך, דהא לא יכלי לאתברכא אלא מגו יוסף. ומגו דאיהו בטמירו ולא אתחזי לאתגלאה כתיב **ויקרא בהם שמי ושם אבותי** - לכסאה עליה. מן האבות מתברכן ולא מאתר אחרא. **בקרב הארץ** - דא הוא כסויא לחפאה מה דאצטריך.

אתו ונשקוה כמלקדמין.

אמרו: *"הבו ונבריך !"*

אמר איהו: *"אנא אברך דכל מה דשמעתון עד הכא מנאי הוה, ואקיים בי **טוב עין הוא יבורך (משלי כב ט) - קרי ביה יברך**, מאי טעמא? בגין דנתן **מלחמו לדל** - מלחמא ומיכלא דאורייתא דילי אכלתון !"*

אמר ר' יהודה: *"ברא רחימא דקב"ה ! הא תנינן בעל הבית בוצע ואורח מברך !"*.

אמר ליה: *"לאו אנא בעל הבית ולאו אתון אורחין. אבל קרא אשכחנא ואקיים ליה ! דהא אנא 'טוב עין' ודאי - בלא שאילו דלכון אמינא עד השתא, ולחמא ומיכלא דילי אכלתון"*.

נטל כסא דברכתא ובריך, וידוי לא יכלי למסבל כסא והוו מרתתי. כד מטא ל**על הארץ ועל המזון** אמר **כוס ישועות אשא ובשם יהו"ה אקרא** (תהלים קטז יג) . קיימא כסא על תקוניה ואתישב בימיניה ובריך.

לסוף אמר: *"הא רעוא דלחד מאלין יתמשכון ליה חיין מגו אילנא דחיי דכל חיין ביה תליין. וקב"ה יערב ליה וישכח ערב לתתא דיסתכם בערבותיה בהדי מלכא קדישא"*.

כיון דבריך - אסתים עינוי רגעא חדא. לבתר פתח לון אמר *"חברייא ! שלום לכון מרבון טב, דכל עלמא דיליה הוא"*.

תווהו ובכו ובריכו ליה. בתו ההוא ליליא. בצפרא

דף קפח עמוד א

אקדימו ואזלו. כד מטו לגבי ר' שמעון סחו ליה עובדא. תוה ר' שמעון. אמר: *"בר טנרא תקיפא איהו ויאות הוא לכך, ויתיר ממה דלא חשיב בר נש. בריה דרב המנונא סבא הוא !"*.

אזדעזע ר' אלעזר. אמר: *"עלי למיהך למחזי לההוא בוצינא דדליק"*.

אמר ר' שמעון: *"דא לא סליק בשמא בעלמא, דהא מלה עלאה אית ביה. ורזא איהו. דהא נהירו משיחו דאבוי מנהרא עליה, ורזא דא לא מתפשטא בין חברייא"*.

יומא חדא הוו חברייא יתבין ומתנגחין אלין באלין, והוו תמן **ר' אלעזר ור' אבא ור' חייא ור' יוסי ושאר חברייא**.

אמרו הא כתיב **אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו'** (דברים ב ט) בגין רות ונעמה דהוו זמינין לנפקא מנייהו. צפורה אתת משה דהות ממדין,

ויתרו ובנוי דנפקו ממדין דהוו כלהו זכאי קשוט - על אחת כמה וכמה? ! ותו - משה דרביאו ליה במדין ! ואמר ליה קב״ה **נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים** (במדבר לא ב) !? אי הכי משוא פנים אית במלה - דיתיר אתחזו בני מדין לשזבא מן מואב? !

אמר ר׳ שמעון: לא דמי מאן דזמין למלקט תאני, למאן דכבר לקיט לון !

אמר ליה רבי אלעזר: אע״ג דכבר לקיט לון - שבחא איהו !?

אמר ליה: מאן דלא לקט תאני - נטיר תאנה תדיר דלא יהא בה פגם בגין תאני דזמינת לאייתאה. כיון דלקיט תאני - שביק לה לתאנה ותו לא נטיר לה !

כך מואב דזמינא לאייתאה אינון תאני - נטר ליה קב״ה דכתיב **אל תצר את מואב** (דברים ב ט) . מדין - דקא יהיבת תאני ואלקיטו לון - כתיב **צרור את המדינים** (במדבר כה יז) , דהא מכאן ולהלאה תאנה דא לא זמינת לאייתאה פירין, ובגין כך אתחזיית ליקידת אשא.

פתח ואמר: **ויאמר מואב אל זקני מדין וגו׳** (במדבר כב ד) . מואב אינון שארי ! ובגין אינון תאני דזמין מואב לאפקא לעלמא - אשתזיבו מעונשא !

רבי אלעזר בעא למיחמי לר׳ יוסי בר׳ שמעון בן לקוניא חמוי. והוו אזלי **ר׳ אבא ור׳ יוסי** בהדיה. אזלו בארחא והוו אמרי מלי דאורייתא כל ההוא ארחא.

אמר ר׳ אבא, מאי דכתיב **ויאמר יהו״ה אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו׳** (דברים ב ט) , וכתיב **וקרבת מול בני עמון [אַל תְּצָרֵם וְאַל תִּתְגַּר בָּם] וגו׳** (דברים ב יט) . מלה דא כמלה דא !? מה הפרש בין דא לדא, דהא אתחזי דשקולי הוו? ותנינן כד הוו מקרבי לגבי בני מואב הוו ישראל אתחזיין לגבייהו בכל מאני קרבא כדבעו אתגריין בהו. ולגבי בני עמון הוו ישראל מתעטפי בעטופייהו ולא אתחזי מאני קרבא כלל. וקראי מוכחן - בשקולא דא כדא !

אמר ר׳ אלעזר, ודאי הכי הוא ! ותנינן דדא דהות חציפא ואמרת ׳מואב׳ דכתיב **ותקרא את שמו מואב** (בראשית יט לז) - אתחזון ישראל חציפו לגבייהו כמה דאיהי הות חציפא דאמרת **מואב - מאב** הוה ברא דא. אבל זערתא דאמרת **בן עמי** לח וכסיאת ארחהא - ישראל הוו מכסיין ארחייהו לגבייהו; מעטפי עטופא בטלית ואתחזון קמייהו כאחין ממש. והא אוקמוה.

עד דהוו אזלי אדכר ר׳ אלעזר מהאי ינוקא. סטו מארחא ג׳ פרסי ומטו להתם. אתארחו בההוא ביתא. עאלו ואשכחו להההוא ינוקא דהוה יתיב ומתקנין פתורא קמיה. כיון דחמא לון - קריב גבייהו.

אמר לון: עולו חסידי קדישין ! עולו שתילין דעלמא ! אינון דעילא ותתא משבחין לון ! אינון דאפילו נוני ימא רבא נפקין ביבשתא לגבייהו !

אתא ר׳ אלעזר ונשקיה ברישיה. הדר כמלקדמין ונשקיה בפומיה.

אמר ר׳ אלעזר, נשיקה קדמאה - על נונין דשבקין מיא ואזלין ביבשתא. ונשיקה תניינא - על ביעין דנונא דעבדו איבא טבא בעלמא.

אמר ההוא ינוקא, בריחא דלבושייכו חמינא דעמון ומואב מתגרן בכו ! היך אשתזבתון מנייהו? מאני קרבא לא הוו בידייכו ואי לאו לרחצנו תהכון בלא דחילו.

דף קפח עמוד ב

תווהו ר׳ אלעזר ור׳ אבא וחברייא.

אמר רבי אבא: זכאה ארחא דא וזכאה חולקנא דזכינא למיחמי דא !

אתקינו פתורא כמלקדמין. אמר חכימין קדישין ! תבעו נהמא דתפנוקי בלא קרבא ופתורא דמאני קרבא? או נהמא דקרבא? או תבעון לברכא למלכא בכל מאני קרבא? דהא פתורא לא אסתליק בלא קרבא !

אמר ר׳ אלעזר: ברא רחימא חביבא קדישא ! הכי בעינן ! בכל הני זיני קרבא אשתדלנא בהו, וידעינן לאגחא בחרבא ובקשתא וברומחא ובאבנין דקירטא. ואנת רביא - עד לא חמית היך מגיחין קרבא גוברין תקיפין דעלמא.

חדי ההוא ינוקא. אמר ודאי לא חמינא ! אבל כתיב **אל יתהלל חוגר כמפתח** (מ״א כ יא) .

אתקינו פתורא בנהמא ובכל מה דאצטריך.

אמר ר׳ אלעזר: כמה חדו אית בלבאי ברביא דא! וכמה חדושין יתחדשון על פתורא דא! ועל דא אמרית דידענא דזגי פעמוני רוחא קדישא הוו אזלין ביה.

אמר ההוא ינוקא, מאן דבעי לנהמא - על פום חרבא ייכול!

חדי ר׳ אלעזר.

אהדר וקריב ינוקא לגביה. אמר ליה: בגין דשבחת גרמך - אית לך למיגח קרבא בקדמיתא! ואנא אמרית בקדמיתא דקרבא ליהוי בתר אכילה, אבל השתא - מאן דבעי סולתא - ייתי מאני קרבא בידוי!

אמר ר׳ אלעזר: לך יאות לאחזאה מאינון מאני קרבא דילך!

פתח ההוא ינוקא ואמר: **והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהו״ה** (במדבר טו יט) - קרא דא על עומר דתנופה אתמר! מאי **תנופה**? אי בגין דאניף ליה כהנא לעילא איהי תנופה - מאי אכפת לן אי אניף אי מאיך?! אלא ודאי אצטריך לארמא לה לעילא והיינו **תרומה**. ואע״ג דדרשינן **תרי ממאה** והכי הוא - אבל תנופה דא הוא ארמותא. ורזא דחכמתא הכא.

אי חסידי קדישין מארי דרומחין! לא שמשתון לר׳ שמעיה חסידא, דאי לאו תנדעון **תנופה** מאי היא, **חטה** מאי היא, **שעורה** מאי היא!

תנופה דקאמרינן היינו **תנ״ו פ״ה**. ורזא דיליה **תנו כבוד ליהו״ה אלהיכם** (ירמיהו יג טז) , דהא ׳פה׳ היינו ׳כבוד׳, דבעינן למיהב ליה לקב״ה. ועל דא אבעי לן לארמא לעילא לאחזאה דליה אנן יהבין להאי ׳פה׳. דלית שבחא למלכא עלאה אלא כד ישראל מתקני ליה להאי ׳כבוד׳ ויהבי ליה למלכא כבוד. ודא הוא **תנו פה** - תנו כבוד. וארמא איהו ודאי!

קרא דשרינן ביה - **והיה באכלכם מלחם הארץ** - וכי לחם הארץ שעורה איהו? - לאו הכי! ואנן שעורה מקרבינן בגין דשעורה קדמאה לשאר נהמא דעלמא. **שעורה** איהו **שיעור ה׳**, דהא אתר ידיע הוא בשיעורא **דה׳**. **חטה בה׳**, נקודה באמצעיתא, דלית חולקא לסטרא אחרא דחובא תמן.

חטה - ברתא דמתחטאה לקמי אבוה ועבד לה רעותא. ומאי חטה? כללא דכ״ב אתוון.

אמר ר׳ אלעזר: אע״ג דהוה לן למשמע - הכא אית לן למימר ולדרכא קשתא.

אמר ההוא ינוקא: הא מגנא לקבל גירא!

אמר רבי אלעזר: ודאי ׳חטה׳ הכי קרינן לה! אבל חמינן בשבטים כלהו דלית בהו **ח״ט**, ובה אית **ח״ט** וקרינן **חטה**?

אמר ההוא ינוקא: ודאי הכי הוא! דהא **ח״ט** שריא סמיך לה. בהו בשבטין - לא הוו אתוון אלין, דקא אתו מסטרא דקדושה דלעילא. אבל לגבה שריא. ואי בעית לאפקא חרבא ותימא *״אמאי נקטת אתוון אלין ההיא ברתא?״* -- אלא אי תנדע חובא דאדם הראשון דאמרו חט״ה הוה - תנדע הא! ואילנא דא כד נצח כלא - סטרא דטוב נקיט לכל סטרא אחרא וכפייא ליה. חברייא קדמאי פרישו מלה דא ושרו לה מרחיק; **חטה** - סתם. אתו בתראי ואמרו **חטה** ממש. אתא ישעיה ופריש לה דכתיב **וממחתה כי לא תקרב אליך** (ישעיהו נד יד) , ועל כן נקודה באמצעיתא דלא יהא **חטאה**. דאלו נקודה לא הוי - **חטאה** להוי. וחלופא בין **ט׳ לת׳**, תבירו לסטרא אחרא ברירו דילה.

דף קפט עמוד א

אתון חברייא דלא שמשתון לר׳ שמעיה חסידא אמרין דבחמשת זיני דגן לא אית חולקא לסטר אחרא. ולאו הכי! דהא כל מה דאתבלי בארעא - לסטר אחרא אית ביה חולקא! ומאן חולקא אית ליה? **מוץ** דתדפנו רוח, דכתיב **לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח** (תהלים א ד) . ודא הוא רוחא דקודשא. וכתיב **כי רוח עברה בו ואיננו וגו׳** (תהלים קג טז) . בגין דרוח קודשא מפזר ליה בכל סטרין דעלמא דלא ישתכח.

דא בנוקבא. דכורא מאי הוא? **תבן**. **ומוץ ותבן** כחדא אזלין. ועל דא פטור ממעשר דלית בהו חולקא בקדושה. **ה׳** דגן בנקיו בלא תבן ומוץ. **ח״ט** - דכר ונוקבא - מוץ ותבן. **ה׳** - בנקיו דדגן. ועל דא שלימו דאילנא חטה איהו, ואילנא דחטא ביה אדם הראשון - חטה הוה, דכלא איהו ברזא ובמלה **דחטה**.

תווה ר׳ אלעזר ותווהו חברייא.

אמר ר׳ אלעזר: ודאי הכי הוא!

אמר ההוא ינוקא: הכי הוא ודאי קרא דשרינן ביה! דהא שעורה אקדים למיתי לעלמא ואיהו מתתקן למיכלא דבעירא סתם. איהו רזא **דאלף הרים דמגדלין בכל יומא** והיא אכלה לון. ואקרי **לחם תרומה** - מיכלא דההוא תרומה. ואתקצר בליליא דהא כתיב **ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים**

כי לחמו הוא (ויקרא כב ז) . **מן הקדשים** - דא תרומה. **מן הקדשים** - ולא קדשים, דהא ׳קדש׳ סתם לא אקרי תרומה, **דחומר בקדש מבתרומה** תנן.

ארעא קדישא ברשו דקב״ה הוות, ורשו אחרא לא עאל תמן ! היך אבדיקת ארעא אי קיימת במהימנותא ולא אתחברת ברשו אחרא ? בקריבו דתרומה דא דשעורים ! כגוונא דרזא דסוטה.

אמר ר׳ אבא : ודאי שננא דחרבא לגבך !

אמר ההוא ינוקא : ודאי אתקפנא במגן וצינה לאגנא מניה.

אמר ר׳ אבא : ארעא קדישא - לית בה רשו אחרא ולא עאל תמן. מוץ ותבן ממאן הוו ?

פתח ההוא ינוקא ואמר : **ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו׳** (בראשית א כז) , וכתיב **ויאמר להם אלהים פרו ורבו** כח. וכי אי לאו דאתא נחש על חוה לא יעביד תולדין לעלמא ? ! או אי לא חאבו ישראל בעובדא דעגלא לא יעבדון תולדין ? ! אלא ודאי אי לא ייתי נחש על חוה - תולדין יעביד אדם מיד ודאי, דהא גזרה אתגזר מיד דאתברי דכתיב **פרו ורבו ומלאו את הארץ**. ואינון תולדין יהון כלהון בנקיו בלא זוהמא כלל.
אוף הכי - ארעא קדישא דהא לא עאל בה רשו אחרא - אית בה מוץ ותבן דלאו מההוא סטר. ולבר מארעא ההוא מוץ ותבן - דסטר אחרא הוי ! דאזלא בתר קדושה כקוף בתר בני נשא.

אתו ר׳ אלעזר וחברייא ונשקוהו.

אמר לון : דאמי לי דרווחנא במאני קרבא נהמא דפתורא !

אמר ר׳ אלעזר - ודאי הכי הוא ! דהא כל זיני קרבא בידך אינון, ומצלחן בידך.

אתו ונשקוהו כמלקדמין.

פתח איהו ואמר **ובגפן שלשה שריגים וגו׳** (בראשית מ י) . עד הכא חזיונא דמלה, דהא מכאן ולהלאה חזיונא דיליה הוה דכתיב **וכוס פרעה בידי** (בראשית מ יא) . אבל חזיונא דמלה - בגיניה דיוסף הוה, ולבשרא ליה דישמע יוסף וינדע.

תנינן שבעה רקיעין אינון, ואינון שבעה היכלין. ושית אינון. וחמש אינון. וכלהו נפקי מגו יין עתיקא קדישא עלאה ! ההוא יין משיך ליה יעקב מרחוק וסחיט ליה מענבים דההוא גפן. כדין יעקב אמשיך ליה ההוא יין דקא אתחזי ליה וחדי ושתה. הדא הוא דכתיב **וַיַּבֵא לָו יַיִן וַיִּשְׁתְּ** (בראשית כז כה) . הכא אתכליל עילא ותתא, ועל דא ארחיק מלה ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי. והיינו **לָו** - ליה לתתא, ליה לעילא.

חנוך מטטרון אמר : **ויבא לו יין** - דארמי מיא בההוא יין. ואי לאו דארמי ביה מים - לא יכיל למסבל. ושפיר אמר חנוך מטטרון ! ובגין כך אמשיך **לָו** בתרי טעמי, דהא בתרין סטרין אחיד.

וההוא יין אזיל מדרגא לדרגא, וכלהו טעמין ביה, עד דיוסף צדיקא טעים ליה דאיהו דוד נאמן. הדא הוא דכתיב **...כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים** (שיר ז י) .

דף קפט עמוד ב

מהו **כיין הטוב** ? דאתא יעקב וארמי ביה מיא - דא הוא **יין הטוב**, והכי הוא כמה דאמר חנוך מטטרון.

תווה ר׳ אלעזר ותווה ר׳ אבא.

אמרו : הא חמרא דילך הוא נצחת מלאכא קדישא אפומא דרוח קודשא !

אמר לון : עד כען ההוא גפן מחכא למעבד פירין. ובגפן דא איהו גפן דאשתמודעא בקודשא, בגין דאית גפן אחרא דאיהו אקרי **גפן נכריה**. וענבים דילה לא אינון ענבים אלא קשין, אחידין לבא, נשכין ככלבא. אינון ענבים אקרון **סורי הגפן נכריה** (ירמיהו ב כא) . אבל גפן דא עלה כתיב **וּבַגֶּפֶן** - ההיא דאשתמודעא, ההיא דכל קדישין טעמו ! חמרא עתיקא, חמרא טבא, חמרא דיעקב יהיב ביה מיא עד דכל אינון דידעין לטעמא חמרא טעמו ליה והוה טב לחכא. וההיא גפן כד מטא לגבה - אושיטת תלתא שריגין, ואינון תלת דיוקנא דאבהן דאתקדשת בהו. ולית קדושה אלא ביין, ולית ברכתא אלא ביין באתר דחדוה שארי.

והיא כפורחת - ככלה דאתקשטת ועאלת ברחימו בחדוה דההוא יין דאתערב במיא. כדין **עלתה נצה** - סליקת רחימו דילה לגבי דודה ושריאת לנגנא ולאעלא ברחימו. וכדין אתמליין ואתבשלן אינון ענבין רכיכן ומליין מההוא חמרא טבא עתיקא, חמרא דיעקב ארמי ביה מיא. ועל דא מאן דמברך על היין ומטי **על הארץ** - אצטריך למרמי ביה מיא בגין דלית ליה לברכא **רחם ה׳ על ישראל עמך** בר במיא גו חמרא. ואי לאו - מאן יכיל למסבל? !

דא הוה לבשרא ליוסף בגין דביה הוה תליא מלתא.

חנו״ך מטטרו״ן אמר: **שלשה שריגים** - ודאי לקבל תלת אבהן. והא ארבע אינון דילה? ! אלא דא הוא דכתיב **והיא כפורחת** - בזמנא דאיהי סליקת ופרחת בכנפהא לסלקא - כדין **עלתה נצה** - דא הוא ההוא רביעאה דאשתאר דסליק בהדה ולא אתפרש מנה. הדא הוא דכתיב **וירכב על כרוב** (ש״ב כב יא) . **וַיָּעָף** - כד יעוף. **כפורחת** - בזמנא דפורחת. ושפיר אמר חנוך מטטרון והכי הוא !

תווה רבי אלעזר ותווה רבי אבא.

אמרו: מלאכא קדישא ! שליחא מלעילא ! הא חמרא דילך הוא נצחת ברזא דרוח קדשא !

אתו כלהו חברייא ונשקוהו.

אמר ר׳ אלעזר: בריך רחמנא דשדרני הכא !

אמר ההוא ינוקא: חבריא ! נהמא וחמרא עיקרא דפתורא אינון ! כל שאר מיכלא - אבתרייהו אתמשך. והא אורייתא רווחת לון ודילה אינון. אורייתא בעאת מנייכו בבעו ברחימו ואמרה **לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי** (משלי ט ה) . והואיל ואורייתא זמינת לכו והיא בעאת מנייכו מלה דא - אית לכו למעבד רעותא דילה. במטו מנייכו, הואיל ואיהי זמינא לכו, דתעבדון רעותה.

אמרו: הכי הוא ודאי !

יתבו ואכלו וחדו בהדיה.

כיון דאכלו אתעכבו על פתורא.

פתח איהו ואמר: **ויאמר מואב אל זקני מדין וגו׳** (במדבר כב ד) . ״ויאמרו זקני מואב אל זקני מדין״ לא כתיב, אלא **ויאמר מואב**. עולמין נטלו עיטא מסביא, וסביא אתמשכו אבתרייהו, ואינון יהבו לון עיטא. מאי עיטא יהבו לון? עיטא בישא נטלו לגרמייהו.

אמרו לון למואב *״גדולא בישא גדלנא בינא, ומנו? משה רביהון. על חד כומרא דהוה בינא דרבי ליה וגדיל ליה בביתיה ויהב ליה ברתיה לאנתו. ולא עוד אלא יהב ליה ממונא ושדר ליה למצרים לשיצאה כל ארעא. ואיהו וכל ביתיה אתמשכו אבתריה. אי להההוא רביהון ניכול לאעקרא מן עלמא - כל עמא דיליה יתעקרון מיד מעלמא״.*

וכל עיטא בישא מההוא מלה דפעור - ממדין הוה.

ותא חזי דכלא הוה ממדין. וכל עיטא דלהון על משה הוה. ובעיטא דלהון שכרו לבלעם. כיון דחמו דבלעם לא יכיל - נטלו עיטא אחרא בישא לגרמייהו ואפקירו נשייהו ובנתייהו יתיר ממואב ! דהא על נשי מדין כתיב **הן הנה היו לבני ישראל וגו׳** (במדבר לא טז) , וכלא ממדין הוה.

דף קצ עמוד א

נטלו עיטא בהדי נשיאה דלהון דיפקיר ברתיה, דחשיבו לנטלא למשה ברשתיהון בכמה זיני חרשין. אעטרו לה דיתפס רישא דלהון. וקודשא בריך הוא משיב חכמים אחור. אינון חמן דרישא יתפס ברשתא דלהון ולא ידעו. חמו ולא חמו. חמו רישא דעמא דנפיל בהדה וכמה אלפין אוחרנין, וחשיבו דמשה הוה. אפקירו לה ופקידו לה על משה דלא תזדווגי לאחרא אלא ביה.

אמרה לון במה אנדע? אמרו *״ההוא דתחמי דכלא קיימי קמיה - ביה תזדווגי ולא באחרא !״*. כיון דאתא זמרי בן סלוא - קמו קמיה ארבעה ועשרים אלף משבטא דשמעון בגין דהוה נשיאה דלהון, והיא חשיבת דהוא משה ואזדווגת ביה. כיון דחמו כל אינון שאר לדא - עבדו מה דעבדו והוה מה דהוה. וכלא הוה ממדין בכמה זינין. ובגין כך אתענשו מדין.

וקב״ה אמר למשה **נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים** (במדבר לא ב) - לך אתחזי ולך יאות! למואב אנא שביק לון לבתר דיפקון תרין מרגלאן מנייהו. הא דוד בריה דישי דאיהו ינקום נוקמין דמואב ויסחי קדירה דמליא טנופא דפעור. הדא הוא דכתיב **מואב סיר רחצי** (תהלים ס י) ודאי. ועד דאינון תרין מרגלאן לא נפקו - לא אתענשו. כיון דנפקו - אתא דוד ואסחי קדירה מטנופא דלהון וכלהו אתענשו. מדין בימי משה, מואב בימי דוד.

תא חזי חייביא דמדין עם כל דא לא שכיכו מכל בישין דלהון. לבתר דרין דחמו דמית יהושע וכל אינון זקנים דאיתחזו למעבד נס על ידייהו אמרו *"השתא שעתא קיימא לן!"*. מה עבדו? אתו לגבי עמלק. אמרו *"אית לכון לאדכרא מה עבדו לכון בני ישראל ומשה רביהון ויהושע תלמידא דיליה דשיצי לכון מעלמא! השתא הוא עדנא דלית בהו מאן דאגין עלייהו ואנן בהדייכו!"*, דכתיב **מדין ועמלק ובני קדם וגו'** (שופטים ו לג) , **מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות וגו'** (שופטים ו ב) .

לא הוה בעלמא מאן דיעביד בישא בכלא כמדין! ואי תימא כעמלק -- בגין קנאת ברית! דקריבו לגבי ברית! ועל דא קני קב"ה קנאה עלמין דלא יתנשי.

אמרו: ודאי הכי הוא! ולית הכא ספקא בעלמא:

פתח ואמר: **ויאמר יהו"ה אלי אל תצר את מואב וגו'** (דברים ב ט) . **ויאמר יהו"ה אלי** - וכי עד השתא לא ידענא דעם משה הוה ממלל קב"ה ולא עם אחרא דכתיב **ויאמר יהו"ה אלי**! ? **אלי** למה? אלא למשה פקיד קב"ה דלא לאבאשא למואב - אבל לאחרא לא. לדוד לא פקיד דא! ובגין כך **אלי. אל תצר את מואב** - אפילו לתחום זעירא דלהון. דהא מנייהו יפוק מאן דיתן נוקמין לישראל וינקום נוקמייהו, ואיהו דוד דאתא מרות המואביה. **ואל תתגר בם מלחמה**. כל דא אתפקד למשה - הא לאחרא שרי.

ואי תימא ליהושע ולאינון זקנים דהוו דאריכו יומין בתריה שרי -- לאו הכי! בגין דכלהו מבי דינא דמשה הוו, ומה דאתסר למשה אתסר להו. ועוד, דלא נפקו עדיין אינון מרגלאן טבאן. דהא ביומיהון דשופטים נפקא רות, וברתיה דעגלון מלכא דמואב הות. מית עגלון, דקטיל ליה אהוד, ומנו מלך אחרא. ודא ברתיה אשתארת והות בבי אומנא ובשדי מואב. כיון דאתא תמן אלימלך - נסבה לבריה. ואי תימא דגיירה אלימלך תמן -- לא! אלא כל אורחי ביתא ומיכלא ומשתיא אוליפת אימתי אתגיירת לבתר, כד אזלת בנעמי, כדין אמרת **עמך עמי ואלהיך אלהי** (רות א טז) . נעמה בבני עמון ביומי דדוד נפקא.

כדין שראת רוח קודשא על דוד. אמר ליה: דוד! כד כל עלמא מדידנא ואפילנא עדבין - **ישראל חבל נחלתו** הוו. דכירנא מה דעבדו מואב בחבל נחלתי! מואב מה כתיב? **וַיְמַדֵּם בַּחֶבֶל** (ש"ב ח ב) - בההוא חבל נחלת יהו"ה. כל אינון דהוו מההוא זרעא - ההוא חבל אחיד בהו. כתיב **מְלֹא הַחֶבֶל** - מהו **מלא החבל**? אלא ההוא דכתיב ביה **מלא כל הארץ כבודו**. והוה אמר *"דא הוא לאחייא, ודא הוא לקטלא"*. וההוא חבל אחיד באינון דאתחזון לקטלא. בגין כך אחיד בחבל ופשיט חבל על מה דעבדו בההוא **חבל נחלת יהו"ה**.

ומדין - גדעון שצי כל ההוא זרעא דלא אשאיר מנייהו מכל אינון דאבאישו לישראל בעיטא או במלה אחרא. ולכלהו דאבאישו לישראל - קב"ה נטיר לון דבבו ונטל מנייהו נוקמין. אבל אי זמינין למיתי מנייהו טב

דף קצ עמוד ב

לעלמא - אריך רוגזיה ואפיה עמהון עד דיפיק ההוא טב לעלמא, ובתר כן נטיל נוקמא ודינא מנייהו.

אמר ר' אלעזר, הכי הוא ודאי ודא הוא ברירו דמלה!

אמר ההוא ינוקא: מכאן ולהלאה חברייא - אתקינו מאני קרבא בידייכו ואגחו קרבא!

פתח ר' אלעזר ואמר: **ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח וגו'** (תהלים קג כ) . דוד מלכא זמין לברכא לקב"ה, זמין לחילי שמיא דאינון ככביא ומזלי ושאר חיילין, ושתף לנשמתא דיליה בהדייהו לברכא לקב"ה. הדא הוא דכתיב **ברכו יהו"ה כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את יהו"ה** (תהלים קג כב) - חתים בנפשיה כל ברכאן. זמין למלאכי מרומא לברכא ליה דכתיב **ברכו יהו"ה מלאכיו וגו'**. ועד לא אתו ישראל - מלאכי מרומא הוו עבדי ושלמי עשיה. כיון דאתו ישראל וקיימו על טורא דסיני ואמרו **נעשה ונשמע** - נטלי עשייה ממלאכי השרת ואתכלילו **בדברו**. ומכדין עשיה הות בארעא. ישראל בלחודייהו, ומלאכין קדישין בלחודייהו. ישראל גמרין ושלמין עשייה. ועל דא **גבורי כח עושי דברו** בקדמיתא, ולבתר **לשמוע**.

זכאין אינון ישראל דנטלו עשייה מנייהו ואתקיים בהו!

אמר ההוא ינוקא: *"נטר גרמך ואצלח במאנך! וכי שבחא הא בלחודוי נטלו ישראל ולא אחרא?"*

אמר: *"שבחא דא אשכחנא ולא אחרא"*.

אמר ההוא ינוקא: *"כיון דחרבא דילך לא אצלח, או אנת לא מנענע ליה כדקא חזי - שבק חרבא למאן דאגח קרבא!"*

שבחא עלאה דלא אתמסר למלאכי עלאי בלחודייהו אלא בהדי ישראל מאן איהו? **קדוש. ברכה** אתמסר לון בלחודייהו כמה דאתמסר לישראל, אבל **קדוש** לא אתמסר לון בלחודייהו אלא בהדי ישראל, דלא מקדשי קדושה אלא בהדי ישראל.

ואי תימא והא כתיב **וקרא זה אל זה ואמר** (ישעיהו ו ג) ? -- אימתי? בזמנא דישראל מקדשי לתתא! ועד דישראל לא מקדשי לתתא - אינון לא אמרי קדושה! בגין דקדושה מתלת עלמין סלקא ולא מתרין. והיינו **וקרא זה** - הא חד, **אל זה** - הא תרין, **ואמר** - הא תלתא. תלת עלמין אינון - לקבלייהו תלת קדושות. ובגין כך שבחא דישראל דנטלין קדושה לתתא בלחודייהו.

אמר ר' אלעזר, הכי הוא ודאי ומלין אלין אוקימנא לון. ותו אוקימנא דהא תלת קדושות אתמסרו לישראל לתתא מן האי קרא **והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהו"ה** (ויקרא יא מד) . **והתקדשתם** - חד, **והייתם קדושים** - תרין, **כי קדוש אני יהו"ה** - הא תלתא. הכא אתמסר לון קדושה.

אמר ליה: יאות! והא לא אדכרת מרומחא עד דנטלית ליה אנא מבתר כתפך ושוי לך בידך! מכאן ולהלאה - תדכר לרומחא דאיהו בידך! תוב לאתר דשבקת!

אמר ר' אלעזר: מלין דאנן בהו בברכה אינון.

ברכו - מאי **ברכו**? משיכו ברכאן מאתר דכל ברכאן נפקין עד דיתעבדון בְּרֵכה, בסגיאו משיכו דאתמשיך. ומגו סגיאו דמיין בההיא בְּרֵכה - מיד יפשון מיין נוני סגיאין לכמה זינין. וההוא משיכו מאי הוא? **יהו"ה** - משיכו דנהורא דנהיר מגו ההוא אספקלריאה דנהרא דאתמשך מעילא לתתא.

האי למלאכי עלאי דאינון בבי מרומא דאדרא עלאה - אתמר **ברכו יהו"ה** (תהלים קג כ) . אנן דיתבי לתתא אמאי **ברכו את יהו"ה**? בגין דאנן צריכין לאמשכא עלן להאי **את**, ובה ניעול לגבי מלכא לאחזאה אנפוי. ועל דא אמר דוד **אני בצדק אחזה פניך** (תהלים יז טו) - **אני בצדק** ודאי!

ובגין כך שירותא דצלותא **ברכו את יהו"ה** לאמשכא על רישן האי **את**. וכיון דאנן משכן להאי **את** עלנא - אית לן למימר צלותא ולשבחא. ובגין כך אסור לברכא לבר נש עד לא יצלי בר נש צלותיה וימשיך על רישיה להאי **את**. ואי יקדים ויברך לבר נש בקדמיתא - הא אמשיך להההוא בר נש במה על רישיה באתר דהאי **את**. ובגין כך למלאכי עלאי כתיב **ברכו יהו"ה** ואנן **את יהו"ה** לתוספת.

אמר ההוא ינוקא: ודאי הא ידענא דמאני קרבא דילך טבין אינון! אתדכר מנהון ולא תנשי לון! ודאי גבורה דבר נש דאגח קרבא - ברומחא וחרבא איהו!

דף קצא עמוד א

אבל מהו **גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו**?

אמר ר' אלעזר: הא אמרית!?

אמר ההוא ינוקא: הא ידענא דחילא דדרועא דילך אתחלש! השתא איהו עדנא דלא לאמתנא, אלא לאלקאה בקירטא אבנא בתר אבנא, כמה דאת אמר **בקלע ובאבן** (ש"א יז נ) - בבהילו דא בתר דא.

חדי ר' אלעזר וחדו ר' אבא וחבריא.

פתח ההוא ינוקא ואמר: **שחורה אני ונאוה בנות ירושלם וגו' אל תראוני שאני שחרחרת וגו'** ו. מלין אלין הא אוקמוה. אבל בשעתא דאיהי גו רחימו סגי לגבי רחימהא, מגו דחיקו דרחימו דלא יכלה למסבל - אזעירת גרמה בזעירו סגי עד דלא אתחזיאת מנה אלא זעירו דנקודה חדא. ומאי איהי? **י'**. כדין אתכסיא מכל חילין ומשריין דילה ואיהי אמרת **שחורה אני** - דלית באת דא חוורא בגוויה כשאר אתוון, ודא **שחורה אני**, ולית לי אתר לאעלא לכון תחות גדפאי.

כאהלי קדר - תנינן דא **י'** דלית בה חוורו לגו. **כיריעות שלמה** - דא **ו'**. ובגין כך **אל תראוני** - לא תחמון בי כלל דאנא נקודה זעירא.

מה עבדין גברין תקיפין חיילין דילה? שאגין כאריין תקיפין כמה דאת אמר **הכפירים שואגים לטרף** (תהלים קד כא) . ומגו קלין ושאגין תקיפין דקא משאגין כאריין גוברין תקיפין דחילא - שמע רחימא לעילא וידע דרחימתיה היא ברחימו כוותיה עד דלא אתחזיאת מדיוקנא ושפירו דילה כלל. וכדין מגו קלין ושאגין דאינון גברי חילא דילה - נפיק דודה רחימאה מגו היכליה בכמה מתנן, בכמה נבזבזן, בריחין ובוסמין. ואתי לגבה ואשכח לה שחורה זעירא בלא דיוקנא ושפירו כלל. קריב לגבה. מחבק לה ומנשיק לה - עד דאתערת זעיר זעיר מגו ריחין ובוסמין.

ובחדוה דרחימהא דעמה - אתבניאת ואתעבידת בתקונהא בדיוקנהא בשפירו דילה **ה**׳ כמלקדמין ; ודא **גבורי כח** עשו לה. ואהדרו לה לדיוקנהא ושפירו דילה. דתוקפא וגבורתא דלהון גרימו דא. ועל דא כתיב **גבורי כח עושי דברו** - **עושי דברו** ודאי ; דמתקנין ליה להאי ׳דבר׳ ומהדרין ליה לדיוקנא קדמאה ;

כיון דאתקנת ואתעבידת בדיוקנהא שפירא כמלקדמין - כדין אינון וכל שאר חילין קיימין לשמוע מה דאיהי אמרת. ואיהי קיימא כמלכא גו חיליה. ודא הוא **עושי דברו** ודאי ;

כגוונא דא לתתא - בזמנא דחייבין בדרא - איהי אתכסיא ואזעירת גרמה עד דלא אתחזיאת מכל דיוקנהא בר נקודה חדא. וכד אתאן גבורי כח וזכאי קשוט - כביכול ׳עושים׳ להאי ׳דבר׳, ואנהירת זעיר זעיר, ואתעבידת בדיוקנהא בשפירו דילה **ה**׳ כמלקדמין.

אתו חברייא ונשקוה.

אמר ר׳ אלעזר : אלמלא יחזקאל נביאה אמר דא - תווהא הוי בעלמא ;

נטליה ר׳ אלעזר ונשקיה כמלקדמין.

אמר ההוא ינוקא : אנא אברך ;

אמרו : את בריך ולך יאות לברכא ;

אמר : כמה אתון קדישין ; כמה ברכות זמינין לכו מאימא קדישא בגין דלא מנעתון לי לברכא ;

פתח ואמר : **מונע בר יקבוהו לאם וברכה לראש משביר** (משלי יא כו) . האי קרא כמשמעו. אבל תנינן כל בר נש חייב בברכת המזון. ואי לא ידע - אתתיה או בנוי מברכין ליה. ותבא מארה להההוא גברא דלא ידע לברכא עד דיצטריך לאתתיה ולבנוי דיברכון ליה. ואי הוא ידע - אצטריך לחנכא לבריה ולמיהב ליה כסא לברכא. ומאן דמנע ליה דלא יתחנך - **יקבוהו לאום**.

מונע בר דלא לברכא לקב״ה ולא יתחנך במצות.

יקבוהו לאם - ״יקבֵהו״ מבעי ליה או ״יקבוהו לאומים״ ? דהא ׳לאם׳ חד הוא כמה דאת אמר **ולאם מלאם יאמץ** (בראשית כה כג) ? ; מאי **יקבוהו לאם** ? אלא **לאם** כתיב - לאימא קדישא **יקבוהו** להאי בר נש דמנע להההוא בר מלברכא לקב״ה.

אנא ברא יחידא הוינא לאמי - הבו לי כסא ואברך למלכא קדישא, דיהב בביתא דאמי גוברין דחילא, דמלילנא קמייהו מלין תקיפין וזכינא לון ; ובגין כך אנא אברך ;

דף קצא עמוד ב

וקודם דא - אתישב קרא על תקוניה הא דשרינן ביה.

מונע בר יקבוהו לאם - מאן דאמנע בר כמה דאתמר - **יקבוהו לאם**, כמה דאת אמר **ויקוב בן האשה הישראלית את השם** (ויקרא כד יא) . אוף הכא **יקבוהו** - יפרשון ליה **לאם** ; יפרשו חטאוי לאמא קדישא.

וברכה לראש משביר - להההוא בר נש דיחנך בריה לברכא לקב״ה ולחנכא ליה בפקודי אורייתא.

ורזא דמלה כתיב ברזא דלעילא **מה שמו ומה שם בנו כי תדע** (משלי ל ד) - ההוא שם ידיעא **יהו״ה צבאות שמו**. **שם בנו** - ישראל שמו דכתיב **בני בכרי ישראל**. והאי ישראל - כל מפתחן דמהימנותא ביה תליין ; ואיהו משתבח ואמר **יהו״ה אמר אלי בני אתה** (תהלים ב ז) . והכי הוא ודאי ; דהא אבא ואמא אעטרו ליה ובריכו ליה בכמה ברכאן ואמרו ופקידו לכלא (תהלים ב יב) **נשקו בר** ; - נשקו ידא להאי בר ; כביכול שלטנו יהב ליה על כלא. דכלא יפלחון ליה ; **פן יאנף** - בגין דאעטרו ליה בדינא ורחמי. מאן דזכי לדינא - לדינא, מאן דזכי לרחמי - לרחמי.

כל ברכאן דלעילא ותתא - להאי **בר** סלקין ומתעטרן. ומאן דמנע ברכאן מהאי **בר** - יפרשון חטאוי קמי מלכא קדישא. **לאם** ממש. **וברכה לראש משביר** - מאן דמברך ואזמין בכסא דברכה למאן דאצטריך ליה - בהאי אתבר סטרא אחרא ואתכפיא בתבירו ואסתלק סטר קדושה. ודא הוא דכתיב **וברכה לראש משביר**. כמה דאיהו מסלק ומברך לקב״ה ועביד לסטר אחרא דיתבר - הכי קב״ה משיך עליה ברכאן מלעילא, וההוא דאקרי **ברכה** שריא על רישיה.

מכאן ולהלאה - חברייא הבו ונבריך !

יהבו ליה כסא דברכה ובריך.

וחברייא כלהו הוו בחדוה, דהא מיומא דהלולא דר׳ אלעזר לא חדו חברייא כההוא יומא דיתבו תמן. אקדימו ובריכו ליה בחדוה ברעו דלבא.

אמר ההוא ינוקא: לית לכו לאתפרשא אלא מגו מלי אורייתא, והכי תנינן !

פתח ואמר: **וַיהוָה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן׳ וגו׳** (שמות יג כא) . **וַיהוָה** - זקיף טעמא לעילא אמאי? אלא בההוא שעתא כמה יאות ושפירו הות להאי כלה דאתכפיאת עד השתא בגלותא, והשתא אזלת בזקיפו דרישא באוכלוסהא בחדוה ! בודאי **בויהוה** זקיף טעמא לעילא !

הולך לפניהם יומם. עד הכא לא ידיע אי האי כלה אזלת לקמייהו אי לא, דהא טעמא אפסיק **בויהוה**. אלא איהי הות תמן, אבל מאן דאזיל קמייהו - סבא עלאה מאריה דביתא. ההוא דאומי ליה קב״ה. ומנו? אברהם, דכתיב **יומם יצוה יהו״ה חסדו** (תהלים מב ט) , וכתיב **אם לא בריתי יומם ולילה** (ירמיהו לג כה) . יומא דכל יומין כלילן ביה. יומא דשאר כל יומין ודאי ! ועל דא אקרי **יומם** ולא **יום**. ובגין כך **הולך לפניהם יומם**. הוא אזיל ביממא, וכלה אזלת בליליא דכתיב **ולילה בעמוד אש להאיר להם** - דא כלה. כל חד כדקחזי ליה.

ואתון חברייא ! ׳יומם ולילה׳ יהא קמייכו בכל שעתא !

נשקוהו וברכוהו כמלקדמין ואזלו.

אתו לגבי רבי שמעון וסחו ליה עובדא. תוה. אמר - כמה יאות הוא אבל לא סליק בשמא ! אעא דקיק כד סליק נהוריה - סליק לפום שעתא ומיד כבה ואשתקע. ותו - הא אמינא נהורא דא ממה הוי.

פתח ואמר: **גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ** (תהלים קיב ב) . כד בר נש איהו **גבור בארץ** - גבור באורייתא גבור ביצריה **גבור בארץ** ודאי - סליק נהוריה ואתמשך ביה משיכו סגי. כדין - **דור ישרים יְבֹרָךְ** - **יברך** כתיב.

אמר רבי אבא, והא חמינן ינוקי דאמרין מלין עלאין וקיימין לבתר רישין דעלמא !

אמר ליה: ינוקא דאמר מלה חדא או תרין לפום שעתא בלא כוונה דלהון - מובטח בר נש בדא דיזכי למילף אורייתא בישראל. אבל דא - דנהורא דיליה קיימא על קיומיה בדעתא שלים - לאו הכי ! ותו דהא קב״ה תיאובתיה דיליה לארחא בתפוחא דא ! זכאה חולקיה !

דף קצב עמוד א

זכאין אתון צדיקייא דכתיב בכו **ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה** (ישעיהו לז לא) . **שרש למטה** - כגון אבוי דאסתלק מעלמא ואיהו **שרש למטה** במתיבתא דרקיעא. **ועשה פרי למעלה** - במתיבתא עלאה. כמה טבא שרשא ואיבא !

ואי לאו דלא אהא מקטרגא לקב״ה הואיל ותיאובתיה לארחא ביה - לא הוה מאן דייכול לשלטאה ביה ! אבל יהא רעוא דאמיה לא תחמי צערא עליה !

וכן הוה:

וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי (במדבר כב ה) . הכא אית עשרין ותמניא תיבין לקבל כ״ח דרגין דחרשי קוסמין דצפור.

ואית לאסתכלא ! מאן דבעא למללא ביה בבלעם ולאתחברא בהדיה - אמאי שדר ליה מיד עד לא ייתי לגביה מלין בפירושא? ! דקאמר **הנה עם יצא ממצרים ועתה לכה ארה לי**. הוה ליה לאתחברא בהדיה בקדמיתא ולפייסא ולשוחדא ליה, ולבתר לאודעא ליה מלוי?

אלא אמר רבי יוסי - מהכא אשתמודע דהא ידע בלק רעותיה דההוא רשע דבעא לאתיקרא תדיר במלין רברבין, ולית ליה תיאובתא אלא כד עביד בישין. בלק קסם קסמין ועביד חרשין ואתקין צפרא. וידע דדרגין דמשה עלאין ויקירין. וחרש בחרשוי וקסם בקסמוי וידע דדרגין דבלעם הוו לקבלייהו. מיד **וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור**.

פתורה - שמא דאתרא הוה, כמה דאת אמר **מפתור ארם נהרים לקללך** (דברים כג ה) . אמאי אקרי הכי? בגין דכתיב **העורכים לגד שלחן** (ישעיהו סה יא) , ופתורא הוה מסדר תמן כל יומא. דהכי הוא תקונא דסטרין בישין - מסדרין קמייהו פתורא במיכלא ובמשתייא, ועבדין חרשין ומקטרין לקמי

פתורא, ומתכנשין תמן כל רוחין מסאבין ואודעין לון מה דאינון בעאן. וכל חרשין וקוסמין דעלמא על ההוא פתורא הוו. ובגין כך אקרי שמא דאתרא ההוא **פתורה** דהכי קורין בארם נהרים לשלחן **פתורא**:

פתח ואמר **ועשית שלחן עצי שטים וגו׳** (שמות כה כג) , וכתיב **ונתת על השלחן לחם פנים וגו׳** (שמות כה ל) . כל אינון מאני קודשא בעא קב״ה למעבד קמיה לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא. ההוא רשע דבלעם הוה מסדר הכי לסטרא אחרא. והוה מסדר שלחן ונהמא דאקרי **לחם מגואל** כמה דאתמר, דהכי אזיל סטר אחרא בתר קדושה כקוף בתר בני נשא. ושלמה מלכא צווח ואמר **כי מָה האדם שיבא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו** (קהלת ב יב) , והא אתמר קרא דא.

תא חזי, כתיב **יהו״ה בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה וגו׳** (שופטים ה ד) . בשעתא דבעא קב״ה למיהב אורייתא לישראל - אזל וזמין להו לבני עשו ולא קבלוה, כמה דאת אמר **יהו״ה מסיני בא וזרח משעיר למו** (דברים לג ב) . ולא בעו לקבלה. אזל לבני ישמעאל - ולא בעו לקבלה, דכתיב **הופיע מהר פארן**. כיון דלא בעו - אהדר לון לישראל. הכי תנינן.

השתא אית לשאלא ! והא תנינן דלית חטאה כד בר נש מדקדק דיוקין דאורייתא וישאל שאלתוי לאנהרא מלוי ! האי קרא לא אתיישבא ואית לשאלא ! קב״ה כד אזל לשעיר - למאן נביאה דלהון אתגלי ? וכד אזל לפארן - למאן נביאה דלהון אתגלי ? אי תימא דאתגלי לכלהו - לא אשכחן דא לעלמין בר לישראל בלחודייהו ועל ידא דמשה ! והא אתמר דהכי מבעי קרא למימר ״יהוה **לסיני** בא וזרח **לשעיר** למו הופיע **להר** פארן״ ? מהו **משעיר למו** ומהו **מהר פארן** ? כלא אית למנדע ולאסתכלא ! והא שאילנא ולא שמענא ולא ידענא.

כד אתא רבי שמעון - אתא ושאיל מלה כמלקדמין.

אמר ליה : הא שאלתא דא אתאמרא ! **יהוה מסיני בא** - כמה דאת אמר **הנה אנכי בא אליך בעב הענן** (שמות יט ט) . ומסיני בא ואתגלי עלייהו.

דף קצב עמוד ב

וזרח משעיר למו - ממה דאמרו בני שעיר דלא בעאן לקבלא - מהאי אנהר לון לישראל ואוסיף עלייהו נהורא וחביבו סגיא ! אוף הכי **הופיע** ואנהר לישראל **מהר פארן**. ממה דאמרו בני פארן דלא בעו לקבלא - מהאי אוסיפו ישראל חביבו ונהירו יתיר כדקא יאות !

ומה דשאלת על ידא דמאן אתגלי עלייהו ? -- רזא עלאה איהו, ואתגלי מלה על ידך !

אורייתא נפקת מרזא עלאה דרישא דמלכא סתימא. כד מטא לגבי דרועא שמאלא - חמא קב״ה בההוא דרועא דמא בישא דהוו מתרבי מתמן.

אמר : *״אצטריך לי לברדא וללבנא דרועא דא. ואי לא - ימאיך ; ההוא דמא בישא יפגים כלא. אבל אצטריך לברדא מהכא כל פגימו״.*

מה עבד ? קרא לסמא״ל ואתא קמיה ואמר ליה : *״תבעי אורייתא דילי ? ״.*

אמר : *״מה כתיב בה ? ״*

אמר ליה : ***״לא תרצח״*** - דליג קב״ה לאתר דאצטריך.

אמר : *״חס ושלום ! אורייתא דא דילך היא ודילך יהא ! לא בעינא אורייתא דא ! ״*

אתיב ואתחנן קמיה.

אמר : *״מאריה דעלמא ! אי את יהבה לי - כל שלטנו דילי אתעבר ! דהא שלטנו דילי על קטולא איהו. וקרבין לא יהון. ושלטנו דילי על ככבא דמאדים. אי הכי כלא אתבטל מעלמא ! מאריה דעלמא - טול אורייתך ולא יהא חולקא ואחסנא לי בה ! אבל אי ניחא קמך - הא עמא בנוי דיעקב - לון אתחזי !*

ואיהו חשיב דהא דלטורא אמר עלייהו. ודא הוא **וזרח משעיר למו** - משעיר ממש נפק נהורא לון לישראל. אמר סמא״ל, ״ודאי אי בנוי דיעקב יקבלון דא - יתעברון מעלמא ולא ישלטון לעלמין״.

אתיב ליה כמה זמנין ואמר דא.

ואמר ליה : ״אנת בוכרא ולך אתחזי !״

אמר ליה : ״יהא ליה בכירותא דילי ! והא אזדבן ליה ואנא אודיתי.״

אמר ליה : ״הואיל ולא בעית למהוי לך בה חולקא - אתעבר מנה בכלא !״

אמר : ״יאות !״

אמר ליה: "הואיל וכך - הב לי עיטא איך אעביד דיקבלון לה בנוי דיעקב דאת אמר?"

אמר ליה: "מאריה דעלמא! אצטריך לשחדא לון! טול נהורא מנהירו דחילי שמיא והב עלייהו. ובדא יקבלון לה. והא דילי יהא בקדמיתא!"

אפשיט מניה נהירו דחפיא עליה ויהב ליה למיהב לון לישראל. הדא הוא דכתיב ***וזרח משעיר למו*** *- משעיר ממש - דא* ***סמא"ל*** *דכתיב* ***ונשא השעיר עליו*** *(ויקרא טז כב). .* ***למו*** *- לישראל.*

כיון דביער דא ואעבר דמא בישא מדרועא שמאלא - אהדר לדרועא ימינא. חמא ביה אוף הכי. אמר "הכי נמי אצטריך לנקייא מדמא בישא דרועא דא".

קרא לדהב. אמר ליה: "תבעי את אורייתא דילי?"

אמר ליה: "מה כתיב בה?"

דליג ליה ואמר ***לא תנאף.***

אמר: "ווי אי ירותא דא יחסין לי קב"ה! ירותא בישא דיתעבר בה כל שלטני! דהא ברכתא דמיא נטילנא, ברכתא דנוני ימא דכתיב **פרו ורבו וגו'**, וכתיב **והפריתי אותו והרביתי אותו וגו'** (בראשית יז כ) , וכתיב **והוא יהיה פרא אדם** (בראשית טז יב) " .

שארי לאתחננא קמי מאריה. אמר ליה: "מארי דעלמא! תרין בנין נפקנא מאברהם - הא בנוי דיצחק! הב לון ולון אתחזי!"

אמר ליה: "לא יכילנא דאנת בוכרא ולך אתחזי!"

שארי לאתחננא קמיה ואמר: "מאריה דעלמא! בכירותא דילי יהא דיליה! והאי נהורא דאנא יריתנא על דא - טול והב לון!"

וכך עבד. הדא הוא דכתיב **הופיע מהר פארן.**

מאי שנא **בסמא"ל** כתיב **וזרח** ו**ברהב** כתיב **הופיע**? אלא נטל בההוא נהירו דאפשיט מניה **סמא"ל** חרב וקטולא לקטלא בדינא ולקטלא כדקא יאות. הדא הוא דכתיב **ואשר חרב גאותך** (דברים לג כט) - אע"ג דלא הוה דילך. ונטל בההוא ברכתא דאפשיט מניה **רהב** - זעיר, כמאן דאופע זעיר מברכתא דלהון למעבד פריה ורביה. בגין כך **הופיע מהר פארן** ולא כתיב "וזרח".

כיון דנטל מתנן אלין לישראל מאינון רברבנין שלטנין - אתא וקרא להו לכל

דף קצג עמוד א

רבבות קדשא דממנן על שאר עמין ואתיבו ליה אוף הכי. ומכלהו קביל ונטיל מתנן למיהב לון לישראל.

לאסיא דהוה ליה חד מאנא מליא מסמא דחיי ונטיר ליה לבריה. בעא למיהב ליה לבריה ההוא פלייטון דסמא דחיי.

אסיא הוה חכים. אמר: *"עבדין בישין אית בביתי. אי ינדעון דאנא יהיב לברי נבזבזא דא - יבאיש בעינייהו ויבעון לקטלא ליה".*

מה עבד? נטל זעיר מסמא דמותא ושוי אפתחא דמאנא.

קרא לעבדוי. אמר לון: *"אתון מהימנן קדמי - תבעון להההוא סמא?".*

אמרו: *"נחמי מאי הוא!"*

נטלו למטעם. עד לא ארחו - בעו למימת.

אמרו בלבייהו: *"אי האי סמא יהיב לבריה - ודאי ימות ואנן נירת לרבוננא!".*

אמרו קמיה: *"מרנא! סמא דא לא אתחזי אלא לברך! והא אגרא דפולחננא - שבקנא גבך! זיל והב ליה לשוחדא דיקבל סמא דא!".*

כך קב"ה הוא אסיא חכים. ידע דאי יהיב אורייתא לישראל עד לא אודע לון - בכל יומא הוו רדפין לון לישראל עלה וקטלין לון. אבל עבד דא - ואינון יהבו ליה מתנן ונבזבזן בגין דיקבלון לה! וכלהו קביל לון משה למיהב להו לישראל. הדא הוא דכתיב **עלית למרום שבית שבי וגו'** (תהלים סח יט) . ובגין כך ירתו ישראל אורייתא בלא ערעורא ובלא קטרוגא כלל.

בריך הוא! בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא!

תא חזי! עדים דבני ישראל אלין מתנן ונבזבזן דקבילו, ובגין כך לא הוה שליט עלייהו מותא ולא סטרא אחרא. ולא די לון די נטלו אורייתא בלא ערעורא כלל - אלא דקבילו נבזבזן ומתנן מכלהו! כיון דחטו מה כתיב? **ויתנצלו בני ישראל את עדים** (שמות לג ו) - אינון **מַתְּנוֹת בְּאָדָם** (תהלים סח יט) . מה אשתאר מנהון? ההוא שבי דכתיב **עלית למרום שבית שבי וגו'**. אוספו וחטו. מה כתיב? **וישמע הכנעני מלך ערד** (במדבר כא א) , וכתיב

וילחם בישראל וישב ממנו שבי. ועם כל דא וכל זמנא דישראל תבין לאבוהון דבשמיא - אינון נבזבזן יתהדר לגבייהו ואתחפיין ביה. ולזמנא דאתי - כלא יתהדר, דכתיב **ושב יהו״ה אלהיך את שבותך וגו׳** (דברים ל ג) .

מכאן ולהלאה - אימא מילך !

אמר ר׳ יוסי: **יהו״ה בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה** (שופטים ה ד) . בשעתא דקב״ה תב משעיר דלא קבילו אורייתא - **ארץ רעשה וגו׳**. מאי טעמא רעשה? בגין דבעאת לאהדרא לתוהו ובוהו ! דהכי אתקני קב״ה בעלמא - אי יקבלון בני ישראל אורייתא - מוטב, ואם לאו - אהדר עלמא לתוהו ובוהו. כיון דחמאת ארעא דהא אזמין קב״ה לכל עממיא דיקבלון אורייתא ולא קבילו, ומכל עממיא לא אשתארו אלא ישראל בלחודייהו - חשיבת ארעא דישראל לא יקבלון כוותייהו ובגין כך **ארץ רעשה**. כיון דאמרו **נעשה ונשמע** - מיד שקטה. הדא הוא דכתיב **אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקָטָה** (תהלים עו ט) . **יָרְאָה** בקדמיתא, ולבסוף **וְשָׁקָטָה**.

ותא חזי בגין דישראל אמרו **נעשה** - לא דחלין מן כל עשייה דיכלון כל חרשי דעלמא למעבד, ולא מכל קסמין וחרשין דעלמא. מאי טעמא? חד בגין דא. וחד בגין דכד אפיק לון קב״ה ממצרים - תבר קמייהו כל זיני חרשי וקסמין דלא יכלין לשלטאה עלייהו. וההיא שעתא דאתא בלק הוה ידע דא. מיד **וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר וגו׳**. מאי **פתורה**? אלא דיתקין פתורא ויבעי מתמן עיטא מה יעביד. **אשר על הנהר** - ״על הנהרים״ מבעי ליה ! מאי **על הנהר**? ודאי הכי הוא ! דעל חד נהרא קיימא תדיר !

רבי אלעזר ורבי אבא הוו אזלי למיחמי **לרבי יוסי בר׳ שמעון בן לקוניא חמוי דרבי אלעזר**. קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא. יתבו.

אמר ר׳ אלעזר: *״השתא הוא עדנא דקב״ה יאל בגנתא דעדן לאשתעשע בצדיקייא דתמן !״*

אמר ר׳ אבא: *״שעשועא דא מאי הוא והיך ישתעשע בהו?״*

אמר ר׳ אלעזר: ״מלה דא רזא סתימא איהו !

דף קצג עמוד ב

טמירא לגַבֵי, דלא ידיע״.

אמר ליה: ״וכי בריקניא הוו סמכין רברבין דמקדמת דנא בהאי עלמא דלא ידעו ולא רדפו אבתרה למנדע על מה קיימין בהאי עלמא ומה הוו מחכאן בההוא עלמא? !״

(חסר)

פתח רבי אלעזר ואמר: **יְהוָה אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמִמְךָ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן** (ישעיהו כה א) . האי קרא רזא דמהימנותא איהו. **יהו״ה** - רזא עלאה, שירותא דנקודה עלאה סתימא דלא ידיע. **אלהי** - רזא **קול דממה דקה**, ואיהו שירותא דקיימא לשאלא, ואסתים ולא ידיע. ולית מאן דאתיב עליה בגין דאיהו סתים וטמיר וגניז. **אתה** - דא ימינא - שירותא דקיימא לשאלא ולאתבא ביה. והוא ׳כהן עלאה׳, כמה דאת אמר **אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק** (תהלים קי ד) . מאן **על דברתי מלכי צדק**? אלא כהן עלאה דא איהו דקיימא על **דבר** בגין דההוא **דבר** לא קיימא אלא בימינא. וההוא **דבר** מאן איהו? **מלכי צדק** ! כך שמיה. ומאי דאמר **דברתי** - בגין דאתקשר ביה בדוד, וכל מלי שבחא דיליה בההוא **דבר** אתיין. ועל דא **דברתי**. ובגין כך **אתה** - דא כהן, והא אוקימנא דתלת דוכתי אינון דאקרי כל חד **אתה**. **ארוממך** - כלא כחדא. **אודה שמך** - כדקא יאות, והאי שם ידיע. **כי עשית פלא** - כסויא ולבושא לאתלבשא נהורא סתימא עתיקא, ראשיתא דרגא עלאה אדם קדמאה, טמירא בכסויא דנהורא אחרא. דבר אחר: **כי עשית פלא** - כי עשית **אל״ף**. ומהו אלף? הא תנינן **אל״ף בי״ת - אלף בינה**. אבל דיוקנא **דא׳** איהו תלת סטרין, ראשית דרזא עלאה דאדם קדמאה. בגין דבדיוקנא **דא׳** אית תרין דרועין - חד מכאן וחד מכאן, וגופא באמצעיתא. וכלא רזא חדא. ואיהו רזא דיחודא. ובגין כך אל״ף לחושבנא אחד, והיינו **כי עשית פלא**. ורב המנונא סבא אמר הכי: **כי עשית פלא** - פלא דא הוא חד דרגא מאינון **פלאות חכמה**. ומאן איהו? דא **נתיב לא ידעו עיט** (איוב כח ז) ואיהו **פלא**.

עצות מרחוק - קרא להאי בקדמיתא **פלא** (ישעיהו ט ה) , והכא אמר **פלא עצות מרחוק** (ישעיהו כה א) ? אלא התם אצטריך לממני שית סטרין לדרגין עלאין - **פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום** (ישעיהו ט ה) . והכא לא אתא לממני חושבנא. אבל **עצות מרחוק** מאי נינהו? תרי בדי ערבות דכל עיטא דנביאי מתמן אתיא - אינון אקרון **עצות מרחוק**.

אמונה אומן - תרין דאינון חד; נהר וגן. דא נפיק מעדן, ודא אשתקי מיניה.

הא הכא כל רזא סתימא דמהימנותא.

---------- (כאן מובא קטע של תוספת שמודפס בסוף דפוס ווילנא - סימן י')

ואוליפנא האי מאן דאתער בליליא בההוא שעתא דעאל קב״ה בהדי צדיקייא בגינתא - אצטריך לומר קרא דא ברעותא דלבא ולכוונא דעתיה ביה, ובתר **אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד** (תהלים קלט יד) . והיינו שבחא דחסידי קדמאי כד אתערו בפלגות ליליא ובתר מסדרי שבחייהו ולעאן באורייתא.

שעשועא דקב״ה מאי הוא? אלא כל צדיקייא דקיימן בדיוקנייהו מתלבשן בגנתא בכל יומא ויומא. כיון דאיתסחאן בטלא דזמין קב״ה לאחייא ביה מתייא - עאלין כולהו לגבי משיח ושאלין מה דשאלין, והא אתערו חברייא. לבתר מתכנשין ומשתדלין כולהו בדעתא עלאה דכולהו מתיבתי דתמן, ועלייהו כמה ממנן. ומתחדשי תמן כמה חדושין באורייתא. לבתר נפקי כלהו וחמאן כד אתי אליהו לגבי אבהן איהו נפיק ואינהו עאלין וקיימין קמי אבהן וחדו בהו בכמה בנין קדישין דבסחרנייהו וחדאן כולהו.

כד עייל קב״ה בפלגות ליליא - כלהו קיימי מתקנן כדקא יאות, וכל אשתדלותא דאשתדלי כל ההוא יומא בחדושי דאורייתא - קב״ה תיאובתיה באינון צדיקייא דחדישו בה מלין ואשתעשע בהו ובאינון מלין. לבתר - כלהון מתקנן דכר ונוקבא. וקב״ה בתר דארח ואשתעשע בהו בכל אינון מלין רזין דחכמתא דלהון - אתגלי עלייהו ואינון חמאן בההוא **נועם יהו״ה**. כדין כלהו חדאן בחדוה סגי, עד דמתפשטי זיוא ונהורא דלהון. ומההוא משיכו ונהורא דחדוה דלהון עבדין פירין ואיבין לעלמא דא. וההוא פרי ואיבא עאל תחות גדפיה דשכינתא עד זמנא דאצטריך. וכן משתעשעא בכל צדיק וצדיק ואמרין: ״זכאה איהו מלכא דבנין אלין אתברירו לחולקיה ועדביה!״.

קלא אתער מאמצעיתא דרקיעא וקרא בקל תקיף ואמר: **זכור יהוה לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה** (תהלים קלז ז) . כדין ערטירו דיליה וקרקורא דיליה. וכל צדיקיא דתמן אשתמע בתלת מאה ותשעין רקיעין. ובגין דלא אית חדוה ושעשועא לקב״ה אלא בשעתא דקיימי בהו צדיקיא דתמן, ובגין דא אומי ואמר **אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי** ו. בכל אתר דאית חדוה לקב״ה קלא דא נפיק וקארי. כדין נפיק מתמן וסליק ובטש רקיעין ושאיג שאיגין עד דכל חילי שמיא כלהו בערטורא. כדין נשבא רוחא ובטש בטרפין דההוא אילנא רברבא, וכל ענפין דיליה בטשין דא בדא וקלא אתער מגו נופא דאילנא וקרי ואמר **זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק** ט טז.

כיון דקלא דא אתער שמע אברהם סבא ואיתער כד איהו רעוא למלכא ואתנחם בהדיה. בההוא שעתא אתערא רוחא חדא מסטרא דדרום וכל רעו וחדוה ואסוותא אתער על עלמא. וכדין סליק צפרא ורעוא אשתכח ונייחא לכל אסירי מלכא דאינון בבי מרעייהו.

זכאה עמא דיכלון למנדע מרזין טמירין סתימין דמלכא קדישא!

אמר רבי אבא, יומא חד הוינא אנא ור׳ יהודה דמן עכו במדברא. ועאלנא במערתא חדא ואשכחנא תמן ספרא חדא עתיקא דמן יומין קדמאין. פתחנא ליה ואשכחנא דהוה כתוב ביה בריש מלוי **הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד [בְּטֶרֶם תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיע אֶתְכֶם]** (ישעיהו מב ט) . ואוקים קרא בנשמתהון דצדיקייא מן יומא דסליק במחשבה למברי עלמא. ועד לא אתברי עלמא כל רוחין דצדיקייא הוו גניזין במחשבה קמיה, כל חד וחד בדיוקניה. כיון דצייר עלמא - אתגליין כולהו וקיימו בדיוקנייהו קמיה ברומי מרומים. לבתר יהב לון באוצר חד בגנתא דעדן לעילא, וההוא אוצר לא מליא לעלמין, ותדיר קרי **הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד**. מאן אינון **אני מגיד**? כלהו בשמהן. ולית תיאובתא וכסופא להאי אוצר אלא לארקא ביה נשמתין תדיר, כמה דגיהנם לית ליה תיאובתא וכסופא אלא לקבלא נשמתין לאתדכאה תמן. וכל יומא קארי **הב הב**! מאי **הב הב**? אוקיד אוקיד! וההוא אוצר נטיל כל נשמתין אינון עד זמנא דאלביש לון ונחתי להאי עלמא. ומגו חובא דאדם קדמאה דאמשיך סטרא בישא לעלמא אצטריכו לאלבשא אינון נשמתין בלבושא דא, דהא לבושא אחרא בעא קב״ה לאלבשא לאינון נשמתין.

ואמר בההוא ספרא עד הכא שתיקו.

ועוד חמינא מכאן ולהלאה אתוון מחיקן דלא אשתמודען ובתר חמינא לון בחלמא ואמרו שתוק ולא תגלי אלא לטינרא תקיפא. וכך עבידנא. ואשכחנא ביה מאנין דלבושא אחרא זמין קב״ה לאלבשא לאינון נשמתין לזמנין דאתי מתים דחיו על ידא דיחזקאל. מאי טעמא לא עבד לון ההוא לבושא? אלא

בגין דלא מטא זמנא לאעברא בעלמא ההוא אוירא דכיא דעביד לבושין. ובגין כך לא אלביש לון אלא כמה דהוו. וכך יהא לתחיית המתים בר דההוא זוהמא דקדמיתא לא אשתכח תמן.

כד נפק בר נש מהאי עלמא - כולהו בין צדיקי בין חסידי ותמימי וחייבי ורשיעי - כולהו עברי באוירא למחמי אדם קדמאה לבני עלמא. ומתמן נטיל אורחא הן לגנתא דעדן הן לגיהנם. כל אינון דאורחייהו לגנתא דעדן מתקרבין לגבי חומה דלבר מאינון תלת חומות דתמן. כדין נפיק חד ממנא ואתער קמייהו וקארי ואמר: "זכאין אתון צדיקייא בעלמא!". *וההוא ממונא יעזראל שמיה אוליף לון אורחא ואזלין קמיה עד תרעא חדא דגיהנם. ההוא ממונא קארי בחילא ואמר "צנון תננא! צנון יקידתא!". בההוא שעתא בבהילו מצנני לה ועאלין כלהו וטבלין ועברין, וכל אינון חייבין אתמסרן בידא דדומה, ועאלין בגיהנם. וכל אינון זכאין לא אתמסרן בידוי אלא בהאי ממונא. ובתר דטבלין ועברין - ההוא ממונא אזל קמייהו עד דמטן לשור דגנתא דעדן, וההוא ממונא קארי לפיתחא ואומר: **פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים** (ישעיהו כו ב). כדין פתחין פיתחא ואעיל לון. וכן בכל פתחא ופתחא.*

כיון דעאלו לגו אתר דצדיקייא - צדיקייא אוחרנין קיימין. כמה חדוה על חדוה על צדיקייא! וכל בני מתיבתא חדאן.

לסוף תלתא יומין דאתטמרן בהיכלין ידיען - נפקי ואוירן נשבי ומתציירן כולהו בדיוקנייהו. מכאן ולהלאה ירתין אחסנת ירותא כדקא חזי לכל חד וחד חזווא דאתחזי בגנתא דעדן מחיזו יקרא דיוקנא דכל דיוקנין וגוון דכל גווינין דמלכא קדישא לא אתגלי בהיכלא ולא באתר חד אלא אתפשח' רקיעא מרקמא על גבי גנתא לארבע סטרין ואתמליא מזיוא יקרא קדישא ואתחזי תמן ואתהנן כולהו צדיקייא. מאן חמא חדוה וכסופא דההוא נועם יהו"ה!

עד כאן הוה לי רשו למחמי בההוא ספרא. אדמקיפנא למחמי יתיר ביה - פרח מן ידי ולא חמינא ליה. אשתארנא עציב ובכינא. דמיכנא תמן בההוא מערתא וחמינא ליה (להההוא) דהוה לביש מנא. אמר לי למה לך למבכי? ולא תתעצב ממה דהוה בההוא ספרא. פרח לגביה ונטליה. ועד לא יפוק מהאי עלמא גניז בההוא מערתא דמדברא דא. והשתא דהוה מתגלי לחייא הכא פרח באוירא ונטליה. מכאן ולהלאה זיל לך לאורחך!

ומההוא יומא ועד השתא לא אתגלי לי ולא זכינא למשמע ממאן הוה. ובכל זמנא דאנא דכירנא - אשתארנא עציב!

אמר רבי אלעזר: "דלמא קב"ה בעי ביקריה דלא בעי דיתגלי בעלמא".

עד דהוו יתבי ולעאן במלין אחרנין עלאין ויקירין - נהר יממא. קמו ואזלו.

אמר ר' אלעזר: "השתא עדן רעוא מקמי מלכא קדישא! נימא מילי דאורייתא ונתעסק בה ונשתתף בשכינתא!"

פתח ואמר **יהוה בקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה** (תהלים ה ד).

(עד כאן תוספת שמודפס בסוף דפוס ווילנא)

אמר ר' אלעזר: בלעם חייבא - מאן קטיל ליה והיך אקטיל?

אמר ר' יצחק: פנחס וסיעתיה קטלוהו! דכתיב **הרגו על חלליהם** (במדבר לא ח), ותנינן בקרתא דמדין הוה עביד בחכמתא דחרשוי דטאסין באוירא הוא ומלכי מדין, ואלמלא ציץ דקדושא וצלותא דפינחס דאפילו להון על קטילייא. הדא הוא דכתיב **על חלליהם** וכתיב **ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב** (יהושע יג כב).

אמר ליה ר' אלעזר: כל דא ידענא.

אמר ר' שמעון: אלעזר! כל מלוי דבלעם חייבא - תקיפין אינון! והא אוקמוה חברייא דכתיב **ולא קם נביא עוד בישראל כמשה** (דברים לד י), ואמרו **בישראל לא קם אבל באומות העולם קם. ומנו? בלעם**. והא אוקימנא מלה. משה לית דכוותיה בכתרין עלאין. בלעם לית דכוותיה בכתרין תתאין. דא בסטרא דקדושה, ודא בסטרא דשמאלא. ואי כל דא הוה בידיה, וכל כך תקיף בחכמתא, גבר דישבח גרמיה בחילא תקיף דכתיב **ואנכי אקרה כה** (במדבר כג טו) - אעקר ל'כה' מהאי - היאך יכילו לקטלא ליה?!

אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא הכי אמר: תלת סימנין אינון. סימן לעבירה - ירקון. סימן לשטות - מלין. סימן דלא ידע כלום - שבוחי. ודא אכרע לשאר! שוטה בעל עבירות - כלא אית ביה!

ואי תימא הא כתיב **יהללך זר ולא פיך** (משלי כז ב), ואם לאו זר - פיך! -- לאו הכי! אלא אי לא הוי מאן דאשתמודע לך - אפתח פומך למללא באורייתא ולאודעא מלי קשוט באורייתא, וכדין פתיחו דפומך באורייתא ישבחון מילך וינדעון מאן אנת! דלית מלה בעלמא דישתמודעון ליה לבר נש אלא בזמנא דאפתח פומיה. פומיה הודע לבני נשא מאן הוא.

ההוא רשע דבלעם - שבוחי משבח גרמיה בכלא, ועם כל דא גניבו דדעתא קא גניב ואסתלק במלוי. במלין זעירין הוה עביד רברבין. מה דאמר - על אינון דרגין מסאבין הוה אמר! וקשוט אמר! אבל ההוא רשע הוה אמר ומשבח גרמיה בארח סתים, ואסתלק במלוי דכל מאן דהוה שמע חשיב דאסתלק על כל נביאי עלמא דכתיב **שומע אמרי אל ויודע דעת עליון** (במדבר כד טז) .

דף קצד עמוד א

מאן גבר בעלמא דהוה שמע מפומיה מלין אלין דלא חשיב דלית בעלמא נביאה מהימנא כגיניה?

וקשוט הוה והכי הוה! **נאם שומע אמרי אל** - הכי הוה. **ויודע דעת עליון** - הכי הוה. וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק בהו **שומע אמרי אל** - מלה דאיהו בסליקו עלאה.

והכי אמר **שומע אמרי אל**. "האל" לא כתיב, דהא **האל תמים דרכו** (תהלים יח לא) . אבל סתם **אל** - אל אחר איהו, **כי לא תשתחוה לאל אחר** (שמות לד יד) . **שומע אמרי אל** - מלה זעירא איהי, ודמי למאן דלא ידע דאיהו רב ועלאה. **שומע אמרי אל** - ההוא דאקרי **אל אחר** דכתיב **כי לא תשתחוה לאל אחר**.

ויודע דעת עליון - על כל דרגין דמסאבו, אינון דמנהגי ארבא דימא וסערא. ארבעין חסר חד אינון. וההוא רב החובל דכלהו מתנהגי על ידוי - איהו **עליון** על כלהו. בדא הוה מתדבק ההוא רשע ואמר דהוה ידע **דעת עליון** - דרגא דאיהו עליון על כולהו מנהגי ארבא. מאן שמע הכי דלא אתבהיל בדעתיה ויימא דלא הוה כגיניה בעלמא! אלא ההוא רשע משבח גרמיה בארח סתים ואמר מלי קשוט, וגניב דעתא דבני עלמא.

אשר מחזה שדי יחזה (במדבר כד ד) - מאן דשמע דא חשיב דהוה חמי מה דלא חמי אחרא בעלמא! **מחזה שדי** - דא ענפא חדא מאינון ענפין דהוו נפקין מ**שדי**.

ולמה? דבחכמתא דא אחזי תלת לקבל **ש דשדי**, לקבל תלת ענפין דביה. ואחזי תרין נביאין, בדי ערבות דתמכין ביה, לקבל **ע**'. תרין ענפין דעינא בישא לסתמא לון.

[כד אתא בלק אמר אנא איכול לון! עמלק בהדי חכמתא דא אתא לגבייהו ויכיל לון! ושדר לבלעם ואמר ליה: אנא תרי אתוון דעמלק אית בי דאינון **ל"ק**, דאינון סיומא דעמלק. אנא לי **ל"ק**, ועמלק **ל"ק**. לי סיומא. ובך שירותא! **ב"ל**. אמר ליה ר' שמעון - הכי אימא! שירותא דבלק **ב"ל**, ושירותא דבלעם **ב"ל** - שירותא דבלק הוה ביה בבלעם. וסיומא דעמלק הוה ביה בבלק, וסיומא דבלעם הוה שירותא דעמלק. ואי תימא דלא ניכול להון בגין דחרשיא דרבהון משה דהוה פשיט ידיה -- האי ידא אית באלין רברבין, דיכלי בחרשין לאתתקפא יתיר! והיינו דכתיב **וקסמים בידם** (במדבר כב ז) - "בידיהם" לא כתיב אלא **בידם** - ידא לקבל ידא. הכי שדר ליה בלק לבלעם.]

ולהכי **מחזה שדי** כדאמרן. ולהכי אתענשו ואתענשו לעילא ואקרון 'מחזה' כמה דאת אמר **ומול מחזה אל מחזה** (מ"א ז ה) - ענפא דנפק מתמן. ומאן ההוא **מחזה**? **עזא ועזאל** - דאינון **נופל וגלוי עינים**. ואיהו **מחזה שדי** דהוה חמא. **נופל וגלוי עינים**.

אן הוה בלעם בההיא שעתא? אי תימא במדין -- הא כתיב **ועתה הנני הולך לעמי** (במדבר כד יד) ! אי אזל ליה - מאן יהביה במדין?! אלא ההוא רשע כיון דחמא דנפלו מישראל כ"ד אלף על עיטוי - אתעכב תמן והוה בעי מנייהו אגרוי. ובעוד דאתעכב תמן - אתא פנחס ורברבי חילא לתמן. כיון דחמא לפנחס - פרח באוירא, ותרין בנוהי עמיה **יונוס ויומברוס**. ואי תימא הא מיתו בעובדא דעגל - דהא אינון עבדו? -- אלא הכי הוה ודאי! ודא הוא דכתיב **ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש** (שמות לב כח) . וכי לא הוו ידעי חושבנא זעירא דא? והרי כמה חושבנין אחרנין רמאין עלאין ורברבנין - ידע קרא למני, והכא **כשלשת אלפי איש**?! אלא אינון בנוי דבלעם **יונו"ס ויומברו"ס** דהוו שקלי כשלשת אלפי איש.

אלא ההוא רשע - כל חרשין דעלמא הוה ידע. ונטל אוף הכי חרשין דבנוי דהוו רגילין בהו ובהו טאס ואסתלק. פנחס חמא ליה דהוה בר נש חד טס באויר, והוה מסתלק באוירא מעינא. רמא קלא לבני חילא. אמר, *"אית מאן דידע למפרח אבתריה דההוא רשע?"* דהא בלעם איהו חמו ליה דהוה טאס. **צליה** בריה דשבטא דדן קם ונטל שלטנו דשליט על חרשין, ופרח בתריה. כיון דחמא ליה ההוא רשע - עבד ארחא אוחרא באוירא, ובקע חמש אוירין בההוא ארח

דף קצד עמוד ב

ואסתלק ואתכסי מעינא. כדין אסתכן צליה בההיא שעתא והוה בצערא דלא הוה ידע מה יעביד. רמא ליה קלא פנחס ואמר: *"טולא דתנינייא דרבעין על כל חויין - הפוך במזייך !"*. מיד ידע וגלי ההוא ארחא ועאל לגביה. מיד אתגלי ונחתו תרוויהו קמיה דפנחס.

תא חזי ההוא רשע כתיב ביה **וילך שפי** (במדבר כג ג) - דא הוא עליון דדרגין דיליה - חויא דכורא. **צליה** נטל תרין - דכר ונוקבא, ובההוא שליט עליה. בגין דשלטנו דשליט עלייהו נטל, ואתכפיין קמיה. ודא הוה **שפיפון עלי ארח** (בראשית מט יז) - על ההוא ארח דעבד ההוא רשע. דכתיב **יהי דן נחש עלי דרך** - דא שמשון. **שפיפון עלי ארח** - דא צליה. **הנושך עקבי סוס** - דא **עירא** (ש"ב כ כו) דהוה בהדיה דדוד דהוה אתי מדן ובגיניה תליא גבורתיה בדוד דכתיב **ויעקר דוד את כל הרכב** (ש"ב ח ד) . **ויפול רוכבו אחור** - דא **שריה** דזמין למיתי בהדי משיחא דאפרים, ואיהו הוי משבטא דדן, וזמין איהו למעבד נוקמין וקרבין בשאר עמין. וכד דא יקום - כדין הוי מחכא לפורקנא דישראל דכתיב **לישועתך קויתי יהו"ה**.

ואע"ג דאוקמוה להאי קרא - אבל ברירו דמלה כמה דאתמר וכמה דאוקמוה. ועל דא אתא קרא ואוכח.

כיון דנחת ההוא רשע לקמי פנחס, אמר ליה: *"רשע ! כמה גלגולין בישין עבדת על עמא קדישא !"*

אמר ליה לצליה: *"תא וקטליה ! ולא בשמא ! דלא אתחזי האי לאדכרא עליה קדושה עלאה, בגין דלא תפוק נשמתיה ותתכליל במלין דדרגין קדישן, ותתקיים ביה מה דאמר **תמות נפשי מות ישרים**"*.

בההוא שעתא עבד ביה כמה זיני מותא ולא מית, עד דנטל חרבא דהוה חקיק עלוי חויא מהאי סטרא וחויא מהאי סטרא.

אמר ליה פנחס: *"בדיליה קטול ליה ובדיליה ימות !"*

כדין קטל ליה ויכיל ליה. דכך ארחוי דההוא סטרא - מאן דאזל אבתראה - בה ימות ובה תפוק נשמתיה ובה תתכליל. והכי מית בלעם. ודייני ליה בדינין בההוא עלמא ולא אתקביר לעלמין. וגרמוי כלהו אתרקבו, ואתעבידו כמה חויין מזוהמין מנזקי שאר בריין. ואפילו תולעתין דהוו אכלי בשריה - אתהדרו חויין !

אשכחנא בספרא דאשמודאי דיהב ליה לשלמה מלכא, דכל מאן דהוה בעי למעבד חרשין תקיפין סתימין דעינא - אי ידע טנרא דנפל תמן בלעם - ישכח מאינון חויין דהוו מגרמוי דההוא רשע. אי יקטיל חד מנייהו - רישא דיליה - ביה יעביד חרשין עלאין, בגופא דיליה - חרשין אחרנין, בזנבא דיליה - חרשין אחרנין. תלת זיני חרשין אית בכל חד וחד.

מלכת שבא כד אתת לגבי שלמה, מאינון מלין דשאילת לשלמה אמרת *"גדמא דחויא דתלת חרשין במה נתפס?"* מיד - **לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לֹא הגיד לה** (מ"א י ג) איהי שאילת על דא והות אצטריכת לאינון חויין. ולא יכילת לנטלא חד מנייהו. מה אתיב לה? מלין דהוו בלבה כך אודע לה דכתיב **ויגד לה שלמה את כל דבריה**. אינון חויין לא יכיל לון כל בני עלמא בר ממלה דרזא חדא. ומאי איהו? שכבת זרע רותחת. ואי תימא מאן יכיל? אלא בשעתא דההוא שכבת זרע אפיק בר נש כד איהו בתיאובתא - אפיק לה לשמא דההוא חויא ברעותא דתיאובתא. כד נפיק ברתיחו - נטלי ליה מיד בלבושא חדא, וההוא לבושא זרקין לגבי חויא. מיד כפיף רישיה ותפסן ליה כמה דתפיס תרנגולא דביתא. ואי בכל מאני קרבין דעלמא יגחון - בחד מנייהו לא יכלין ליה ; ובהאי לא אצטריך בר נש בעלמא מאני קרבא ולא מלה אחרא, ולא אצטריך לאסתמרא מנייהו דהא כלהו אתכפיין לגביה ! כדין אתדבקו אינון מלין בלבבה ותאיבת להאי.

"מכאן ולהלאה אלעזר ברי, קב"ה עבד מה דעבד בההוא חייבא. ורזין סתימין אלין לא אצטריכו לגלאה, אבל בגין דחבריא דהכא ינדעון ארחין סתימין דעלמא גלינא לכו ; דהא כמה נמוסין סתימין אינון בעלמא ובני נשא לא ידעין, ואינון פליאן סתימין רברבן ועלאין. עליה ועל דדמי ליה קראן

דף קצה עמוד א

ושם רשעים ירקב (משלי י ז) . זכאין אינון זכאי קשוט ; עלייהו כתיב **אך צדיקים יודו לשמך וגו'** (תהלים קמ יד) :

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' (במדבר כב ו)

ר' אבא פתח תפלה לעני כי יעטוף וגו' (תהלים קב א) - תלת אינון דכתיב בהו 'תפלה' ואוקמוה מלה דא. חד הוה משה, וחד הוה דוד, וחד עני דאתכליל בהו ואתחבר בהו. ואי תימא הא כתיב תפלה לחבקוק הנביא (חבקוק ג א) - הא ארבע אינון? -- אלא חבקוק לאו בגין תפלה הוה ; ואע"ג דכתיב ביה 'תפלה' - תושבחתא והודאה איהו לקב"ה על דאחיא ליה ועבד עמיה נסין וגבורן, דהא בריה דשונמית הוה.

אבל ג׳ אינון דאקרון **תפלה**. **תפלה למשה איש האלהים** (תהלים צ א) - תפלה דא דלית כגיניה בבר נש אחרא. **תפלה לדוד** (תהלים פו א) - תפלה דא איהי תפלה דלית כגיניה במלכא אחרא. **תפלה לעני** (תהלים קב א) - תפלה איהי.

מאינון ג׳ מאן חשיבא מכלהו? הוי אימא תפלה דעני. תפלה דא קדים לתפלה דמשה וקדים לתפלה דדוד, וקדים לכל שאר צלותין דעלמא. מאי טעמא? בגין דעני איהו תביר לבא, וכתיב **קרוב יהו״ה לנשברי לב וגו׳** (תהלים לד יט) . ומסכנא עביד תדיר קטטה בקב״ה וקב״ה אצית ושמע מלוי. כיון דצלי צלותיה - פתח כל כוי רקיעין, וכל שאר צלותין דקא סלקין לעילא - דחי לון ההוא מסכנא תביר לבא דכתיב **תפלה לעני כי יעטוף** - ״כי יתעטף״ מבעי ליה; מאי **כי יעטוף**? אלא איהו עביד עטופא לכל צלותין דעלמא ולא עאלין עד דצלותא דיליה עאלת; וקב״ה אמר *״תעטפון כל צלותין וצלותא דא תיעול לגבאי; לא בעינא הכא בי דינא דידונון ביננא; קמאי ליהוו תרעומין דיליה, ואנא והוא בלחודנא;״*. וקב״ה אתייחד בלחודוי באינון תורעמין בההיא צלותא דכתיב **ולפני יהו״ה ישפוך שיחו - לפני יהו״ה** ודאי.

כל חילי שמיא שאלין אלין לאלין *״קב״ה במאי אתעסק במאי אשתדל?״*. אמרין: *״אתיחדא בתיאובתא במאנין דיליה״*. כלהו לא ידעו מה אתעביד מההוא צלותא דמסכנא, ומכל אינון תורעמין דיליה; דלית תיאובתא למסכנא אלא כד שפיך דמעוי בתורעמו קמי מלכא קדישא, ולית תיאובתא לקב״ה אלא כד מקבל לון ואושדו קמיה; ודא איהי צלותא דעביד עטופא לכל צלותין דעלמא.

משה צלי צלותיה ואתעכב כמה יומין בהאי תפלה. דוד חמא דכל כוין וכל תרעי שמיא כלהו זמינין לאפתחא למסכנא, ולית בכל צלותין דעלמא דקב״ה אצית מיד כצלותא דמסכנא. כיון דחמי האי - עבד גרמיה עניא ומסכנא; פשט לבושא דמלכותא ויתיב בארעא כמסכנא. אמר **תפלה** דכתיב **תפלה לדוד הטה יהו״ה אזנך ענני** (תהלים פו א) . ואי תימא אמאי? בגין **כי עני ואביון אני**. אמר ליה קב״ה: *״דוד; ולאו מלכא אנת ושליטא על מלכין תקיפין, ואת עביד גרמך עני ואביון?!״* מיד אהדר צלותיה בגוונא אחרא ושבק מלה ד**אביון ועני** ואמר **שמרה נפשי כי חסיד אני** (תהלים פו ב) . ועם כל דא - כלא הוה ביה בדוד.

אמר ליה רבי אלעזר: שפיר קאמרת; ועם כל דא אצטריך ליה לבר נש דצלי צלותיה למעבד גרמיה עני בגין דתיעול צלותיה בכללא דכל עניים. דהא כל נטורי תרעין לא שבקין הכי למיעאל כמה דשבקין למסכנין, דהא בלא רשותא עאלין; ואי עביד בר נש גרמיה ושוי רעותיה תדיר כמסכנא - צלותיה סלקא ואערעת באינון צלותין דמסכנין, ואתחברת בהו וסלקת בהדייהו, ובכללא דלהון עאלת ואתקבלת ברעותא קמי מלכא קדישא.

דוד מלכא שוי גרמיה בארבעה ארחין: שוי גרמיה בהדי מסכני **שוי גרמיה בהדי** חסידים **שוי גרמיה בהדי** עבדים **שוי גרמיה בהדי** אינון דמסרי גרמייהו ונפשייהו על קדושת שמיה.

שוי גרמיה בהדי מסכנא **דכתיב כי עני ואביון אני.**

שוי גרמיה בהדי חסידים דכתיב **שמרה נפשי כי חסיד אני**. בגין דאצטריך ליה לבר נש דלא לשואה גרמיה רשע. ואי תימא אי הכי לא יפרט חטאוי לעלמין? -- לאו הכי; אלא כד יפרט חטאוי כדין איהו חסיד, דאתי לקבלא תשובה. אפיק גרמיה מסטרא בישא דהוה בטנופא דילה עד השתא, והשתא אתדבק בימינא עלאה דאיהי פשוטה לקבלא ליה.

ולא תימא דלא מקבל ליה קב״ה עד דיפרט חטאוי מיומא דהוה מעלמא; אי הכי אן אינון

דף קצה עמוד ב

דאתכסון מניה דלא יכיל לאדבקא;? אלא לא אצטריך לפרשא בר אינון דידכר מנייהו, ואי שוי רעותיה בהו - כל אחרנין אתמשכן אבתרייהו. דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עלאין לעילא ולא אינון תתאין לתתא בביעור חמץ, אלא כיון דבדיק כפום חיזו דעינוי מה דיכיל לאדבקא - כלא אתמשך בתר דא ואתבטיל בהדיה.

והכי גרסינן בנגעים **כ״ד ראשי אברים אינון דלא מטמאין משום מחיה** ז. וכהנא לא הוה אטרח אבתרייהו. והיינו דכתיב **לכל מראה עיני הכהן** - אתר דיכיל כהנא למחזי מכתשא באסתכלותא חדא, ולא אצטריך למאכא גרמיה ולארמא עינוי הכא והכא. אוף הכי - לא אצטריך לפרטא חטאוי מן יומא דהוה (דאינון חורי ביתא תתאין), ולא אינון דאתכסו דלא יכיל לאדבקא (דאינון חורי ביתא עלאין לעילא). אלא **לכל מראה עיני הכהן** - וכלהו אתמשכן אבתרייהו. ועל דא שוי דוד גרמיה גו חסידים.

שוי גרמיה בהדי עבדים דכתיב **הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם** (תהלים קכג ב) , וכתיב **הוֹשַׁע עבדך אתה אלהי** (תהלים פו ב) .

שוי גרמיה בהדי אינון דמסרי נפשייהו על קדושת שמיה דכתיב **שמח נפש עבדך כי אליך יהו״ה נפשי אשא** (תהלים פו ד) .

בכל הני ארבע עבד גרמיה דוד מלכא קמי מאריה.

אמר רבי אלעזר ארימית ידי בצלו לקמי מלכא קדישא !

דהא תנינן אסור ליה לבר נש לארמא ידוי לעילא בר בצלו ובברכאן ותחנונים למאריה דכתיב **הרימותי ידי אל יהו״ה אל עליון** (בראשית יד כב) , ומתרגמינן **ארימית ידי בצלו**, דהא אצבעאן דידין - מלין עלאין אית בהו !

והשתא אנא הכי עבידנא ואמינא, דכל מאן דאלין ארבע יסדר קמי מאריה ועביד גרמיה ברעותא בתקונא דא כדקא יאות בתקונא דא - לא תהדר צלותיה בריקניא ! בקדמיתא עֶבֶד - לסדרא שבחא קמי מאריה ולזמרא קמיה. ודא בתושבחן דקמי צלותא. ולבתר עֶבֶד - לבתר דצלי צלותא דעמידה איהו עבדא דסדר צלותא דמאריה. ולבתר עֶבֶד - לבתר דצלי כל צלותיה ואזיל ליה. ועל דא דוד תלת זמנין עבד גרמיה בצלותא דא **עֶבֶד** דכתיב **הושע עבדך אתה אלהי... שמח נפש עבדך**, וכתיב **תנה עזך לעבדך**. הא תלת זמנין אצטריך לשואה גרמיה עבד !

לבתר - לשואה גרמיה גו אינון דמסרי נפשייהו על קדושת שמיה ! והיינו ביחודא דשמע ישראל. דכל מאן דשוי הכי רעותיה בהאי קרא - אתחשיב ליה כאלו מסר נפשיה על קדושת שמיה.

לבתר לשואה גרמיה עני בזמנא דעאל ודפיק דשין דרומי מרומים כד אמר **אמת ויציב** וסמיך גאולה לתפלה למהוי בצלותא דעמידה תביר לבא, עניא ומסכנא. ולשואה רעותיה לאתכללא גו מסכני בתבירו דלבא במאיכו דנפשא.

לבתר לשואה גרמיה גו חסידים **בשומע תפלה** לפרשא חטאוי. דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה בגין לאתדבקא בימינא דפשוטה לקבלא לאינון דתבין, וכדין אקרי **חסיד**

הא ארבע אלין כדקא יאות ! מאן כליל לכל הני ? ההוא דקא אצטריך לכללא לון ! והאי איהו עבד דאכליל לכל שאר ! תלת עבדין אינון בתלת דוכתין וכלהו חד, ועלייהו כתיב **הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו׳**.

בין ׳עבד׳ ל׳עבד׳ אינון אחרנין. בין ׳עבד קדמאה׳ ל׳עבד תניינא׳ אית ליה לממסר נפשיה על יחודא דקדושת שמיה ולשואה גרמיה עני ומסכנא בצלותא דעמידה, ולשואה גרמיה גו חסידים **בשומע תפלה**. עבד תליתאה - בתר דסיים וסדר כלא.

תנן בההיא שעתא דסדר בר נש כל הני סדורין ארבע ברעו דלבא - קודשא בריך הוא ניחא קמיה, ופריש ימיניה עליה בההוא עבד תליתאה, וקרא עליה ואמר ליה **עבדי אתה**, דכתיב **ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר** (ישעיהו מט ג) . ודאי צלותא

דף קצו עמוד א

דהאי בר נש לא תהדר בריקניא לעלמין !

אתא ר׳ אבא ונשקיה.

אמר ר׳ אלעזר: תא חזי ! תרי **עבד** מאינון תלתא אינון דכללי כל הני ! דהא תליתאה קיימא לחתמא ביה חותמא לעילא, לשואה ביה ידא ימינא דמלכא ולאשתבחא ביה. אבל הני תרין - קדמאה ותניינא - אינון כללא דכלא ! ודוד שבח גרמיה בהו דכתיב **אנה יהו״ה כי אני עבדך אני עבדך וגו׳** (תהלים קטז טז) . דאלין כללי דכל שאר. תליתאה - בך קיימא למפרק לי ! דכתיב **הושע עבדך אתה אלהי**. מאן דמסדר דא - ידיע ליהוי ליה דקב״ה משתבח ביה וקרא עליה **עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר** (ישעיהו מט ג) !

אתא ר׳ אבא ונשקיה.

אמר ר׳ אבא על דא קרינן **הנחמדים מזהב ומפז רב וגו׳** ! כמה מתיקין מלין עתיקין דסדרו קדמאי, ואנן כד טעמין לון לא יכלין למיכל !

ודאי הכי הוא ! והא קרא אוכח על תלתא עבדין, ואינון חד ובאתר חד. ותרין כדקאמרת, וחד דאיהו לאתעטרא ביה קב״ה דכתיב **כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם וגו׳** (ויקרא כה נה) . **לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד** מב. בגין דקב״ה אצטריך לאתעטרא בהאי תליתאה. ועל דא **לֹא יִמָּכְרוּ** לשמא דעבד, דהא דקב״ה הוי.

פתח ר׳ אלעזר ואמר **מי בכם ירא יהו״ה וגו׳** (ישעיהו נ י) . מאי **שומע בקול עבדו**? האי קרא אוקמוה חברייא בצלותא - והכי הוא ! מאן דרגיל למיתי לבי כנשתא לצלאה ויומא חדא לא אתי - קב״ה שאיל עליה ואמר **מי בכם ירא יהו״ה שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו**. מאי **שומע בקול עבדו**? במאן? אי תימא בנביאה או גבר אחרא - מאן יהב נביאה או גבר אחרא לצלותא דבגין דצלי צלותיה שומע בקול נביאה או דגבר בעלמא? ! אלא ההוא דצלי צלותין בכל יומא - איהו **שומע** בההוא **קול** דקרי ליה קב״ה ומשתבח ביה ואמר דאיהו **עבדו** ודאי. **שומע בקול** - במאי קול? בההוא דאקרי ׳עבדו׳ - שבחא עלאה איהו דנפיק עליה קול דאיהו עבדו. ותו דקלא אשתמע בכל אינון רקיעין דאיהו עבדא דמלכא קדישא, ודא הוא **שומע בקול עבדו**.

אשר הלך חשכים ואין נגה לו. וכי בגין דלא אתא לצלויי **הלך חשכים**? ! אלא אוקמוה. אבל עד לא יתכנשון ישראל לבתי כנסיות לצלאה - סטרא אחרא קיימא וסגיר כל נהורין עלאין דלא יתפשטון ויפקון על עלמין. ותלת זמנין ביומא אזלי סטר אחרא דכר ונוקבא ומשטטין בעלמא, וההוא עידן אתקן לצלותא בגין דלא הוי תמן קטרוגא כלל. וכדין איהו עידן לצלותא בגין דאינון אזלי למשטטא בטורי חשוך והר נשפה. כדין פתיחין כוי נהורין עלאין ונפקי ושריאן על בתי כנסיות ברישיהון דאינון דצלאן צלותין ומתפלגן נהורין על רישייהו. וקב״ה שאיל על ההוא דלא אשתכח תמן ואמר ״*חבל על פלניא דהוה רגיל הכא ! והשתא דהלך חשכים ואתעבר מקמי נהורין, והלך לשטטא בטוריא בעלמא ונפק מההוא נגה נהורא דנהיר, ולית ביה חולקא ! **אין נגה לו** ! כמה דאתפליג ושריא על אחרנין דתמן. כמה טבין אתאבידו מניה !*״. ואילו הוה תמן - **יבטח בשם יהו״ה** - בכללא דעבד קדמאה, **וישען באלהיו** - ברזא דעבד תניינא.

אמר ר׳ שמעון, אלעזר ברי ! ודאי רוח נבואה שריא עלך !

אמר ר׳ אבא: אריא בר אריא - מאן יקום קמייהו כד שאגי למטרף טרפא ! כל אריין דעלמא תקיפין, ואלין - יתיר מכלהו ! כל אריין דעלמא קשיין לאפקא טרפא מפומייהו, ואלין - נוחין לאפקא מפומייהו טרפא ! אינון טרפי טרפא ויהבי לכלא !

אשר הלך חשכים - ״אשר הלכו״ מבעי ליה? אמר רבי אלעזר, בגין דאינון שריין בחבורא ומיד מתפרשן. **הלך** - חבורא, **חשכים** - אתפרשן. שראן בחבורא, ואתפרשן מיד. כגוונא דא **רוח סערה באה** (יחזקאל א ד) - כלל דכר ונוקבא. **באה** - והיא שבקת ליה. מיד מתפרשן....

(חסר סיום המאמר)

דף קצו עמוד ב

וירא בלק וגו׳ - רבי אלעזר אמר ודאי מה דאמר רבי חייא מלה סתימא הוה !

אבל כתיב **גם צפור מצאה בית ודרור קן לה וגו׳** (תהלים פד ד) . וכי דוד מלכא על צפרא בעלמא הוה אמר מלה דא? ! אלא כמה דתנינן **כמה חביבין נשמתין קמי קב״ה**. אי תימא כל נשמתין דעלמא -- לאו הכי ! אלא אינון נשמתהון דצדיקייא דתמן מדוריהון בהדיה; מדוריהון לעילא ומדוריהון לתתא. והכי אתמר גם **צפור מצאה בית** - אלין רוחיהון דצדיקייא.

תנינן תלת שורין אינון לגן עדן, ובין כל חד וחד כמה רוחין ונשמתין מטיילין תמן ואתהנן מריחא דענוגין דצדיקייא דלגו, אף על גב דלא זכו למיעאל. אבל ענוגא דרוחיהון דצדיקייא דלגו - **עין לא ראתה אלהים וגו׳** (ישעיהו סד ג) . ויומין רשימין אית בשתא, ואינון יומי ניסן ויומי תשרי, דאינון רוחין משטטן ופקדן לאתר דאצטריך. ואע״ג דזמנין סגיאין משטטן - אבל יומין אלין רשימין אינון, ואתחזון על גבי שורין דגנתא כל חד וחד כחיזו דצפרין מצפצפן בכל צַפרא וצַפרא. וההוא צפצופא - שבחא דקב״ה וצלותא על חיי בני נשא דהאי עלמא, בגין דאלין יומין ישראל כלהו מתעסקין במצות ובפקודין דמארי עלמא. וכדין בחדו אתחזן צפרין מצפצפן. ועל גבי שורין דגן עדן מצפצפן משבחן ואודן ומצלן על חיי דהאי עלמא.

אמר ר׳ שמעון: ״*אלעזר - ודאי שפיר קאמרת ! דודאי אינון רוחין תמן ! אבל מה תימא **ודרור קן לה**?*״

אמר: ״*הכי אוליפנא - דא היא נשמתא קדישא דסלקא לעילא וסלקא לאתר טמיר וגניז **דעין לא ראתה אלהים זולתך וגו׳***״.

אמר ר׳ שמעון: אלעזר - ודאי שפיר קאמרת ושפיר איהו ! אבל כל דא בגן עדן דלתתא היא, וכמה דאמרת הוא, והכי הוא ודאי. **גם צפור מצאה בית** - אלין רוחין קדישין דזכו למיעאל ולמיפק לבתר, בגין דמשטטן ואתחזון כחיזו דצפורין. ואלין רוחין **מצאה בית** ודאי ! כל חדא וחדא אית לון מדורין ידיעאן לגו. ועד דכען כלהו נכוין מחופה דחברייהו. כיון דאית לון **דרור** וחירו מכלא - וקב״ה אחזי לון היכלא טמירו חדא גניז **דעין לא ראתה אלהים**

זולתך, וההוא היכלא אקרי **קן צפור**. ומתמן מתעטרין עטרין למשיח בזמנא דאתי. וביומין רשימין תלת זמנין בשתא קב״ה בעי לאשתעשעא באינון צדיקייא, ואחזי לון ההוא היכלא טמירא גניז דלא ידעין ולא אשתמודען ביה כל צדיקייא דתמן.

אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך (תהלים פד ד) - אלין אינון צדיקייא דאשתכללו בבנין קדישין, דזכו לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה בהאי עלמא. ואלין אקרון ׳תרין מדבחן׳. מתעטרן לקמי מלכא קדישא. דהא זכותא דבנייהו בהאי עלמא אגין עלייהו ומעטרין להו תמן. מאן רוחא זכאה לכל האי? האי **דשתה אפרוחיה** לאולפא ל**מזבחותיך** וגו׳.

״מכאן ולהלאה - אימא מילך ! דהא בלא כסופא אתחזינא תמן ! ״

פתח כמלקדמין רבי אלעזר ואמר: **גם צפור מצאה בית** - דא יתרו. **ודרור קן לה** - דא בנוי דהוו בלשכת הגזית אולפי אורייתא וחתכין מלין דאורייתא בפומייהו. **מצאה בית** מהו? אלא בקדמיתא נטלו ושארו במדברא - נטלו מענוגא דמדין וממתיקו דתמן ושרו במדברא. כיון דחמא קב״ה דעל אורייתא הוה כסופא דלהון - משיך לון מתמן ואעיל לון ללשכת הגזית. **ודרור קן לה** - כלא חד ! ׳צפור׳ ׳דרור׳ - כלא איהו חד ! **חבר הקני ויאמר שאול אל הקני וגו׳** (ש״א טו ו) .

תא חזי מה כתיב **וירא בלק בן צפור** (במדבר כב ב) ? וכי מאי שנא דאדכיר שמא דאבוי משאר מלכין? אלא יתרו אתמשך ואתעבר מעבודה זרה ואתא לאתדבקא בישראל, הוא ובנוי. וכל עלמא נדוהו

דף קצז עמוד א

ורדפו אבתריה. בלק - מבני בנוי הוה, ואתעבר מארחא דאבוי. כיון דחמו סבי מואב וסבי מדין (דהוו בהדי הדדי באחוה דלהון בעבודה זרה בחולקא דלהון) דיתרו ובנוי אתדבקו בשכינתא ודא אתמשך מנהון -- אתו ואמלכוהו עלייהו בהאי שעתא! דכתיב **ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא** (במדבר כב ד) - **בעת ההיא** הוה מלך, מה דלא הוה מקדמת דנא. ועל דא כתיב **בן צפור**, מה דלא אתחזי למעבד הכי.

וירא בלק - ״וישמע״ מבעי ליה! מהו **וירא**? ראייה חמא וידע דזמין הוא למנפל בידא דישראל. וישראל למנפל בידוי בקדמיתא, ולבתר איהו בידא דישראל.

וירא בלק בן צפור - רבי אבא פתח **אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן** (שיר א ח) . כנישתא דישראל אמרת לגבי מלכא עלאה.

כנישתא דישראל - מהו **כנישתא**? דא איהו **עצרת** - כנישו, כמה דאת אמר **מאסף לכל המחנות** (במדבר י כה) , מאן דכניש לכל משריין עלאין לגביה. ומגו דלזמנין נוקבא אקרי **כנישתא** ואתמר **עצרת**, כמה דאת אמר **כי עצור עצר יהו״ה** (בראשית כ יח) דנקיט ולא יהיב - הכי הוא ודאי! דהא מגו מהימנו סגיא דילה דלא אשכחן בה מומא - יהבו לה בלא עכובא כלל. ואיהי כד מטא לגבה כל מאן דכנישת - עצר ומעצר ומעכבת, דלא נחית ונהיר אלא כפום טלא; טפין טפין זעיר זעיר. מאי טעמא? בגין דלא אשתכח לתתא מהימנותא אלא כמה דאת אמר **זעיר שם זעיר שם** (ישעיהו כח י) - זעיר זכותא וזעיר אנהרותא דטלא, מדה לקבל מדה.

דאלמלא תשכח מהימנותא כמה דאשתכחו בה - אריקת בכל סטרא וסטרא בלא עכובא כלל. ואיהי חדאת. וכדין יהבין לה מתנן ונבזבזן סגיאין דא על דא, ולא יהון מעכבין לה כלל. אבל תתאין - אינון מעכבין לון ומעכבין לה, וכדין איהי **עצרת**. **עצור עצר יהו״ה** ודאי! כביכול יהיב תמצית ולא יתיר.

ועם כל דא כאימא יהבת לבנין בטמירו דלא ידעין בה. הכי עבידת לון לבנהא ישראל.

ואוליפנא מגו בוצינא קדישא דבשעתא דאיהי סליקת למנקט ענוגין וכסופין ומומא אשתכח בהו בישראל לתתא - כדין מטי לגבה טיפה דחרדל ומיד אעדיאת ויתיבת עלה יומין במנין. וכדין ידעין לעילא דמומא בהו בישראל, ואתער שמאלא מיד ומשיך חוטא לתתא. **ותכהין עיניו מראות** (בראשית כז א) - מה דהוה מסתכל בעין שפירו בכללא דאברהם בלא דינא כלל - כדין **ותכהין עיניו מראות** - **מראות** ודאי מלאסתכלא בכללא דרחמנו. כדין אתערו דסמא״ל בקל תקיף לאתערא על עלמא כמה דאת אמר **ויקרא את עשו בנו הגדול וגו׳** - **גדול** איהו לגבי משריין דסטרא אחרא, איהו גדול ונהיג לכל ארבין דימא דערטירן ברוחא בישא לאטבעא לון בעומקא דימא באינון **מצולות ים** דיליה.

וכד קב״ה הוא ברחמנו - כדין כל חטאין וכל חובין דישראל יהיב ליה ואיהו אטיל לון ל**מצולות ים**. כל משריין דיליה **מצולות ים** אקרון, ואינון נטלי לון ומשטטי בהון לכל שאר עמין.

וכי חטאין דישראל וחובין דלהון זרקין ומתפלגין לעמא דלהון? ! אלא אינון מחכאן ומצפאן למתנן דלעילא ככלבי לקמי פתורא. וכד קב"ה נטיל כל חובייהו דישראל וזריק עלייהו - כלהו חשבי דמתנן ונבזבזן דאיהו בעא למיהב לישראל דאעבר מנייהו ויהב לון. ומיד כלהו בחידו וזרקין לון על שאר עמין.

תא חזי כנישתא דישראל איהי אמרת בגלותא **שחורה אני ונאוה** - אזעירת גרמה לקמי מלכא עלאה. וכדין שאילת מניה ואמרת: **הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים** (שיר א ז) - תרין זמנין **איכה איכה** אמאי? אלא איהי רמיזא על תרין חרבנין דתרין מקדשין דקראן כלא **איכא איכה. איכה תרעה** בחרבן בית ראשון, **איכה תרביץ** בחרבן בית שני. ועל דא תרין זמנין **איכה איכה.**

תרעה...תרביץ - לאו דא כדא. גלותא דבבל דאיהי זמן זעיר - קארי ביה **תרעה**, ועל גלותא דאדום דאיהו זמן סגי - קארי ביה **תרביץ**. ועל דא תרין זמנין **איכה איכה.**

ותו **תרעה...תרביץ** - "ירעה" מבעי ליה? "ירביץ" מבעי ליה? אוף הכי דהא על ישראל אמרת. אלא איהי אמרת על נפשה - **איכה תרעה** כלתך לבנהא בגלותא דיהון בין שאר עמין? **איכה תרביץ בצהרים** - היך תטיף איהי עלייהו טלין ומיין גו חמימו דצהרים?

שלמה אהיה כעוטיה - בשעתא דישראל קראן מגו עאקו דחיקו דלהון ושאר עמין

דף קצז עמוד ב

מחרפין ומגדפין לון *"אימתי תפקון מן גלותא? ! אלהכון היך לא עביד לכון נסין? !"* ואינון משבחן לקב"ה ואודן ליה על כל צערא וארכו דגלותא ואמרי: *"כה תרעה לן ביומין קדמאין ! כה תרביץ עמנא בגלותא ותפרוק לנא לזמנא בתראה !"*. כל דא שבחא ומהימנותא תאיבין לון ישראל. *"ואנא יתיב כעוטיה ולא יכילת למעבד לון נסין ולמיהב לון נוקמין !"*

איהו אתיב לגבה: **אם לא תדעי לך היפה בנשים** (שיר א ח) . האי קרא הכי מבעי ליה - "אם לא תדעי היפה בנשים". **לך** אמאי? אלא **אם לא תדעי לך** - לאתקפא גרמך בגלותא ולאתקפא חילא לאגנא על בנך. **צאי לך** - צאי לך לאתקפא **בעקבי הצאן** - אינון תינוקות דבי רבן דאולפי תורה. **ורעי את גדיותיך** - אלין עתיקי משדים דקא מסתלקי מעלמא ואתמשכן לבי מתיבתא עלאה דאיהי **על משכנות הרועים**, **על** דייקא. "במשכנות הרועים" לא כתיב, אלא **על משכנות הרועים** - דא מתיבתא דמטטרו"ן דתמן כל תקיפין וינוקין דעלמא ומנהיגי אורייתא בהאי עלמא באיסור והיתר בכל מה דאצטריכו בני עלמא, דהא 'עקבי הצאן' אינון תינוקות כדאמרן.

אמר ר' אלעזר: **עקבי הצאן** - אינון תלמידי דבי רב דקא אתיין לבתר בעלמא ואשכחן אורייתא בארח מישר ואורחא פתיחא. ועל דא אינון מחדשן מלין עתיקין בכל יומא, ושכינתא שרייא עלייהו וצייתא למליהון, כמה דאת אמר **ויקשב יהו"ה וישמע** (מלאכי ג טז) .

אמר ר' אבא הכי הוא ודאי ! וכלא חד מלה !

דבר אחר: **אם לא תדעי לך - לך** למה? אלא בכל אתר דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא. ועל דא כתיב **לך** וכתיב **בכל צרתם לו צר** (ישעיהו סג ט) . ודא הוא **לך**.

היפה בנשים. היפה - איהי אמרת דאיהי אוכמתא כמה דאת אמר **שחורה אני**, ואיהו אמר לגבה יפה את ! שפירתא ! **היפה בנשים** - שפירתא איהי על כל דרגין ! וכתיב **יפה את רעיתי** (שיר ו ד) .

דבר אחר: **היפה בנשים** - טבתא בטיבו. דעבידת טיבו לבנהא בטמירו בגניזו, וקב"ה סגי טב עליה כל מה דעבידת לבנהא בטמירו בגניזו אע"ג דלא מכשרן עובדין. מכאן דאתחזי לאבא כד אמא רחמא על בנין יהא תאיב עליה כל מה דעבדת לבנהא רחמין בטמירו, אע"ג דלא מכשרן עובדין.

אמר ר' אבא תווהנא על ההוא דכתיב **כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ותפסו בו אביו ואמו וגו'** יט. ותנינן דבההיא שעתא אמר קב"ה למשה "כתוב !".

אמר ליה משה: *"מאריה דעלמא ! שביק דא ! אית אבא דעביד כדין לבריה ! ?"*

ומשה מרחיק הוה חמי בחכמתא כל מה דזמין קב"ה לבני ישראל.

אמר: *"מאריה דעלמא שבוק מלה דא !"*.

אמר ליה קב"ה למשה: *"חמינא מה דאת אמר. כתוב וקבל אגרא ! את ידעת ואנא ידע יתיר ! מה דאת חמי עלי ההוא עובדא - דרוש קרא ותשכח !"*.

בההוא שעתא רמז ליה **ליופיא"ל** רבנא דאורייתא.

אמר למשה: אנא דרישנא להאי קרא!

כתיב **כי יהיה לאיש** - דא קב"ה דכתיב **יהו"ה איש מלחמה** (שמות טו ג).

בן - דא ישראל.

סורר ומורה דכתיב **כִּי פְּרָה סָרָרָה סָרַר יִשְׂרָאֵל** (הושע ד טז).

איננו שומע בקול אביו ובקול אמו - דא קב"ה וכנסת ישראל.

ויסרו אותו - דכתיב **וַיַּעַד יהו"ה בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו'** (מ"ב יז יג).

ולא שמע אליהם - דכתיב **ולא ישמעו אל יהו"ה וגו'** (ירמיהו ה כא).

ותפשו בו אביו ואמו - בדעתא חדא בהסמכה חדא.

והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו (דברים כא יט). **אל זקני עירו** - "אל זקני עירם ואל שער מקומם" מבעי ליה! מאי **אל זקני עירו ואל שער מקומו**? אלא **אל זקני עירו** דא קב"ה, **ואל שער מקומו** דא כנסת ישראל. **זקני עירו** - אלין יומין קדמאין, יומין עתיקין וסבין דכלא. **שער מקומו** - דא מוסף שבת.

ועם כל דא - אע"ג דכלא ידעין דינא - לעילא איהו! בגין דבי דינא דאמא ואבא קריבין אינון לישראל ואחדין בהו, וכל קריב לא דאין דינא לקרובים, ופסול איהו לדינא. בקדמיתא מה כתיב? **אל זקני עירו ואל שער מקומו**. כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין - מיד סליק דינא משער מקומו. מה כתיב בתריה? **ואמרו אל זקני עירו** - לחוד.

דף קצח עמוד א

"ואל שער מקומו" לא כתיב אלא **אל זקני עירו**.

בניו זה ודאי ולאו דשאר עמין. **סורר ומורה איננו שומע בקולנו** - מאי שנא דהא בקדמיתא לא כתיב **זולל וסובא** ולבתר כתיב **זולל וסובא**? אלא מאן גרים להו לישראל למהוי סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא? בגין דאיהו **זולל וסובא** בשאר עמין דכתיב **ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם** (תהלים קו לה), וכתיב **ויאכל העם וישתחוו** - דעקרא ויסודא אכילה ושתיה כד עבדין בשאר עמין. דא גרים לון למהוי בן סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא! ועל דא **ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים** - אלין כל שאר עמין דהוו מקלעין להו באבנים וסתרין שורין ומנתצין מגדלין ולא מהני לון כלום.

כיון דשמע משה כדין - כתב פרשתא דא.

ועם כל דא - **היפה בנשים**! טבא ויקירא בנשים דעלמא! **צאי לך בעקבי הצאן** - הא אוקימנא אלין בתי כנסיות ובתי מדרשות. **ורעי את גדיותיך** - אלין ינוקי דבי רב דלא טעמו טעם חובא בעלמא. **על משכנות הרועים** - אלין מלמדי תינוקות ורישי ישיבות.

דבר אחר: **עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים** (שיר א ח) - חסר **ו'** - אינון בישין. אלין מלכי האמורי דנטלו ישראל ארעא דלהון לרעיא מקניהון. ולבי מרעה יהב ישראל ארעא דא. כדין שמע בלק דארעא דהות חשיבא כל כך עבדו ישראל קרבא דא וסתרו לה עד דשוו לה בי מרעה - כדין אשתדל בכל מה דאשתדל ושתף בהדיה לבלעם.

וירא בלק.

ר' חזקיה פתח: **כה אמר יהו"ה שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי וגו'** (ישעיהו נו א). כמה חביבין ישראל קמי קב"ה! דאע"ג דאינון חאבו קמיה וחבין קמיה בכל זמנא וזמנא - איהו עביד לון לישראל זדונות כשגגות.

והכי אמר רב המנונא סבא, תלת בבי דינא תקינו רבנן בסדרי מתניתא. חדא קדמיתא ב**ארבע אבות נזיקין השור וכו'**. תניינא טלית דאשתכח. תליתאה - שותפין ורזא דאבידה. מאי טעמא? אלא קב"ה בכל זמנא עביד לון לישראל זדונות כשגגות.

ואינון דסדרו מתניתין דתלתא בבי - הכי סדרו. ארח דקרא נקטו דכתיב **על כל דבר פשע** (שמות כב ח). והאי 'פשע' איהו דלאו בזדון ומאן איהו **על שור על חמור על שה** - דא בבא קמא דהכי הוא באיינון מלין. **על שלמה** - דא בבא מציעא. **על כל אבדה** - דא בבא תליתאה. דארח קרא נקטו. דכד

מטא לבבא מציעא הוה אמר *"שירותא דקא נקטו בטלית דא אמאי?"*. כיון דאשכח קרא אמר: *"ודאי דא הלכה למשה מסיני וביארו כל מלי דרבנן!"*.

כה אמר יהו"ה - מאי שנא בכל דוכתא דנביאי דכתיב **כה אמר יהו"ה** ובמשה לא כתיב הכי? אלא משה דהות נביאותיה מגו אספקלריאה דנהרא דלעילא - לא כתיב ביה **כה**, אבל שאר נביאים דהוו מנבאין מגו אספקלריאה דלא נהרא נביאו מגו **כה**:

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' (במדבר כב ו) .

ועתה - רבי אלעזר אמר - אמר ההוא רשע *"ודאי שעתא קיימא לי למעבד מה דאנא בעי"*. חמא ולא חמא יאות. חמא כמה אלפין נפלין מישראל על ידוי לזמן זעיר. אמר *"ודאי השתא שעתא קיימי לי!"*. ובגין כך **ועתה** - ולא בזמנא אחרא.

לכה - "לך" מבעי ליה. מאי **לכה**? אמר *"נזדרז גרמן להההוא דרחיף בגדפוי עלייהו, להההוא דשמיה **כה**"*. **ועתה לכה** נגח קרבא בההוא **כה**.

אמר: *"עד השתא לא הוה בעלמא מאן דייכול להו בגין ההוא פטרונא דקיימא עלייהו. השתא דשעתא קיימא לן - **לכה** נעביד קרבא!"*. וכל עיטא דההוא רשע ל**כה** הוה דכתיב **ואנכי אקרה כה** (במדבר כג טו) - אעקר להההוא **כה** מאתריה. ותרווייהו בעיטא בישא להאי **כה** הוו, כמה דאת אמר **על יהו"ה ועל משיחו** (תהלים ב ב) . לא ידעו דהא לבתר האי **כה** אעקר לון מעלמא.

כי עצום הוא ממני - וכי עד ההוא שעתא אן אגחו ביה קרבא ונצחו ליה? באן אתר אערעו בחרבא דלהון והוו גברין

דף קצח עמוד ב

כגברין לאחזאה גבורתא דלהון? מאי **כי עצום הוא ממני**? אלא ההוא רשע חכים הוה וחמי למרחיק. חמא לדוד מלכא דאתי מרות המואביה, גיבר תקיף כאריה, ועביד קרבין תקיפין ונצח למואב ושוי לון תחות רגלוי. אמר **עצום הוא** - ההוא דירתא ההוא גבורתא חד מלכא דלהון. **מינן** יפוק לשיצאה למואב.

אולי אוכל נכה בו (במדבר כב ו) . האי קרא הכי הוה ליה למימר "אולי אוכל אכה בו", או "אולי נוכל נכה בו"?! אלא ההוא רשע הוה חכים. אמר *"חמינא ידא חדא דחד אריא תקיפא פריש ידא. אי איכול עמך דנתחבר תרוונא ונגרע מההוא אריה ידא דא - לא ייתי ההוא מלכא לעלמא ולא יתרך ית מואב מאתריה"*.

ארה לי. מאי **ארה לי**?

אמר ר' אבא ההוא רשע בתרי לישני קאמר לבלעם. חד אמר **ארה לי** וחד אמר **קבה לי** (במדבר כב יא) . מה בין האי להאי? אלא אמר ליה **ארה לי** עשבין וחרשין דרישי דחויין ושוי לון בקדרה דחרשיא. כיון דחמא דחיליה יתיר בפומא - תב ואמר **ולכה נא קבה לי** (במדבר כב יז) . ואפילו הכי ההוא רשע דבלק לא שבק חרשוי, אלא לקיט כל זיני עשבין חרשי דרישי דחויין ונטיל קדרה דחרשין ונעיץ לה תחות ארעא אלף וחמש מאה אמין, וגניז לה לסוף יומין.

כיון דאתא דוד - כרא בתהומא אלף וחמש מאה אמין ואפיק מיא מן תהומא ונסיך על מדבחא. בההוא שעתא אמר אנא אסחי ההיא קדרה! **מואב סיר רחצי** (תהלים ס י) (תהלים קח י) . **סיר רחצי** ודאי! **על אדום אשליך נעלי** - מאי **אשליך נעלי**? אלא דא אוף הכי למרחיק הוה דכתיב **ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי** (בראשית כה ל) . **הלעיטני** - הלעטה ממש; פתיחו דפומא וגרונא למבלע. אמר דוד להההוא בלען מלעט הלעטין: *"אנא אדמי עליה נעלי למסתם גרוניה!"*.

עָלַי פְּלָשֶׁת אָתְרוֹעָע (תהלים קח י) - אוף הכי דא למרחיק אסתכי דוד! אמר: "כנען סטרא בישא דסטרא אחרא איהו. ופלשתים מתמן אינון לסטרא אחרא. מה אצטריך? 'תרועה' דכתיב **וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'** - לתברא חיליה ותוקפיה. ובגין כך **עָלַי פְּלָשֶׁת אָתְרוֹעָע**, והכי אתחזי לון.

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני

ר' חזקיה פתח: **והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו** (ישעיהו יא ה) . האי קרא כלא איהו חד - מאי חדושא אתא לאשמועינן!? דהא **צדק** היינו **אמונה** ו**אמונה** היינו **צדק**?! **אזור מתניו** היינו **אזור חלציו**?! לא אשכחן קרא כהאי גוונא.

אלא לאו **צדק כאמונה**! ואע"ג דכלא חד וחד דרגא איהו. אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא סטר שמאלא - כדין אקרי **צדק** - דינא ממש. והיינו **כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל** (ישעיהו כו ט) . דהאי דרגא ד**משפט** רחמי איהו. וכד אתקריב **משפט בצדק** כדין אתבסם ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק.

אמונה - בשעתא דאתחבר בה **אמת** לחדוה וכל אנפין נהירין - כדין אקרי **אמונה**, ואית וותרנותא לכלא. וכל נשמתין סלקין - מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין, וכיון דבפקדון סלקין - אהדר לון ברחמי וחס עלייהו. וכדין אקרי **אמונה**. ולית **אמונה** בלא **אמת**.

השתא **אזור מתניו..ואזור חלציו** - מהו תרין ׳אזורין׳ הכא? ו׳מתנים וחלצין׳ - אע״ג דחד אינון - תרין דרגין אינון; חד לעילא וחד לתתא. לעילא בשירותא אקרי **מתנים**. לתתא בסופא אקרי **חלצין**, כמה דאת אמר **וַחֲגוֹרָה עַל חָלָצָיִם** (ישעיהו לב יא) - בסופא על ריש ירכים. כד אתתא בצערא - מנתקן אינון חלצים מריש ירכין ושויאת ידהא בכאיבא עלייהו. ובגין כך לגבורה ולקרבא - **צדק אזור מתניו**, והכי אצטריך. לרחמנו ולטב - **אמונה אזור חלציו**. בחד דרגא ידין עלמא ושלטא לתרין סטרין, חד רחמי לישראל וחד דינא לשאר עמין.

דף קצט עמוד א

ואי תימא צדק דינא תקיף איהו? והא כתיב **בצדק תשפוט עמיתך**, **צדק צדק תרדוף**? וכמה אינון!

ודאי הכי הוא! דהא צדק לית ביה וותרנותא כלל. אוף הכי מאן דדאין לחבריה - לא אצטריך למעבד ליה וותרנותא מן דינא כלל אלא **בצדק** - דלא ישגח לרחימו. **מאזני צדק** - בלא וותרנו להאי סטרא ולהאי סטרא למאן דיהיב ולמאן דמקבל. ובגין כך חד דרגא איהו ואתפלג לתרין סטרין. והני תרין סטרין - ב׳ אזורין קיימן; חד לשאר עמין וחד לישראל. ובשעתא דנפקו ישראל ממצרים - אתאזרו באזורין אלין. חד דקרבא, וחד הוה דשלָמָא... (חסר סיום המאמר)

כד אתיעט בלק אמר **ואגרשנו מן הארץ** (במדבר כב ו) . אמר ההוא דרגא דקא אתאחדן ביה - **מן הארץ** ודאי! ודא הוא **כי עצום הוא ממני** ודאי! מאן ייכול לאגחא ולקיימא בהו בישראל? דרגא דלהון תקיף הוא מדילי! ובגין כך **ואגרשנו מן הארץ**. ואי מהאי ארץ אגרשנו ואתרך יתיה מיניה - איכול למעבד כל רעותי. חילא דלהון במאי איהו? בפומא ובעובדא. הא פומא דילך, ועובדא דילי.

כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו׳ (במדבר כב ו) . וכי מאָן הוה ידע? הא אוקמוה - דהא בקדמיתא כתיב **והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו** (במדבר כא כו) , דאגר ליה לבלעם וכו׳. אבל **כי ידעתי** - ידיעה ודאי ידע בחכמתא דיליה.

את אשר תברך מבורך - מאי אצטריך הכא ברכה - דהא בגין קללה הוה אזיל? ואי ההוא מלה דהוה ידע מן בלעם בקדמיתא קללה הוה - מאי **את אשר תברך מבורך**? אלא מלה הכא ולא ידענא בה, ולא זכינא בה. עד דאתא רבי אלעזר ודרש **אברכה את יהו״ה בכל עת תמיד תהלתו בפי** (תהלים לד ב) , וכתיב **אברך את יהו״ה אשר יעצני** (תהלים טז ז) . מאן אצטריך ברכתא מן תתאי? -- **את**! דהא אתאחד בהו כשלהובא בפתילה. ודוד דהוה ידע דא אמר **אברכה**.

אמר ההוא רשע - ההוא דרגא דלהון אחיד בהו בגין ברכאן דלהון דקא מברכין ליה בכל יומא. חילא אית לך לברכא להההוא דרגא ותעקר לה מנייהו! ודא הוא **כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו׳**, ובדא ניכול בהו! **תברך** להההוא דרגא, ותילוט לפתילה. ועל הא אמר **ואנכי אקרה כה** - אעקר לה מנייהו דלא יתאחד בהו. ותו **אקרה כה** - אנגיד ואמשיך להההוא דרגא בחובין ומסאבי ובקרי ובטומאה דעבדו בנוי - והיא תעביד עמהון גמירא. מיד **וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם** (במדבר כב ז) - דלא יימא ההוא רשע דלאו המניה אינון זינין חרשין דאצטריך ויתעכב עלייהו.

(כאן מובא קטע של תוספת שמודפס בסוף דפוס ווילנא - סימן י״א)

לאמר הנה עם יצא ממצרים (במדבר כב ה) - אי תימא דהא צריך לנטלא פיפוסין ויוחסין דלהון -- לא אצטריך! אלא אורח כלל דכתיב **הנה עם יצא**. מאי טעמא? משום דהכי קרא לון פטרונא דלהון כמה זמנין, ועל דא לא תטעי דכתיב **שלח את עמי** (שמות ט א) - בכל זמן.

ועוד כד נטלת עיטא עלייהו עם פרעה בלישנא דא יכלת להו דכתיב **הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו** (שמות א ט) . אוף השתא דכתיב **הנה עם יצא ממצרים**. ולא אפיק לון אחרא אלא איהו מגרמיה נפק. ובגין כך תיכול לאבאשא לון.

הנה כסה את עין הארץ (במדבר כב ה) - אית דאמרי סיחון ועוג דקטלי לון ישראל דהוו עינא דארעא. אלא כד אייתי קב״ה ארבה על ארעא דמצרים כתיב **ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ** (שמות י טו) . אמאי? בגין דכל חרשין וקסמין דעלמא לא יכלין למעבד חרשין אלא מלה חדא בדרגא חדא בזמנא חדא. ועמא דא אייתי ערוב מבולבל מכמה זינין מבולבלין, אלין באלין, עד דלא יכלי כל חרשין וקסמין למיקם קמייהו. ודא הוא **ויכס את עין כל הארץ** (שמות י טו) . והכא כתיב **ויכס את עין הארץ** (במדבר כב יא) , והכי הוא ודאי.

אמר ר׳ אבא: בלק ובלעם - לא הוה בעלמא חרשין וקסמין כוותייהו ! בלעם - חיליה ותוקפיה הוה בפומיה ועיניה. בלק - חיליה ותוקפיה הוה בעובדא דידין. ודא אצטריך לדא. דהא כל זיני חרשין דעלמא בפומא ועובדא הוא ובהו תליין. בלעם הוה ליה לישן, ולא ידין. בלק - ידין ולא לישן הוה ליה.

אזלו חברייא עד דמטו חד בי חקל ושמשא הוה תקיף לחדא. חמו ההוא בי חקל בשפירו דעשבין ומיין נפקין לכל סטר, ואילני חקלא סגיאין. יתבו תמן.

אמר ר׳ אלעזר: *״כמה יאות אתר דא לנייחא ביה !״.*

אדהוו יתבי הא חויא רברבא אתי בתוקפא דשמשא ואעבר קמייהו.

אמר ליה ר׳ אלעזר: *״חויא חויא ! סטי לך מאורחך ! דהא תב ההוא גברא ואתנחם על מה דעבד, ולא יוסיף למעבד ההוא מלה !״*

תווהו חברייא.

אמר ר׳ אבא: *״מאי הוא ?״*

אמר לון: *״שתוקו !״*

אמר ר׳ אלעזר: *״חויא חויא ! לבתר דלחישו לך מן שמיא אתנחם ההוא גברא ושוי ברעותיה דלא יתיב ביה לעלמין - סטי לך מאורחך !״*

קם חויא בקיומיה ולא נטיל הכא והכא. תב כמלקדמין.

אמר ליה: *״חויא חויא ! ידענא מה דאת בעי - תוב מארחך דהא עכו״ם חייבא אתי דעביד ביש לחד יודאי, והא הוא נאים שכיב במערתא דילך. זיל וקטליה !״*

מיד אהדר ההוא חויא ודלג דלוגין קמייהו.

אמר ר׳ אלעזר: *״אי לא הוינא הכא - כמה בישין הוה עביד האי חויא ! דהא חד בר נש יודאי עבד עובדא דחובא, ועד לא תב בתיובתא לחישו ליה להאי חויא לקטלא ליה. ואימלך ההוא בר נש בין כך ובין כך ואתנחם מחוביה ואמר דלא יתוב לעלמין להאי חטאה. ועל דא אשתזיב מן דינא״.*

אמרו חברייא לר׳ אלעזר: *״במה ידעת ?״*

אמר להו: *״סימנא יהב לי אבא ואנא אשתמודענא ביה״.*

אמרו ליה: *״תינח חויא דאשתמודעת ביה. ההוא דאתנחם ותב מחוביה - במה ידעת ?״*

אמר להו: *״כד הוה אזיל ההוא חויא קשקשוי הוו סלקין וזנבוי זקוף, ואיהו דאזיל בבהילו. רוחא חדא הוה אזיל לקבליה והוה קארי קמיה ״תוב מארחך דהא תב מחוביה ואתנחם ההוא בר נש״. וההוא חויא בישא לא הוה ציית עד דיתנון ליה כופר בהדיה באתריה דההוא בר נש דאתחייב קטולא ותב. דכך אורחוי דחויא עילא ותתא - כיון דאתייהיב ליה רשו - לא תב עד דאשלים ההוא דינא בישא דאתייהיב ליה רשו למעבד, או דיתנון ליה באתריה חייבא אחרא בכופרא. דהא בריקניא לא יפוק כיון דאתיהיב ליה רשו״.*

אמרו ליה: *״תינח כל דא. ההוא עכו״ם דאמרת דיהבת ליה כופר - במאי ידעת ?״*

אמר לון: *״כיון דמלילת לחויא - ההוא רוחא דהוה אזיל לקבליה ולחיש ליה דיתוב לאורחיה דהא אתנחם ההוא בר נש - דליג ההוא רוחא על אודניה״.*

תווהו חברייא.

אמר ר׳ אלעזר: *״ניהך ונחמי דהא חויא עבד מה דעבד״.*

קמו וקריבו גבי חד טינרא בההוא בי חקל. אשכחו להההוא עכו״ם דמית וההוא נחש כריך על עקביה ולא הוה אבדיל מניה. ובתר אתפרש מעקביה וסליק על גרוניה ואכריך תמן, ומתמן נחית על עקביה דלא הוה מתפרש מניה.

אשכחו ליה ארנקי חד מליא דינרין דגזיל לחד יודאי בארחא ומחא ליה. נטל ר׳ אלעזר ית ארנקי. אמר *״בריך רחמנא דבכלא עביד שליחותא !״*. תבו להההוא אתר דהוו.

פתח ר׳ אלעזר ואמר: **מֵאָשֻׁר יָקְרָתְּ בְּעֵינַי נִכְבַּדְתְּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךְ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ** (ישעיהו מג ד) .

מאשר יקרת - ״יקר״ מבעי ליה ? והכי אצטריך - ״מאשר אתה יקר בעיני״. מהו **יקרת** ? מכלל דאיהו מגרמיה אתייקר. הכי הוא ודאי ! דכל בר נש דאיהו בחיובא קמי קב״ה - בקדמיתא הוא מזלזלא ותועבה איהו קמי קב״ה, ובתר דאימלך ותב מחוביה - השתא איהו אתייקר מגרמיה, וקב״ה קארי עליה ואמר **מאשר יקרת בעיני נכבדת** - את מגרמך **יקרת בעיני נכבדת**.

ואני אהבתיך - דהא לית רחימו לקב״ה בהדי בר נש בהאי עלמא אלא במאן דתב מחוביה. ועל דא **אני אהבתיך**. אבל מה אעביד דהא יהבית רשו לחויא לנזקא ! ? -- דא הוא עיטא **ואתן אדם תחתיך** ! מאי איהו אדם דיהב קב״ה תחותיה ? ההוא אדם דאתי מעמא אחרא, דההוא חויא מדיליה ייכול דכתיב

ואתן אדם - אל תקרי ׳אדם׳ אלא ׳אדום׳. **ולאומים** - דא הוא **לאום מלאום יאמץ**, ודא זרעא דעשו דיהיב תחות נפשיה.

אדהוו יתבי הא האי יודאי דגזל ההוא עכו״ם דקטל חויא אתי באורחא, לאי ועיף. ומגו תקיפו דשמשא עאל בההוא חקל ויתיב תחות אילנא חד והוה מתרעם לקב״ה ומצדיק עליה דינא ואמר:

״מארי דעלמא! גלוי וידוע קמך דאנא לא חיישנא עלאי ועל גופי ועל ממוני כלום, דהא בדינא אתעביד כל דאתעביד. אבל אבא ואמא סבין אית לי דלית לי במה אפרנס לון, ועל דא חיישנא. ותו - על כל דא צרורא חדא דדינרין דהוה בההוא ארנקי דחד מסכנא למעבד חופה לברתיה ענייא - מה אעביד?! מארי דעלמא - על דא כאיבנא בלבאי יתיד!״

בכה ואמר:

*״**משפטי יהו״ה אמת צדקו יחדיו**. דינין דמארי עלמא קשוט אינון! אמאי אינון קשוט? בגין ד**צדקו יחדיו** - דהא בשעתא דדינא בעי קב״ה למעבד - כמה מארי תריסין קיימין מהאי סטר ומהאי סטר ומצדיקין אלין באלין ומגיחין אלין באלין. כיון דצדקו אלין באלין ואסתכמו כחדא - כדין **משפטי יהו״ה אמת**. אימתי? **צדקו יחדיו** - כד מצדיקי כל בני דינא לעילא. ועל דא מארי דעלמא - על דא בכינא, ולא על דידי.״*

שמע ר׳ אלעזר וחברייא וקמו לגביה. חמו יתיה דהוה יתיב תחות ההוא אילנא ואתקיפו ביה ונטלו יתיה לגביהון.

אמר ר׳ אלעזר: *״זכאה קשוט! דאי לא זכאה אנת לא ידחיש לך קב״ה ניסא רברבא כמה דעבד בקדמיתא. טול ארנקי דילך ותיזיל ותחמי מה דעביד קב״ה בגינך״.*

אזל בהדייהו וחמא ההוא עכו״ם מית, וחויא הוה עביד ביה נוקמין והוה כריך על קדליה. אשתטח ההוא יודאי בעפרא ואודי ושבח למארי עלמא וקם ונשיק ידוי דרבי אלעזר וחברייא.

אמר לון: *״השתא ידענא דקב״ה ארחיש ניסא דא בגינייכו! אבל רבנן על אבא ואמא סבין דאית לי בכינא, ועל מסכנא דיהיב לי צרורא״.*

פתח הארנקי ואחמי לון צרורא וכן אחמי לון מחא דעבד ליה ההוא עכו״ם. צלי ר׳ אלעזר עליה ואתסי. קריבו לגביה דההוא עכו״ם כמלקדמין וחמו ההוא חויא דהוה עביד כדבקדמיתא.

אמר ר׳ אלעזר *״חויא חויא! כל מה דעבדת - יאות עבדת! ותו דאחמית חילך וגבורתך ביה ועבדת ביה נוקמין סגיאין. והא חמינן תלת זמנין. ואחמית כל מה דעבדת. מכאן ולהלאה - זיל ואתטמר במערתך וגזרנא עלך דלא תנזיק לברייתא דעלמא״.*

אתפרש ההוא חויא וכפף רישיה ואזל ליה. אמר ר׳ אלעזר להההוא יודאי *״טול עדאה דשנאך דהא כסא דדהבא אית ליה לגביה דשבק ליה בריה דההוא עכו״ם לאבוי, ולא תיטול מדיליה כלום, וזיל לגבי גברא דדוך פלן ותשכח דמיתא אחתיה. זיל לגביה והב ליה כיסא דדינרין דא בגין דההוא גברא אית ליה ברא חד ושמעון שמיה, והוא אזיל בסחורתא על ימא ואינון בארבא. בריה דהאי עכו״ם גנב ליה האי כיסא ויהב ליה להההוא רשע. ואימא להההוא יודאי דיסלק כיסא דא לבריה דלעגל ייתי לגביה ויודי לקב״ה דאחזר אבידתא למארה״.*

וכך עביד. נטל כיסא וסגיד קמיה דר׳ אלעזר ונשיק ידוי.

תווהו חברייא.

אמר ר׳ אבא: *״בכל אורחא דא איהו תווהא בכל מה דחמינן בך, והשתא איהו תווהא על תווהא! מהי דין?״*

אמר להו: *״מלה דא לאו בסימנא איהי ולאו בחכמתא אלא רוחא דילי אסתכל ואנא חמינא כאלו בעינא חמינא״.*

תווהו כולהו חברייא. אזלו כלהו חברייא וההוא יודאי בהדייהו עד דמטו לגבי חמוי. כיון דמטו לתמן אשכחוהו לחמוי דהוה יתיב על גבי ערסוי ולעי באורייתא. בריך ברכתא ר׳ אלעזר ובריכו חברייא ואיהו חדי בהדייהו.

פתח ר׳ אלעזר ואמר: **רפאני יהו״ה וארפא הושיעני ואושעה** (ירמיהו יז יד) . כיון דאמר **רפאני יהו״ה** - מהו **וארפא**? כיון דאמר **הושיעני** - מהו **ואושעה**? כיון דאסיא מסי - מאן הוא דמחי?!

אר״י חמוי: *״כל אסוותא דעלמא בידא דקב״ה, אבל אית מנהון על ידא דשליחא ואית מנהון דלא אתמסרו בידא דשליחא. ואינון דאתמסרו בידא דשליחא - אסוותא אינון אבל לזמנין מתהדרן. אבל אינון דקב״ה מסי - לא מתהדרן לעלמין! ועל דא אסוותא דיליה איהי אסוותא דלית בה מרעא כלל. ובגין כך **רפאני יהוה וארפא** ודאי! בלא קטרוגא כלל. והשתא חברייא קב״ה יהב לי אסוותא ועשק לי וערב לי״.*

סחו ליה כל ההוא עובדא. תווה ובכה וחדי.

אמר: *"חברייא! נדרנא דאיהך לגביה ואתחבר בהדיה ונודי ונשבח למארי עלמא!"*

חדי בהדייהו.

אמרו ליה: *"במאי הויתא מתעסק?"*

אמר לון: *"בפרשת בלק הוינא מתעסק. וחמינא דחכמתא דיליה הוא תקיף ויתיר מחכמתא דבלעם! חכמתא דבלעם - רגעא חדא. חכמתא דבלק - בכל זימנא! אבל מפתחן כולהו בידוי דבלעם הוי, דאיהו הוה שלים בפומא. בלק הוה ידע למעבד חרשוי ולא הוה ידע לאשלמא בפומא.*

פתח ואמר: **וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל וגו'** (ירמיהו ל י) - האי קרא (אית לאסתכלא ביה) אוקמוה, אבל **אל תירא עבדי יעקב** מחרשוי דבלעם, **ואל תחת** מקסמוי דבלק.

תא חזי היך הוו תרוויהו דא בדא בעיטא בישא לקבל ישראל!

אמר בלעם: *"יעקב בביתא דלבן אבא הוה, ונחש נחשין לקבליה ויכיל ליה. אנא אסדר נחשין לקבליה!"*.

אמר בלק: "ואנא אסדר קסמין לשמא דאקרי **ישראל***"*.

בההוא שעתא נפק רוחא חדא מסטרא דיוסף מגו ענפי אילנא ונשיב באינון נחשים ובטיל לון. והיינו דאמר יוסף **כי נחש ינחש איש אשר כמוני** (בראשית מד טו) . מאי **איש אשר כמוני**? בגיני אית איש דנחשים יבטל לבנייכו, בגיני איהו לעילא. והיינו **איש אשר כמוני** - אית איש לעילא דנפק רוחא אחרא מגו אילנא דלתתא ונשיב בההוא קסם ובטיל לון. והיינו **קסם על שפתי מלך** (משלי טז י) . מאן **מלך**? דא אילנא דלתתא. כדין אתיב בלעם ואמר **כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל** (במדבר כג כג) . ותרוייהו הוו בתרין סטרין אלין.

כי אתך אני (ירמיהו ל יא) (ירמיהו מו כח) - לא הוו יומין מן יומא דאתברי עלמא דאצטריך הכי למהוי קב"ה בהדייהו דישראל כההוא זמנא דבעא בלעם לשיצאה לשנאיהון דישראל מעלמא! ועל דא אמר קב"ה - בלעם בעא לשיצאה לכו מעלמא אבל אנא לא אעביד הכי. **כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֲדַחְתִּיךָ שָּׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא אֶעֱשֶׂה כָלָה** (ירמיהו מו כח) . דאילו ייתון כל בני עלמא - לא ייכלון לשיצאה לכון מעלמא!

אתא לבן בקדמיתא ובעא לאעקרא ליה ליעקב בלחודוי מעלמא. אתא קב"ה ואגין עליה דכתיב **השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע** (בראשית לא כד) . אתא פרעה ובעא לשיצאה לון מעלמא - אתא קב"ה ואגין עלייהו דכתיב **וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ** (שמות א יב) . אתא המן ובעא לשיצאה לון - אתא קב"ה ואגין עלייהו ואתיב כלא על רישיה. וכן בכל דרא ודרא קב"ה אגין עלייהו דישראל תדיר, וישראל אמרי **חסדי יהו"ה כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו** (איכה ג כב) . "כי לא תמו" מבעי ליה? ! אלא **חסדי יהו"ה** בכל דרא ודרא הוו בסעדן - כי **לא תמנו** ולא אשתצינא! מאי טעמא? דלא אתמנעו רחמוי מינן, דכתיב **כי לא כלו רחמיו**.

תא חזי מה דכתיב בקדמיתא? **וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור** (במדבר כב ה) , ולבתר כתיב **וילכו זקני מואב וזקני מדין** (במדבר כב ז) . הוה ליה למימר "ויבאו המלאכים"! ? מאי טעמא דקא שני מלה ממאי דקאמר בקדמיתא?

אלא ההוא רשע דבלק חכים הוה בכל דרגין דלעילא אינון דקשרין קשרין למעבד בהו חרשין וקסמין וכל אינון דרגין עלאין מלייהו דבהו כפיין לדרגין תתאין. אמר ליה בכל זמנא דאנן חרשין וקסמין ונחשין - אית לון דרגין ידיעאן ומלאכין ידיעאן דאשתמודעאן לגבי חרשין וקסמין! אבל מכאן ולהלאה אית לך לעיינא באתר אחרא עלאה! כתב ליה שמהן אחרנין באינון דרגין קדישין. והכי אורחייהו דקסמין וחרשין - ידעי אינון דרגין דההוא קסם שריא עלייהו ועבדין חרשייהו ואומאן לון בדרגין אחרנין עלאין מנייהו, ועבדי מה דעבדי.

שלח ליה: "הכי עמא דא! לאו קשרא דלהון כשאר עמין דעלמא. אבל קשרא דלהון באתר אחרא עלאה מתקשרן לעילא מכל דרגין".

*כתב ושלח ליה פופיסא ופטרונא דתריסר נשיבין דסחרן גלגלי דתיכא דכרסייא קדישא. אמר ליה: "*אי תסתכל - בהני תסתכל! בגין דהני תריסר דמתקשרין בי"ב שבטין. ואי בהני תעביד חרשין בדיוקנא דלהון לתתא דאינון י"ב שבטין וי"ב דגלין פרישין - ניכול להו ונגיח בהו קרבא ונעקר להו מעלמא!"

והיינו ***וישלח מלאכים*** *ודאי! הדא הוא דכתיב* ***וקסמים בידם*** *- פיפוסין דמלאכין קדישין הוו אתייאן בידייהו.*

ואיהו לא ידע דכל דרגין עלאין בידא דקב"ה אינון. מה חשיב בלק? חשיב דעמא ישראל אתמסרו למלאכין כשאר עמין דעלמא. ועל דא כתב שמהן דאלין מלאכין תריסר ושלח ליה. והיינו **וישלח מלאכים**.

אמר ליה: "תא חזי! כל דרגין דאינון מתקשראן קשרין לתברא עמא דא מסטרא דצפון אינון. מסטרא דצפון זמינין למנפל. ושולטנו דחרשין דילן -

בסטרא דצפון אינון. השתא ניכול לאגחא בהון קרבא, דהא תריסר אלין מתקשרין בהו ומסטרא דצפון שריין לממני. והואיל ומשמאלא שריין תוקפא דילהון - אתחלש ואתבר, בגין דכל תוקפא דילהון להוא סטר איהו׳.

מהו דקאמר? דכתיב **עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה** (דה״ב ד ד) (מ״א ז כה) - מצפון שארי לממני. אמר: ״הא תוקפא דילן מצפון איהו! ואינון ארבעים חסר חד דרגין תקיפין מפרזלא ונחשא ותחותייהו לית לון חושבנא. ועל דא ניכול לאגחא קרבא ולאיתגראה בהו!״

וקב״ה לא עביד הכי. דלא שביק לון למלאכים ולא לחילי שמיא. אלא קב״ה בלחודוי . וכל מלאכים רברבין ושלטונין - פלג על כל שאר עמין. וכד אתו ישראל - נטיל לון איהו בלחודוי, ואחסין לון בתוקפא בגופא דאילנא, ולא שבק לון בידא דמלאכין ולא בידא דממנן ורברבין דעלמא דכתיב **בהנחל עליון גוים וגו׳** (דברים לב ח) . ואלין י״ב תחומין מתחמין בד׳ סטרי עלמא. לבתר דבדר ענפין וטרפין - נטל לישראל ואחסין לון בתוקפא דגופא דאילנא דכתיב **כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו** (דברים לב ט) .

אמר ר׳ אלעזר: ״כמה יאות ושפיר האי! זכאה אורחא דילן! וכמה מלין עלאין קדישין רווחנא לון וחמינא!״

ההוא יודאי הוה תמן לקמייהו.

אמר לון: ״רבנן! כל מילין אלין כמה טבאן, ומילין עלאין קדישין נינהו. מאי דכתיב בתריה **ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון וגו׳** (דברים לב י) ?״

אמרו ליה: ״אי ידעת ביה מלה - אימא! דהא אוקמוה באברהם דאשכח ליה קב״ה בארעא דפלחי עכו״ם, ולא הוו ידעי במהימנותא דקב״ה אלא כולהו הוו טעאן בתר עכו״ם, וקם אברהם ופרח בינייהו ענפא חדא שלים קדם מארי דעלמא, ואשכח ליה תמן. מה עבד קב״ה? נטל ליה להוא ענפא ואעקר ליה מתמן ואשרי ליה ואשתדל ושתל ליה בארעא אחרא דכתיב **לך לך מארצך וגו׳**, ועביד מניה עמא קדישא. ודא היא מציאה דאשכח קב״ה בעלמא בארעא דלא מהימני ביה בקב״ה ולא ידעי מאן איהו״.

אמר ההוא יודאי: ״שפיר הוא ויאות מלה דא! אבל אית לשאלה - אי אברהם הוה דיוקנא דאצטריך? ותו דא קרא לא אוכח על אברהם כלל ולא אדכר לאברהם כלל, ולא ליצחק, אלא ליעקב בלחודוי דכתיב **כי חלק יהוה עמו יעקב וגו׳**, ובתריה כתיב **ימצאהו וגו׳**.״

אמר ר׳ אלעזר: ״עם כל זה לא קשיא הכא, דהא אברהם אשכחן דנפק מגו פלחי ע״ז והכא אף על גב דיעקב אדכר הוא על אברהם. ולית פירוכא כלל במלה דא. אבל אי ידעת מלה או חדושא - אימא!״.

פתח ואמר ההוא יודאי - והארץ היתה תוהו ובהו וגו׳ (בראשית א ב) .

מאן **ארץ**? -- ההוא דאשתמודעא עלאה ותתאה!

היתה תוהו. מאי **תהו**? דא קו ירוק דאקיף כל עלמא ואקרי **קו תהו** דכתיב **ונטה עליה קו תהו ואבני בהו** (ישעיה לד יא) . **בהו** - כמה דתנינן **אבנין מפולמות דמשתקען גו תהומי ומנהון נפקי מיין**.

השתא אית למנדע! **תהו** דאיהו קו ירוק - מאָן הוה קו ירוק?

אלא אשכחן בספרא דאסיא דקרטינאה **ויודאן דקסרי** שמיה, וקראן שמיה **אסיא קרטינאה** בגין דהוא רב על כל אסיין ויקירא בחכמתא. והכי אמר בלשון פרסי לבר נש יקירא. והוא אמר **והארץ היתה תהו** - מאי **תהו**? אי קו ירוק דאסחר עלמא, ומאן איהו? קליפא דאגוזא. ודא איהו קליפא דלבר דאיהו ירוק. לגו מניה - **בהו** ואינון אבנין מפולמות דמנהון נפקין מיין מן **תהו**, אתמשכאן עור ובשר מן **בהו** אתמשכו גרמיה לגו מניה. **וחשך** - דא משיכו דאתמשך מניה עמא דעשו. ואי תימא מאן **תהו** הרי הוא ודאי דהא חשך מניה תליא. אלא אינון אבנין מפולמות עאלו באמצעיתא דמניה אתמשכאן גרמי כמה דאתמר **וחשך** משיכו דקיק דמניה אתמשך עשו. **ורוח אלהים** - דא מוחא דאגוזא דמתמן אתמשך יעקב שלימא.

כגוונא דא רזא דכתיב **והנה רוח סערה באה מן הצפון** (יחזקאל א ד) לקבליה ד**תהו**. לגו מניה - **ענן גדול** לקבליה ד**בהו**. לגו מניה - **ואש מתלקחת** לקבליה ד**חשך**. לגו מניה **ונגה לו סביב** לקבליה ד**רוח אלהים**. **ומתוכה כעין החשמל** לגו מכלא לקבליה **מרחפת על פני המים**. דא רוחא דאמא עלאה דקא מרחפא על כלא.

ויעקב שלימא איהו, ודא מוחא דאגוזא. וקב״ה **ימצאהו בארץ מדבר** ודאי! לבתר עבד קב״ה דכל אינון קליפין יהון כולהון משתעבדן ליה.

עד הכא הוה כתיב בההוא ספרא דקרטינאה אסיא. לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריך אסיא חכים למעבד למרע דשכיב בבי מרעיה, אסירי דמלכא, למפלח למארי עלמא. דכד אזיל אסיא חכים לגביה **ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון** - מרעין דשריין עליה אשכח ליה באסירי דמלכא.

אי תימא הואיל וקב״ה יפקוד לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה -- לאו הכי ! דהא דוד אמר **אשרי משכיל אל דל וגו׳** (תהלים מא ב) - דל הוא דשכיב בבי מרעיה. ואי אסיא חכים הוא - קב״ה יהב ליה ברכאן להההוא דישתדל ביה, וההוא אסיא **ימצאהו בארץ מדבר** - בבי מרעיה שכיב. **ובתהו ילל ישימון** - דאינון מרעין דחקין ליה.

מאי אצטריך ליה למעבד ? **יסובבנהו** - יסובב סיבות וייתי עילות בגין דימנע מניה אינון מלין דנזקין ליה. יקיז ליה ויפוק מניה דמא בישא. **יבוננהו** - יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה הוי, ויסתכל בגין דלא יתרבי עלוי וימאך ליה. לבתר **יצרנהו כאישון עינו** - בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקין באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי מנייהו. דאלמלא יטעי אפילו במלה חדא - קב״ה חשיב על אסיא כאילו שפיך דמא וקטליה ! בגין דקב״ה בעי דאף על גב דההוא בר נש איהו בבי אסירי דמלכא - דישתדל בר נש עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי !

והוה אמר הכי : ״קב״ה דן דיני בני עלמא לעילא, הן למות הן לשרושי, הן לעקור הן לענש נכסין.״

מאן דאיתחזי לענוש נכסין - נפיל בבי מרעיה, ולא יתסי עד דעבר כל מה דאתגזר עליה. כיון דאתענש בממוניה ויהיב ליה כל מה דאתגזר אליה - איתסי ונפק מבי אסירי. ועל דא אצטריך לאשתדלא עליה דיתן ענשא ויפוק. מאן דאתחזי לשרושי - יתפסון ליה ויהבי ליה בבי אסירי עד דישתרש מכלא. ולזמנין דישתרש משייפוי או מחד מנייהו ולבתר יפקון ליה מבי אסירי. מאן דאתחזי למות - הכי הוא. דאילו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא - לא ישתזיב. ועל דא אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה. אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא - יאות. ואם לאו - יתן ליה אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא. ודא הוא אסיא דקב״ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

אמר ר׳ אלעזר : ״עד השתא לא שמענא מאסיא דא ומספרא דא בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא דשמע לאבוי, דאסיא חד הוה ביומוי דכד הוה מסתכל בבר נש כד איהו בבי מרעיה - הוה אמר **דא חי ודא מית**, והוו אמרין עליה (דהוא הוה זכאה) דחיל חטאה. וכל מאן דלא יכיל למדבק מה דאצטריך - איהו הוה קני ליה ויהיב מדיליה. והוו אמרין דלית חכים בעלמא כגיניה. ובצלותיה הוה עביד יתיר ממה דהוה עביד בידוי. וכדומה לן דא הוה ההוא אסיא.״

אמר ההוא טייעא : ״ודאי ספרא דיליה בידי איהו, דקא יריתנא מאבי אבא. וכל מילוי דההוא ספרא כולהו אתיסדן על רזין דאורייתא, ורזין סתימין אשכחנא ביה, ומלין דאסוותא דאיהו אמר דלא יאות למפעל לון בר מאן דאיהו דחיל חטאה. ואינון ממה דהוה עביד בלעם דהוה לחיש לחישין על מרע והוה אמר בפומיה ואיתסי מיד. וכולהו בריר לון בההוא ספרא. ואמר דא אסור ודא מותר למאן דדחיל חטאה, בגין דמרעין סגיאין אמר דתליא אסוותא דילהון בלחישו דפומא ואינון מסטרא **דנחש**, ומנהון מסטרא **דקסם**. וכל אינון דאסור לומר בפומא ואסור למעבד בעובדא הוה אמר עד דאשכחנא על מרעין ידיעאן דאצטריך לומר כך ולנדויי בנדוי ובשמתא על ההוא מרע ואיהו תווהא סגיא לגבך״.

חדי רבי אלעזר וחדו חברייא.

אמר ר׳ אלעזר : ״אי האי ספרא הוה לגבן נחמי מאי הוא !״

אמד : ״אנא אמסר במסירה על מנת לאחואה לבוצינא קדישא״.

ותנינן אמר ר׳ אלעזר : ״ההוא ספרא הוה בידי תריסר ירחי ואשכחנא ביה נהורין עלאין. כד מטינא לאינון רזין דהוו מבלעם - תווהנא ! יומא חד לחישנא באתר חד הוו אתוון סלקן ונחתן עד דחמית בחלמא ואמר לי **מה לך למיעל בתחומא דלא דילך !** איתערנא ואיבאיש קמאי על רזין סתימין דהוו תמן. שדרנא להההוא יודאי ויהיבנא ליה ספרא. וברזין דבלעם אשכחנא מאינון שמהן דמלאכים דשדר ליה בלק, ולא הוו מסתדרן על תיקונייהו. אבל כמה זייני אסוותא אשכחנא ביה דקא מתתקני על תיקוני אורייתא, ורזין סתימין דילה. וחמינא דאינון בחסידותא וצלותין לקב״ה״.

״ואי תימא דהוה עביד אסוותא בפסוקי דאורייתא ? ! -- חס ושלום ! אלא הוה אמר רזין דאורייתא ועל ההוא רזא אפיק רזין דאסוותא דלא חמינא כההוא גוונא לעלמין ! אמינא **בריך רחמנא דאחכים לבני נשא מחכמתא דלעילא !**״

״ומאינון מלין דבלעם נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין כגיניה. אמינא **בריך רחמנא דבטיל מעלמא חרשין דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דיהו״ה**״.

(עד כאן תוספת שמודפס בסוף דפוס ווילנא)

פתח ואמר: **ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני וגו׳** (ירמיהו ל י) . האי קרא אתמר ואתערו ביה - אבל עד כען אית לאתערא יתיר !

אתה מאי איהו? רזא ארון הברית ! דדא איהו דרגא דאזלא בגלותא בהדי בנהא עמא קדישא.

משה בשעתא דבעא רחמין עלייהו דישראל מה כתיב? **ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג** (במדבר יא טו) ואוקמוה, אבל הכי אמר משה - דרגא חד דיהבית לי אקרי **אתה** בגין דלית ליה פרישו ממך. **ה׳** דילה אתאחד בהו בישראל. אי את תשיצי לון מעלמא - הא **ה׳** דשמא דא דאתאחד בהו אתעבר מניה. אי הכי **את עושה לי, דה׳** עקרא דשמא דא אתעקר. ועל דא אמר יהושע לבתר **ומה תעשה לשמך הגדול** (יהושע ז טז) - דהא ודאי שמא דא עקרא ויסודא דכלא - **אתה הוא יהו״ה** (ירמיהו יד כב) . ומשה אע״ג דקב״ה לא אמר ליה הכי - ידע דהא בהא תלייא וחובה גרים.

ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו׳ (ירמיהו ל י) כלא חד **כי אתך אני** (ירמיהו מו כח) . הא אוקימנא, ״כי אתי אתה״ לא כתיב, אלא **כי אתך אני. כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם וגו׳** (ירמיהו ל יא) - בכל הגוים אעשה כלה.

רב המנונא קדמאה אמר: דחיקו ועאקו דישראל כמה טב וכמה תועלתא גרים לון ! רפיון דשאר עמין כמה בישין גרים לון ! דחיקו ועאקו דישראל גרים לון דטב ליהוי ותועלתא. ומאי ניהו?

דף קצט עמוד ב

כַּלָּה כלא דחיק.

רפיון דשאר עמין גרים לון רפיון וביש, והאי איהו **כָּלָה**. והכי אתחזי לון. דהא כל רפיון בלא דחיקו דהוה לון בהאי עלמא - גרים לון רפיון לבתר בלא דחיקו - **כָּלָה - כי כלה ונחרצה שמעתי** (ישעיהו כח כב) , **כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה** (ירמיהו ל יא) - כלה ברפיון.

לישראל דהוה לון דחיקו ועאקו - **כַּלָּה - וְכַכַּלָּה תַּעֲדֶה כֵּלֶיהָ** (ישעיהו סא י) . מאן **כליה**? אלין ישראל דאינון כלים דהאי כלה.

ישראל דהוה לון דחיקו ועאקו - **אקים את סכת דוד הנופלת** (עמוס ט יא) , **סוכת שלום**. לשאר עמין דהוה לון רפיון - צרה וצוקה, **כָּלָה** ברפיון כמה דהוה לון בקדמיתא. ועל דא **כי אעשה כלה בכל הגוים וגו׳ ואותך לא אעשה כלה** - דהא לא אתחזי לך. דהא דחיק הוית בקדמיתא זמנין סגיאין בדחיקו דגלותא תדיר. ודחיק תהיה **כָּלָה**.

וְיִסַּרְתִּיךְ לַמִּשְׁפָּט (ירמיהו ל יא) . האי קרא הכי מבעי ליה - ״ויסרתיך במשפט״ - דהא אימתי ייסורי בשעתא דדינא ! מאי **ויסרתיך למשפט**? אלא כתיב **יהו״ה במשפט יבא עם זקני עמו** (ישעיהו ג יד) . וההוא יומא אקדים קב״ה אסוותא לישראל עד לא ייעלון לדינא בגין דייכלון לקיימא ביה. ומאי אסוותא היא? דבכל שעתא ושעתא קב״ה יהיב יסורין לישראל זעיר זעיר, בכל זמנא וזמנא ובכל דרא ודרא, בגין דכד ייעלון ליומא דדינא רבא דייחון מתייא - לא ישלוט עלייהו דינא.

וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ מהו? אלא כד ישראל בלחודייהו, ולא עאלין בדינא עם שאר עמין, קב״ה עביד לון לגו משורת הדין והוא מכפר עלייהו. ובזמנא דעאלין בדינא בשאר עמין מה עביד? ידע קב״ה דהא סמא״ל אפטרופוסא דעשו ייתי לאדכרא חוביהון דישראל וכניש כלהו לגביה ליומא דדינא. והא קב״ה אקדים להו אסוותא, ועל כל חובא וחובא - לקי ונקה להו ביסורין זעיר זעיר. ודא הוא **ונקה** ביסורין. ובגין כך בדינא דקשוט - **לא אנקך** מעלמא בדינא, בתר דסבלת יסורין זעיר זעיר.

ותו **לא אנקך** - אע״ג דאתון בני - לא אשבוק חוביכון אלא אתפרע מנכון זעיר זעיר בגין דתהוון זכאין ליומא דדינא רבא. כד אתאן לדינא - אתא סמא״ל בכמה פתקין עלייהו. וקב״ה אפיק פתקין דיסורין דסבלו ישראל על כל חובא וחובא ונמוחו כל חובין. ולא עביד לון וותרנותא כלל. כדין תשש כחיה וחיליה דסמאל ולא יכיל לון. ויתעבר מעלמא הוא וכל סטרוי וכל עמין. הדא הוא דכתיב **ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו׳** בגין כך **ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך**.

ודוד מלכא אמר **כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יָתֵר לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לְיִשְׁרֵי לֵב** (תהלים יא ב) . ואף על גב דהאי קרא הא אוקמוה על שבנא ויואח ממנן דחזקיה אתמר, אבל האי קרא על סמא״ל וסיעתיה אוף הכי אתמר ! דכל עובדוי ועיטוי על ישראל נינהו.

בלק ובלעם - ההוא ארח ממש נקטו, והא אתמר דחבורא בישא עבדו. אמרו **עמל״ק - ע״ם ל״ק**; עמא דלקא לון כחויא דמחי בזנבא דיליה. הא אנן יתיר ! **בל״ק - ב״א ל״ק**; אתא מאן דלקי לון כרעותיה. **בלע״ם - ב״ל ע״ם**; לית עמא ולית רעיא ! שמא דילן גרים לשיצאה לון ולאעקרא להו מעלמא !

וקב״ה חשיב בגוונא אחרא שמיהון. **בבלק ב״ל**, **בבלעם ב״ל** - הא **בלבל**. מה אתוון אשתארו? **עמ״ק**. **בלבל עמקא** דמחשבה דלהון דלא ישלטון בעלמא ולא ישתארון בעלמא.

אמר ר׳ שמעון: אלעזר יאות אמרת! אבל בלק - תפח רוחיה בגיהנם! ובלעם -ישתחקון תמן גרמוי ורוחיה! והכי הוא עיטא בישא נטלו על פטרונא. על האי **כה**. דחשיבו לאעקרא להאי **כה**, וחשיבו לסטרא בישא לסלקא ליה בפומא ובעובדא. אמר ההוא רשע: קדמאי אשתדלו ולא יכילו. דור הפלגה אשתדלו ולא יכילו. עבדו עובדא ופומא חסר מנייהו, דלישנהון אתבלבל ולא יכיל. אבל אנת - הא פומך שנן ולישנך מתתקן בתרין סטרין אלין! **את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר** (במדבר כב ו) - ההוא סטרא דאת בעי לסלקא לעילא בפומך ולישנך אסתליק, וההוא סטרא דאת בעי למילט בחילא דפומך תילוט. וכלא בך תלייא דהא עובדא אתתקן.

דף ר עמוד א

אבל במלה תלייא כלא. ועל דא בעובדא דנחש אנא אתקין, ואנת תשלים כלא בפומך. ההוא סטרא דתברך מבורך, וההוא סטרא דתאור יואר.

והוא לא ידע דקב״ה **מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח**, וכלא ברשותיה קיימא.

מסיר שפה לנאמנים (איוב יב כ) - אלו דור הפלגה דבלבל לישנהון דלא ישלטון במלה כלל דכתיב **אשר לא ישמעו איש שפת רעהו** (בראשית יא ז) .

וטעם זקנים יקח - אלו בלעם ובלק דתרווייהו הוו בעיטא חדא דכתיב **ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח** (במדבר כג ב) . תא חזי ההוא רשע דבלעם כל עובדוי לביש ברום לבא. תרווייהו הוו סלקין קרבנא דכתיב **ויעל בלק ובלעם**. וכל מדבחין בלק הוה מסדר. ואיהו רשע הוה משבח גרמיה ואמר **את שבע המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח** (במדבר כג ד) - ואלו לבלק לא שתף בהדיה. אמר קב״ה: רשע - כלא ידענא! אלא **שוב אל בלק** (במדבר כג טז) , ואת לא צריך למללא אלא **וכה תדבר**. הדא הוא דכתיב **וטעם זקנים יקח**.

דבר אחר: **וטעם זקנים יקח** דכתיב **וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם** (במדבר כב ז) . טעמא דאינון זקנים נטל מנייהו ולא יכילו למשלט בחרשייהו כלל. **וידברו אליו דברי בלק** - מלין באתגליא ולא בלחישו. פגים אודנא הוה ופגים עינא ופגים רגלא. מתלת דוכתין הוה פגים. מתוקן הוה לסטרא אחרא. והכי אצטריך להההוא סטרא אחרא - אתר דשריא פגים, זינא לזיניה.

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשיבותי (במדבר כב ח) - אינון כתיב **וידברו אליו**, ואיהו כתיב **ויאמר אליהם**.

לינו פה הלילה - בגין דליליא איהו שעתא דסטרא אחרא הוי לחרשיא בשעתא דמשתכחי ושלטי סטרי בישין ומתפשטן בעלמא.

כאשר ידבר יהו״ה אלי - שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיהו״ה.

וישבו שרי מואב (במדבר כב ח) - ושרי מדין אתפרשו מנייהו ולא בעו למיתב תמן. וסבי מואב אשתארו דכתיב **וישבו שרי מואב** בלחודייהו. יאות עבדי מדין דאתפרשו מכל וכל מנייהו! ואלמלא לא הוו מחאן בסופא דהוו בעיטא דבלעם לשלחא נשיהון לישראל בשטים למטעי לון! וקרא אוכח חובא דלהון דכתיב **כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם וגו׳** (במדבר כה יח) - בתרין אלין חאבו והוה חובא דלהון סגי דמחו בזנבא לבתר. ובגין כך אלין אשתארו בהדיה ואלין אזלו בלחודייהו.

דבר אחר: **וישבו שרי מואב עם בלעם** - כמה יאות הוה לון לבני מדין דאזלי אי רעותא דלהון הכי! אבל ישיבה דיתיבו אינון דמואב גרמא לון טב בגין דאשתארו תמן. ומאן דאזלו אינון דמדין גרמי לון ביש. מאי טעמא? אלין חששו ליקרא דמלה דקב״ה ויתיבו, ואלין לא חששו לה כלום ואזלו לארחייהו. בשעתא דאמר ההוא רשע **והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר יהו״ה** - מיד אזדעזעו אינון דמואב למלה דא ויתיבו תמן, ואינון דמדין לא חששו לדא כלום ואזלו לון ואתענשו לבתר. ועל דא **וישבו שרי מואב עם בלעם**.

בההוא ליליא ההוא רשע לחיש לחישין ועביד בלטין ואמשיך עליה רוחא מלעילא - מיד **ויבא אלהים אל בלעם** (במדבר כב כ) - ׳אלהים׳ סתם דרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא.

ויאמר מי האנשים האלה עמך - דרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא הוה דקא אצטריך למשאל.

ואע״ג דחברייא אתערו בדא בגוונא אחרא, ואינון אמרי דקב״ה נסיונא עבד ליה במלוי. תלתא הוו - חד חזקיה, וחד יחזקאל, וחד בלעם. תרין לא קיימו כדקא יאות, וחד קאים. ומנו? יחזקאל דכתיב **התחיינה העצמות האלה** (יחזקאל לז ג) , ואיהו תב ואמר **ויאמר אֲדֹנָי יְהוִה אתה ידעת**. חזקיהו אמר **מארץ**

רחוקה באו אלי מבבל (ישעיהו לט ג) . בלעם אמר **בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי** (במדבר כב י) - חשיב אנא בעיני מלכין ושליטין. וקב"ה שאיל ליה למטעי ליה דכתיב **משגיא לגוים ויאבדם** (איוב יב כג) , ואוקמוה.

חד כותי שאיל לר' אלעזר. אמר ליה, חילא תקיפא חמינא ביה בבלעם יתיר ממשה ! דאילו במשה כתיב **ויקרא אל משה** (ויקרא א א) ,

דף ר עמוד ב

ובבלעם כתיב **ויקר אלהים אל בלעם** (במדבר כג ד) וכתיב **ויבא אלהים אל בלעם** (במדבר כב ט) .

אמר ליה, למלכא דיתיב בהיכליה על כרסייא !

חד סגיר קרא לתרעא.

אמר: *"מאן הוא דבטש לתרעא? "*

אמרו: *"סגיר פלן".*

אמר: *"לא ייעול הכא ולא יטנף היכלא ! ידענא דאי בשליחא אימא ליה - לא חייש, וייזיל ברי ויסתאב ויקרב בהדיה. אבל אנא איזיל ואגזים ביה דירחק ארחיה ממותבא דְבָרִי, ולא יסאב ליה."*

אקדים מלכא ואתא לגביה ואגזים. ואמר ליה: *"סגיר סגיר ! מנע רגלך מארחא דְבָרִי שארי תמן ! ואי לאו - אומינא דחתיכין יעבדון גופך בני שפחותי ! "*

רחימא דמלכא קרי לדשא.

אמר מלכא: *"מאן הוא? "*

אמרו: *"רחימך פלניא".*

אמר: *"רחימא חביבא דנפשאי ! לא יקרי ליה קלא אחרא אלא אנא ! "*

צווח מלכא ואמר: *"פלניא פלניא עול ! חביבא דנפשאי רחימא דילי - אתקינו היכלין למללא עמיה ! "*

כך בלעם איהו סגיר רחיקא מבני נשא - קרא לתרעא דמלכא. שמע מלכא אמר *"סגיר מסאבא לא ייעול ולא יטנף היכלא דילי ! אנא אצטריך למיזל לאגזמא ליה דלא יקרב לגבי תרעא דְבָרִי ולא יסאב ליה"*. ועל דא **ויבא אלהים אל בלעם וגו'**.

אמר ליה: *"סגיר סגיר ! **לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא** (במדבר כב יב) - לא תקרב לגבי דְבָרִי, הן לטב הן לביש. מסאב אנת בכלא ! "*.

אבל במשה כתיב **ויקרא אל משה** - קלא דמלכא ולא על ידי שליחא אחרא. **מאהל מועד** - מהיכלא קדישא, מהיכלא מתקנא, מהיכלא יקירא דעלאין ותתאין תאיבין לגביה ולא יכלין למקרב לגביה.

ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי (במדבר כב י) - חמו גאוותא דההוא רשע ! דאמר **מלך מואב** ולא אמר "מלך למואב". במלכא דמואב קדמאה מה כתיב ביה? **והוא נלחם במלך מואב הראשון** (במדבר כא כו) - מלכא בר מלכא, חשיבא בר חשיבא. אבל דא - **מלך למואב** כתיב (במדבר כב ד) , וקרא אסהיד עליה **למואב בעת ההיא** - גברא דלא אתחזי למלכא והא אתעביד מלכא. והא אתערנא דמתכוון לגאותא דלבא - רב דכל מלכין דעלמא שלח לגבאי שלוחיה וחשיבנא לגבייהו !

רבי פנחס הוה אזיל למחמי ברתיה, אנתו דר' שמעון דהות במרעא. והוו אזלי עמיה חברייא והוא הוה רכיב בחמריה. עד דהוה אזיל בארחא פגע בתרין ערבאי.

אמר לון: *"בחקל דא אתער קלא מיומין דעלמא? "*

אמרו ליה: *"מיומין דעלמא לית אנן ידעין - מיומין דילן אנן ידעין ! דהא יומא חד הוו אינון לסטין מקפחי ארחין עברין בההוא חקלא, ופגעו באינון יודאי ואתו לקפחא לון. ואשתמע מרחיק בהאי חקל קל דחמרא דא דנהק תרי זמני. ואתא שלהובא דאשא בההוא קלא ואוקיד לון, ואשתזיבו אינון יודאי".*

אמר להו: *"ערבאי ! במלה דא דקא אמרתון לי - תשתזבון יומא דא מלסטין אחרנין דקא מחכן לכו בארחא ! "*

בכה ר' פנחס. אמר: *"מאריה דעלמא ! רחשא דניסא דא עבדת בגיני ואשתזבון אינון יודאי ולא ידענא ! "*

פתח ואמר: **לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו** (תהלים קלו ד) . כמה טיבו עביד קב״ה עם בני נשא, וכמה נסין ארחיש לון בכל יומא, ולא ידע אלא איהו בלחודוי! בר נש קם בצפרא וחויא אתי לקטלא ליה, ובר נש שוי רגליה על רישיה וקטיל ליה, ולא ידע ביה בר קודשא בריך הוא בלחודוי. הוי **לעושה נפלאות גדולות לבדו**! בר נש אזיל בארחא ולסטין מחכאן ליה למקטליה - אתא אחרא ואתייהב כופרא תחותיה והוא אשתזיב, ולא ידע טיבו דעבד ליה קב״ה ונסא דארחיש ליה בר איהו בלחודוי! הוי **לעושה נפלאות גדולות לבדו - לבדו** עביד וידע, ואחרא לא ידע.

דף רא עמוד א

אמר לחברייא: *״חברייא! מה דשאילנא להני ערבאי דמשתכחי תדיר בחקלי אי קלא דחברייא דאינון משתדלי באורייתא שמעו - דהא ר׳ שמעון ור׳ אלעזר בריה ושאר חברייא אלין לקמן ולא ידעין מנן, ושאילנא להני ערבאי עלייהו דידענא דקליה דר׳ שמעון ירגיז חקלין וטורין. ואינון גלו לי מה דלא ידענא.״*

עד דהוו אזלין אינון ערבאי - אהדרו לגביה.

אמרו ליה: *״סבא סבא! אנת שאילתא לן מן יומין דעלמא ולא שאילתא על יומא דא! דחמינא תווהא על תווהא! חמינא חמשא בני נשא יתבין וחד סבא בהדייהו, וחמינא עופי מתכנפי וקא פרשין גדפין על רישייהו. אלין אזלין ואלין תבין - וטולא לא אתעבר מעל רישייהו. וההוא סבא ארים קליה עלייהו ואינון שמעין״.*

אמר: *״על דא שאילנא! ערבאי ערבאי! תהכון - וארחא דא תהא מתקנא קמייכו בכל מה דתבעון! תרין מלין אמרתון לי דחדינא בהו!״*

אזלו.

אמרו לו חברייא: *״ההוא אתר דר׳ שמעון שארי ביה היך אנן ידעין?״*

אמר לון: *״שבוקו למארי פסיעין דבעידי דהוא ידריך פסיעוי לתמן״.*

לא הוי טעין חמריה וחמריה סאטי מארחא תרין מלין ואזל לתמן. שארי נהיק תלת זמנין. נחת ר׳ פנחס.

אמר לחברייא: *״נתתקן לקבלא סבר אפי יומין! דהשתא יפקון לגבן אנפי דברבי ואנפי זוטרי!״*

שמע ר׳ שמעון נהיקו דחמרא, אמר לחברייא *״ניקום! דהא קלא דחמרא דסבא חסידא אתער לגבן!״.*

קם ר׳ שמעון וקמו חברייא.

פתח ר׳ שמעון ואמר: **מִזְמ֗וֹר שִׁ֤ירוּ לַ֨יהוָ֗ה | שִׁ֣יר חָדָ֣שׁ כִּֽי־נִפְלָא֣וֹת עָ֭שָׂה וגו׳** (תהלים צח א) . מזמור זקיף טעמא לעילא אמאי? אלא רשים טעמא רבא דהא אתי ההוא מזמור מתעטרא בעטרא עלאה לעילא על רישיה ואתי זקיף. מאן הוה אמר שירה דא? אינון פרות באינון גועין דהוו געאן. **שירו ליהו״ה שיר חדש** - למאן הוו אמרין **שירו**? לכמה רתיכין לכמה ממנן לכמה דרגין דהוו אתאן תמן ונפקו לקבלא ליה לארונא. ולהון הוו אמרי.

שירו ליהו״ה שיר חדש - דכר. מאי טעמא הכא **שיר** ומשה אמר **שירה** נוקבא? אלא התם במשה ארונא לחודא, **זאת**, נפקת מן גלותא, היא ואוכלוסהא, ולא יתיר. ובגין כך **את השירה הזאת** - נוקבא. אבל הכא ארונא ומה דהוה גניז בגויה נפיק, ובגין ההוא דהוה גניז בגויה אתמר **שיר חדש** - דכר.

כי נפלאות עשה - מה דעבד בפלשטים ומה דעבד בטעוותהון.

הושיעה לו ימינו. למאן? לעצמו. מאן עצמו? ההוא **מזמור**, עצמו ורוחא עלאה קדישא גניז ביה. **ימינו** - ההוא דירית סבא. ודא **ימינו** אתקיף בההוא **מזמור** ולא שביק ליה בידא דאחרא.

הכא אית לגלאה מלה חדא. כל זמנא דההוא ״ימינא׳ הוה לארחשא ניסא - הוה אתקיף בהאי ׳מזמור׳ ושוי ליה לקמיה לאתקפא ביה, כאבא דאתקיף ימיניה בחדוי דבריה לקמיה ואמר *״מאן הוא דיקרב לגבי כרי!״*. כיון דסרח לגבי אבוי - שוי אבוי ידוי על כתפוי לאחורא ושדייה בידא דשנאוי. כביכול בקדמיתא כתיב **ימינך יהו״ה נאדרי בכח** (שמות טו ו) - **בכח** מאן? ההוא דאשתמודעא. בערביא קורין לחדוי דבר נש **כח** - ההוא ימינא נאדרי ואתקיף **בכח** - *״מאן הוא דיקרב לגבי כרי!״*. לבתר מה כתיב? **השיב אחור ימינו מפני אויב** (איכה ב ג) - שוי ימיניה על כתפיה ודחי ליה בידא דשנאוי. בקדמיתא ימיניה לקמיה בחדוי לאתקפא ביה, ולבתר לאחורא על כתפוי לדחייא ליה.

והכא **הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו** (תהלים צח א) - תרין דרועין לאתקפא ביה. אי אינון פרות דלא אתרגילו בנסין אלא ההיא שעתא בגועא דלהון אמרו שירתא דא - נהיקו דחמרא דסבא חסידא דרגיל בנסין על אחת כמה וכמה דאמר שירה!

חברייא ! אי תימרון דחמרא לא הוה ארחיה בכך מיומא דאברי עלמא - פוקו וחמו אתון דבלעם חייבא דנצחת לרבונה בכלא ! חמריה דרבי פנחס בן יאיר על אחת כמה וכמה !

דף רא עמוד ב

ותו אתון דבלעם כד מלילת - מלאכא עלאה הוה עלה מלעילא.

השתא אית לגלאה ! חברייא שמעו ! פי האתון דאברי ערב שבת בין השמשות - סלקא בדעתייכו דפומא הוה פתיחא מההוא זמנא ? ! או תנאי דאתני קב״ה מההוא זמנא ? -- לאו הכי ! ורזא הכא דאתמסר לחכימי דלא משגחן לטפשו דליבא.

פי האתון - דרגא דאתני. ההוא עלאה דסטר נוקבי. ההוא הוה דשריא על ההוא אתון ומליל עלה. וכד ברא קב״ה להאי דרגא דאקרי ׳פי האתון׳ - סתם ליה בגו נוקבא דתהומא רבא ואסתים עליה עד ההוא זמנא. כד מטא ההוא זמנא - פתח ההוא נוקבא ונפק ושרא עלה ומלילת.

כגוונא דא **ותפתח הארץ את פיה** (במדבר טז לב) - **את** לאסגאה **דומ״ה** דאיהו ׳פי הארץ׳. **את פי האתון** (במדבר כב כח) - לאסגאה קמריא״ל דאקרי ׳פי האתון׳. **פי הבאר** (בראשית כט ב) - כגוונא דא מאן **פי הבאר** ? ההוא דרגא דהוה ממנא עליה לתתא ואיהו תחות **פי יהו״ה**. ומאן איהו ? יהדריא״ל שמיה.

תלת פומין אלין אתבריאו ערב שבת בין השמשות. בשעתא דקדש יומא - סלקא פה דממנא על כל שאר פומין. ומאן איהו ? ההוא יומא דאסתלק ואתקדש בכלא. ההוא דאקרי **פי יהוה**. ערב שבת בין השמשות אברון שאר פומין. אתקדש יומא - סליק פומא דשליט על כלא - **פי יהוה**.

אדהכי חמו לר׳ פנחס דהוה אתי. מטו לגביה. אתא ר׳ פנחס ונשקיה לר׳ שמעון.

אמר : *״נשקנא פי יהו״ה דאתבסם בבוסמין דגנתא דיליה ! ״*

חדו כחדא ויתבו. כיון דיתבו - פרחו כל אינון עופין דהוו עבדי טולא ואתבדרו.

אהדר רישיה ר׳ שמעון ורמא לון קלין ואמר : *״עופי שמיא ! לית אתון משגיחין ביקרא דמריכון דקאים הכא ? ! ״.*

קיימו ולא נטלו מדוכתייהו ולא קריבו לגבייהו.

אמר ר׳ פנחס : *״אימא לון דיהכון לארחייהו - דהא לא יהבין לון רשו לאהדרא ״.*

אמר ר׳ שמעון : *״דענא דקב״ה בעי למרחש לן ניסא. עופין עופין זילו לארחייכו ! ואמרו להוא דממנא עלייכו דהא בקדמיתא הוה ברשותיה והשתא לאו ברשותיה קיימא. אבל סליקנא ליה ליומא דטנרא כד סליק עיבא בין שני תקיפין ולא מתחבראן ״.*

אתבדרו אינון עופי ואזלו.

אדהכי הא תלת אילנין מתפשטן בענפין לתלת סטרין עלייהו, ומעיינא דמיא נבעין קמייהו.

חדו כלהו חברייא וחדו ר׳ פנחס ור׳ שמעון.

אמר ר׳ פנחס : *״טורח סגי הוה לאינון עופי בקדמיתא, וטורח בעלי חיים לא בעינן, דהא **ורחמיו על כל מעשיו** (תהלים קמה ט) כתיב ״.*

אמר ר׳ שמעון : *״אנא לא אטרחנא לון ! אבל אי קב״ה חס עלן - לית אנן יכלין לדחייא מתנן דיליה ! ״.*

יתבו תחות ההוא אילנא ושתו מן מייא ואתהנו תמן.

פתח ר׳ פנחס ואמר : **מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון** (שיר ד טו) . **מעין גנים** - וכי לית מעיין אלא ההוא מן גנים ? ! והא כמה מעיינין טבין ויקירין אית בעלמא ! אלא לית כל הנאות שוין. אית מעיין דנפיק במדברא באתר יבישא - הנאה אית למאן דיתיב ושתי. אבל מעיין גנים - כמה איהו טב ויקירא ! ההוא מעיין עביד טיבו לעשבין ואיבין. מאן דקריב עליה - אתהני בכלא ! אתהני במיא, אתהני בעשבין, אתהני באיבין. ההוא מעיין מתעטרא בכלא ! כמה וורדין כמה עשבין דריחא סחרניה. כמה יאות ההוא מעין משאר מעיינין !

באר מים חיים - והכי אוקימנא - כלא בכנסת ישראל קאמר ! איהי **מעיין גנים**. מאן **גנים** ? חמש גנים אית ליה לקב״ה דקא משתעשע בהו, ומעיינא חדא עלווייהו דקא אשקי לון ורוי לון טמיר וגניז. וכלהו עבדין פירין ואיבין. גנתא חדא אית לתתא מנייהו, וההוא גנתא נטיר סחרא מכל סטרין דעלמא. תחות האי גנתא אית גנים אחרנין עבדין איבין לזנייהו. והאי גנתא אתהפך והוי מעיין דאשקי לון.

באר מים חיים - כד אצטריך הוי ׳מעיין׳ וכד אצטריך הוי ׳באר׳. מה בין האי להאי ? לא דאמי כד אתמשכון

דף רב עמוד א

מיא מאלייהו, לכד שאבין מיא לאשקאה.

ונוזלים מן לבנון. מאי **נוזלים**? אלין חמש מקורין דנפקו מן **לבנון**, לעילא אתעבידו **נוזלים**, דכד אהדרו למעין נבעין מיין ונוזלים טפין, אלין בתר אלין. מיין מתיקן. דנפשא אזלא אבתרייהו.

כך קב״ה רחיש לן ניסא באתר דא בהאי מעיין, ועל מעיינא דא קרינא קרא דא:

תו פתח ואמר: **כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו׳** (דברים כ יט) - כמה טבין אינון ארחין ושבילין דאורייתא: דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין לבני נשא. כמה מרגלאן דקא מנהרן לכל סטר. ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה בוצינין מנהרן לכל סטר.

האי קרא איהו כפום פשטיה, ואית ביה כפום מדרשיה, ואית ביה חכמתא עלאה לאזדהרא למאן דאצטריך. זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא תדיר: מאן דאשתדל בה מה כתיב ביה? **כי אם בתורת יהו״ה חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ** ג - אמאי דא סמיך לדא? אלא מאן דאשתדל באורייתא יומם ולילה - לא ליהוי כאעא יבישא אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה אילן אית ביה שרשין ואית ביה קליפין ואית ביה מוחא ואית ביה ענפין ואית ביה טרפין ואית ביה פרחין ואית ביה איבא

שבעת זינין אלין סלקין לשִׁבְעָה עֶשֶׂר - לשבעין:

אוף מלין דאורייתא אית בהו פשטא דקרא, דרשא, רמז דקא רמיז חכמתא, גימטרייאות, רזין טמירין, רזין סתימין אלין על אלין. פסול וכשר, טמא וטהור, איסור והיתר.

מכאן ולהלאה מתפשטאן ענפין לכל סטר:

והיה כעץ ודאי: ואי לאו - לאו איהו חכם בחכמתא:

תא חזי כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב״ה - דאפילו בזמנא דדינא תליא בעלמא ואתייהיב רשו למחבלא לחבלא - קב״ה פקיד ליה עלווייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא: והכי אמר ליה קב״ה:

כי תצור אל עיר בגין חוביהון סגיאין דחטאן לקמאי, ואתחייבו בדינא.

ימים רבים - מאי **רבים**? תלתא יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא. מנלן **דימים רבים** תלתא יומין אינון? דכתיב **ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים** (ויקרא טו כה) . וכי ימים רבים אינון, אלא תלתא יומין דא בתר דא אקרי **ימים רבים**. אוף הכי - **כי תצור אל עיר ימים רבים** - תלתא יומין דא בתר דא, דאשתמודעא דבר במתא.

תא ואפקיד לך על בני ביתי:

לא תשחית את עצה - דא תלמיד חכם דדא איהו במתא, דאיהו אילנא דחיי, אילנא דיהיב איבין.

דבר אחר: **את עצה** - ההוא דיהיב עיטא למתא לאשתזבא מן דינא, ואוליף לון ארחא דיהכון בה.

ועל דא **לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן** - לנדחא עליה דינא. ולא לאושטא עליה חרבא מלהטא, חרבא משננא, ההיא דקטלא לשאר אינשי דעלמא.

כי ממנו תאכל - וכי ההוא מחבלא אכיל מניה? -- לא: אלא **כי ממנו תאכל** ההיא טנרא תקיפא, ההיא דכל רוחין תקיפין וקדישין נפקין מנה: דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא אורייתא דההוא זכאה: כביכול איהו מפרנס לה ויהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מכל קרבנין דעלמא:

בקרבן מה כתיב? **אכלתי יערי עם דבשי אכלו רעים** (שיר ה א) . ומיומא דאתחרב בי מקדשא ובטלו קרבנין - לית ליה לקב״ה אלא אינון מלין דאורייתא, ואורייתא דאתחדשא בפומיה. בגין כך **כי ממנו תאכל** - ולית לה מזונא בהאי עלמא אלא **ממנו** ומאינון דכוותיה. וכיון דממנו תאכל ואיהו זן לה - **אותו לא תכרות** - הוי זהיר ביה דלא תקרב ביה.

דף רב עמוד ב

כי האדם עץ השדה (דברים כ יט) - דא אקרי ׳אדם׳ דאשתמודע עילא ותתא. **עץ השדה** - אילנא רברבא ותקיף דההוא **שדה אשר ברכו יהו״ה** סמך עליה. אילן דאשתמודע לההוא שדה תדיר.

לבא בפניך במצור - מלה דא אהדר לרישא דקרא דכתיב **לא תשחית את עצה** - ההוא דיהיב לון עיטא ואתקין למתא, **לבא מפניך במצור** - איהו יהיב לון עיטא לאתקנא ולאהדרא בתיובתא ואתקין ליה מאני זיינין בוקינס ושופרין. **לבא מפניך** - מאי **לבא מפניך**? לבא לקמאי ולאעלא מפניך מקמי דחילו דילך. **במצור** - באתר דעלאין ותתאין לא יכלין לאעלא תמן. ומאן איהו? דרגא דבעלי תשובה עאלין תמן. ומאן איהו ׳תשובה׳? דא איהו **מצור** - אתר תקיף וטנרא תקיפא. וכיון דעיטא דא נטלין - אנא מכפר לחובייהו ואתקבלן ברעוא לקמאי.

וכל דא פקיד קב״ה על אינון דמשתדלי באורייתא. בגין כך זכאין אינון דקא משתדלי באורייתא ! אינון דמשתדלי באורייתא אינון אילנין רברבין בהאי עלמא !

חמו מה עבד קב״ה דנטע אילין אילנין ! זכאה ארחא דא ! ולא די אילנא חדא - אלא תלתא אילנין רברבין פריסן ענפין לכל סטר עביד לן קב״ה ! יהא רעוא קמי שמיא דלא יתעדון לעלמא אילנין אלין ודא מעיינא מאתר דא ! ועד יומא קיימין תמן וההוא מעיינא דמיא. וקראן לון בני נשא **נציבו דר׳ פנחס בן יאיר**. (ע״כ)

פתח ר׳ שמעון ואמר: **וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלהים את עבדך** (בראשית לג ה) . תא חזי ההוא רשע דעשו יהיב עינוי לעיינא על נשין ובגיניה אתקין תיקונוי יעקב; שוי שפחות בקדמיתא ובניהון לבתר דחשיבו יתיר, לאה אבתרייהו ובנהא לבתר, לבתר יוסף ובתרה רחל. **והוא עבר לפניהם** (בראשית לג ג) .

כד סגידו כלהון מה כתיב? **ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין**, ולבתר כתיב **ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וגו׳**. והא יוסף לבתרייתא הוה ורחל לקמיה !? אלא ברא טבא ברא רחימא צדיקא דעלמא יוסף ! כיון דחמא עיניה דההוא רשע מסתכל בנשין - דחיל על אמיה. נפיק מאבתרה ופריש דרועוי וגופיה וכסי עלה בגין דלא יתן ההוא רשע עינוי באמיה. כמה אתסגי? שית אמין לכל סטר ! וחפא עלה ולא יכיל עיניה דההוא רשע לשלטאה עלה.

כגוונא דא **וישא בלעם את עיניו (במדבר כד ב)** - **עינו** כתיב - ההוא עינא בישא דבעא לאסתכלא עלייהו.

וירא את ישראל שוכן לשבטיו - מהו **שוכן לשבטיו**?

אלא שבטא דיוסף הוה תמן ושבטא דבנימן.

שבטא דיוסף דלא שלטא בהו עינא בישא דכתיב **בן פורת יוסף** (בראשית מט כב) - מאן **בן פורת**? דאתסגי לכסאה על אמיה. **בן פורת עלי עין** - דלא שלטא ביה עינא בישא.

שבטא דבנימן דכתיב ביה **ובין כתפיו שכן** (דברים לג יב) , וכתיב **ישכון לבטח**. מאי **לבטח**? דלא דחיל מעינא בישא ולא דחיל מפגעין בישין.

אמר ההוא רשע - אנא אעבר שורה דא דלא אתקיים ואנא אסתכל כדקא יאות ! רחל הות תמן - חמאת דעינא דההוא רשע משננא לאבאשא. מה עבדת? נפקת ופרישת גדפהא עלייהו וחפאת על ברהא. הדא הוא דכתיב **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל** (במדבר כד ב) . כיון דחמא רוח דקודשא עינא משננא - מיד **ותהי עליו רוח אלהים** - על מאן? על ישראל ! דפריש גדפוי וחפא עליהון ! ומיד תב ההוא רשע לאחורא.

בקדמיתא ברא חפא על אמיה, והשתא אימא חפאת על ברא. אמר קב״ה, בההיא שעתא דחפא איהו על רחל אמיה דלא ישלוט עינא דההוא רשע עלה - חייך ! בשעתא דייתי עינא בישא אחרא לאסתכלא על בנך ועל בני אמך - תחפי עלייהו. את חפית על אמך - אמך תחפי עלייהו ! את חפית על אמך - אמך תחפי עלך !

וישא את עיניו וירא את הנשים (בראשית לג ה) - האי קרא ברזא דחכמתא אתמר.

ביומא דכפורי דבני עלמא קיימי בדינא וישראל תייבין בתיובתא קמי קב״ה לכפרא על חובייהו, וההוא מקטרגא קיימא עלייהו דחשיב לאובדא לון על חובייהו - שלחי ליה ההוא דורונא. וכדין כתיב **כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני** (בראשית לב כא) . לבתר דמקבל ההוא מקטרגא לההוא דורונא - אתהפך להו סניגורא. זקיף וחמי לון לישראל כלהו מתענן בתעניתא יחפי רגלין. חמי נשין חמי ינוקין כלהו בתעניתא כלהו

דף רג עמוד א

נקיים בנקיו **ויאמר מי אלה לך** - שמא קדישא לך.

מי אלה לך - שאיל על ינוקי. ואמר **הילדים אשר חנן אלהים את עבדך**. וכי אמאי אצטריך לאתבא ליה כלום? אלא כיון דמקבל ההוא שוחד אתהפך להו סניגור. זקיף עינוי וחמי לון לישראל כגוונא דא, חשיב דבגין דחילו דיליה אינון קיימין כך. שאיל על ינוקי ואמר **מי אלה לך**. מהו **מי אלה לך**? אלא אמר תינח אתון דחבתון קמי מלכא - אבל אלין ינוקי אמאי קיימין הכי? **מי אלה לך**?

וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים - רוח קדשא אמר. ועל דא זקיף טעמא - **וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים** בארח סתים. **אשר חנן אלהים את עבדך**. וכי רוח הקדש אמר **את עבדך**?! אלא רוח קדשא אמר אלין אינון ינוקי דלא חאבו ולא טעימו טעמא דחטאה, ומסר לון קב"ה בידא דההוא ממנא דילך וקטיל לון בלא חובא כמה דאת אמר **ומיד עושקיהם כח** (קהלת ד א) . ודא הוא **את עבדך**.

כיון דשמע מאינון ינוקי - מיד סליק לגבי קב"ה ואמר *"מאריה דעלמא! כל ארחך בדינא דקשוט. ואי דינא שריא על ישראל - בגין חוביהון איהו! ינוקין דלהון דלא חאבו לקמך - אמאי מסרת לון לקטלא לון בלא חובא?!"*. וקב"ה נטיל מלוי בכך וחס עלייהו. וההיא שעתא לא הוי אסכרא בתינוקות.

וההוא מקטרגא נטיל קנאה מההוא ממנא דתחות ידיה. אמר: *"זכי לי יהיב קב"ה אינון דמתלבשן בחטאין וחובין! ולההוא ממנא דילי מסר ינוקין בלא חובא דלא טעמון טעמא דחובה!"*. מיד אזל לאפקא לון מתחות ידיה ולא ישלוט בהו. ועל דא אקדים ליה ואמר ליה **הילדים אשר חנן אלהים את עבדך** - להההוא **עבדך** - בלא חובא ובלא חטאה. ובגין דלא יהא שבחא לממנא דיליה יתיר מניה - בעא לאפקא לון מן ידוי.

כד סלקין צלותין דישראל ביומא דא קמי קב"ה מה כתיב? **והוא עבר לפניהם** - הא רוח קודשא אעבר לקמייהו, **והוא** ודאי **עבר לפניהם**.

וישתחו ארצה שבע פעמים - רוח קודשא אזער גרמיה לגבי עילא ז' זמנין, לגבי ז' דרגין עלאין דעליה. ואקטין גרמיה לאכללא לון עמיה כל חד וחד.

עד גשתו עד אחיו (בראשית לג ג) - להההוא דרגא דרחמי דהא בן ובת אינון; בן - **בני בכורי ישראל**, בת - כנסת ישראל. רוח קודשא עביד אזעירו דגרמיה **עד גשתו**. כיון דמטא לגביה תבע מיניה ואודע ליה צערא דבנייהו לתתא, ותרווייהו עאלין להיכלא טמירא גניזא דיום הכפורים אימא דלהון ותבעין על ישראל לכפרא לון. כדין כתיב **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'** (ויקרא טז ל) . "אכפר עליכם" לא כתיב, אלא **יכפר עליכם**.

*"והשתא **הילדים** - אלין חכימין דהכא! קב"ה יהב לון רזין דאורייתא לאתעטרא בהו ולאשתכללא בהו. עינא בישא לא שלטא עלייהו בגין עינא טבא רוח קודשא דר' פנחס דשריא עלייהו!"*

אתא ר' פנחס ונשקיה.

אמר: *"אלמלא לא אתינא ארחא דא אלא למשמע מלין אלין - די לי! זכאה ארחא דא דאתינא לגבך וקב"ה הכא דאסתכם עמנא! ולא די אילנא חד אלא תלת! אבל מעיינא דא - דיוקנא עלאה הוא לגבי ההוא מעיינא דטמיר וגניז. תלת אילנין אלין - תלת ארזין אינון דאקרון **ארזי לבנון**. ואינון דיוקנא דתלת אילנין רברבין, רזא דאבהן. זכאה חולקנא!"*

בההיא שעתא ארכינו אילנין - חד על רישיה דר' שמעון, וחד על רישיה דרבי פנחס, וחד על רישיה דרבי אלעזר. אתפשטו ענפין לכל סטר על רישיהון דחברייא.

חדי רבי פנחס ואמר: *"זכאה חולקי וזכאין עיני דחמאן כך! ולא על דידך ועל דידי חדינא בלחודייהו - אלא על רבי אלעזר ברנא קא חדינא דחשיב איהו קמי מלכא קדישא כחד מינן!"*

קם ונשקיה.

אמר רבי שמעון: *"אלעזר! קום בקיומך ואימא לקמי מארך מלין דיליה!"*

דף רג עמוד ב

קם רבי אלעזר, פתח ואמר: **עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו'** (מיכה ו ה) .

עמי - כמה קב"ה אבא רחמן על בנוי! אע"ג דחאבו גביה - כל מלוי ברחימו לגבייהו כאבא לגבי בריה. חטי בריה לגבי אבוי - אלקי ליה. כל כמה

דאלקי ליה - לא תב מארחיה. נזיף ביה במלין ולא קביל. אמר אבוי: *"לא בעינא למעבד לברי כמה דעבדנא עד יומא. אלו אלקייה - יהא חשיש ברישיה - הא כאיבא דיליה גבאי ! אהא נזיף ביה - הא דיוקניה משתניא ! מה אעביד ? אלא איזיל ואתחנן לגביה ואימא ליה מלין דכיכין בגין דלא יתעצב !"*

כן בכל זינין אזיל קב"ה בישראל ! שארי עמהון לאלקאה ולא קבילו. נזיף בהו ולא קבילו. אמר קב"ה - חמינא בברי דבגין מלקיותא דלקינא לון אינון חששו ברישיהון. ווי ! דהא מגו כאיבא דלהון חשישנא אנא דכתיב **בכל צרתם לו צר** (ישעיהו סג ט) . נזיפנא בהו - אשתנא דיוקנא דלהון דכתיב **חָשַׁף מִשְׁחוֹר פָּאֳרָם לֹא נִכְּרוּ בַּחוּצוֹת** (איכה ד ח) . ווי כד אסתכלית בהו ולא אשתמודעו ! השתא אהא מתחננא לגבייהו גו תחנונים !

עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ? (מיכה ו ג) - ברי יחידאה דילי חביבא דנפשאי ! חמי מה עבדית לך ! שליטית לך על כל בני היכלי ! שליטית לך על כל מלכין דעלמא ! ואי עבדית לך עובדין אחרנין **ענה בי** - אנת תהא סהיד בי.

עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור. זכר נא - הוי דכיר במטו מינך. **מה יעץ** - השתא אית לאסתכלא מה הוה עיטא דבלק על עמא קדישא... **(חסר כאן)**... ואורייתא לא חשיבת ליה לבלק כלום כמה דהוה ללבן דכתיב **ארמי אובד אבי** (דברים כו ה) .

אשורנו וגו' (במדבר כג ט) - ציורא ודיוקנא דאבוי אתרשים ביה ממש ומההוא זמנא דהוה במעהא דאמיה - מסטרא דילה אתמתח ואושיט פסיעה לבר יתיר.

כי מראש צורם אראנו (במדבר כג ט) - דא דיוקנא וציורא דאבוי ממש. כיון דהוה במעהא דאמיה - **אשורנו** - אושיט פסיעה לבר. כגוונא דא **ה'**. ודא הוא **וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ**.

במתיבתא עלאה **גבעת** חסר **ו'**. במתיבתא דרקיעא **ומגבעות** באת **ו'**. ואשלים לתרין סטרין - חד דהא האי 'גבעת' לא אתפרשא מן ברה לעלמין ולא שבקת ליה, ועל דא אתכליל **ו'** בהדה לעלם. וחד דהא 'גבעה' דלתתא ברה דאתכליל בה. אצטריך לזמנא דאתי כד ייתי מלכא משיחא לנטלא ליה גבעת עלאה ולאעלא ליה גו גדפהא בגין לאתקפא ליה ולאוקמא ליה בחיין עלאין, ומנה יפוק בההוא יומא משיחא דדוד.

ורזא דא **אספרה אל חק יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך** (תהלים ב ז) - זמין אנא לומר להההוא אתר דאקרי **חק** ולבשרא ליה בההוא יומא ממש. יפיק ליה ההוא **חק** מתחות גדפהא בכמה חיין בכמה עטרין בכמה ברכאן כדקא יאות. וההוא 'חק' לא ישתאר בלחודוי. יתכליל ביה משיחא אחרא בריה דיוסף, ותמן יתתקף ולא באתר אחרא. ובגין דאיהו 'גבעה תתאה' דלית בה חיין - ימות משיח דא ויתקטל, ויהא מית עד דתלקוט חיין גבעה דא מההיא 'גבעה עילאה' ויקום. ובגין כך במתיבתא דרקיעא **ומגבעות** שלים באות **ו'** על תרין סטרין אלין. אבל במתיבתא עלאה חסר בלא **ו'** לאחזאה מלה דלית בה קושיא וספק.

הן עם לבדד ישכון (במדבר כג ט) - ביחודא בלא ערבוביא אחרא.

...כל יחודא שלים הכא איהו - **יהוה אלהינו יהוה**. דהא רזא דיליה - **מראש צורים** איהו ואתייחד **ברישא בגזעא ושבילא**. **יהוה** - דא רישא עלאה, אוירא דסלקא. **אלהינו** - דא גזעא דאתמר **גזע ישי** (ישעיה יא א) . **יהוה** - דא שבילא דלתתא, ועל רזא דא אתייחד ביה כדקא יאות, ובגין דאתמתח ביה שבילא אצטריך... **(כאן חסר)**... רזא דאתגזר בתרי מתיבתי... **(כאן חסר)**.

זכאה חולקך רבי שמעון ! דזכית למלין עלאין דמאריך ומארך אתרעי בך !

דף רד עמוד א

כמה שיעורא דמתיחן דשבילא דא ? בשיעורא עלאה דרישא וגזעא ושבילא, ואתלבשן במתיחו דא. ועל דא מתיחו דא**חד** שיעורא דשית סטרין, וכלא אתיחד בהאי את **ד'** - **אח ד**. ובגין כך **לבדד ישכון** כדקא יאות.

ובגוים לא יתחשב - ישראל אית לון כתב ולשון. ובכל את יכלין לאסתכלא בדיוקנא וציורא כדקא יאות. אבל בגוים - **לא יתחשב** רזא דנא ! בגין דלית לון כתב ולשון, ולית לון לאסתכלא ולמנדע כלום, דהא **הבל המה מעשה תעתועים** (ירמיהו י טו) . **ולא יתחשב** רזא דנא במחשבה ובאסתכלותא דלהון, הואיל ולית לון כתב. זכאין אינון ישראל !

מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל (במדבר כג י) - ההוא נקודה עלאה, **רישא וגזעא ושבילא**, בטמירו איהו ולא קיימא לשאלא לבר. אבל משעתא דשארי לאתבנאה ולמעבד היכלא ברעותיה ואקרי **מי** - שארי לאתבנאה דיוקנא דיליה ממש. אפיק נוקבא דיליה בדיוקנא דאמיה.

מאי **מי**? דא **רישא וגזעא ושבילא** - **י**'. ואתפשט לאתבנאה בפשיטו דחד היכלא, לתרין סטרין באני. ואע"ג דאפיק לישראל דאיהו **ו**' - אוף הכי אפיק לנוקבא דיליה כחדא ואזמנה לגביה.

מנה - כמה דאת אמר **וימן להם המלך** (דניאל א ה) , **ומשלוח מנות** (אסתר ט כב) . יהב ליה נבזבזא רב ויקירא ואפיק לה כחדא מניה. בההוא פשיטו דאתפשט - אפיק תרווייהו כחדא בשעתא חדא !

ומספר את רובע ישראל - רזא דא בגינך רבי אתמסר. זכאה חולקך ! **רובע ישראל** - רביעית מן מדידו דישראל איהו 'ברית'. אמאי אקרי 'רובע'? אלא שיעורא דגופא ארבע בריתות הוי בשיעורא דיליה. ובריתא רובע איהו בשיעורא דמדידו דגופא. כלא אפיק **מי**. (עד כאן).

ר' אלעזר הוה אזיל למחמי לר' יוסי חמוי. ור' אבא וחברוי אזלו עמיה.

פתח ר' אלעזר ואמר: **יהו"ה בקר תשמע קולי וגו'** (תהלים ה ד) .

יהו"ה בקר - מאי בקר? אלא דא בקר דאברהם דאתער בעלמא דכתיב **וישכם אברהם בבקר** (בראשית כב ג) . דהא כד אתי צפרא - ההוא 'בקר' אתער בעלמא, והוא עידן רעוא לכלא, ולמעבד טיבו לכל עלמא - לזכאין ולחייבין. וכדין עידן צלותא הוא למצלי קמי מלכא קדישא. ועל דא בשעתא דאתי צפרא - כל אינון אסירי מלכא אשכחו נייחא. עידן צלותא איהו עלייהו. וכל שכן אינון דתייבין בתיובתא ובעאן בעותהון לקמי מלכא קדישא !

בגין דהאי שעתא חד ממנא נפיק לסטר דרום, **ורפאל** שמיה, וכל זיני אסוותא בידוי. ומסטר דרום נפק חד רוחא ומטי לגבי ההוא ממנא דממנא על אסוותא. וכד מטי צלותא לקמי קב"ה - פקיד לבי דינא דיליה דלא יפתחון בדינא, בגין דחיים בידא דקב"ה ולא בידיהון. ומיגו דאיהו עידן רעוא - בעא קב"ה זכותא דההוא בר נש. אי ישתכח בצלותא או דאיהו מאריה דתיובתא - חס עליה. בההיא שעתא קל צפרין דמקננן אשתמעו דכתיב **אשר שם צפרים יקננו** (תהלים קד יז) . ואינון צפרין אודאן ומשבחן לקב"ה. וההוא **אילת השחר** אתער בעלמא ואמר **מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'** (תהלים לא כ) . כדין ההוא ממנא נפיק ועביד כל מה דאתפקד.

ואי תימא דזיני אסוותא בידוי כמה דאמרן -- לאו הכי ! דהא אסוותא לא הוי אלא בידוי דמלכא קדישא ! אבל בשעתא דפקיד קב"ה אסוותא לההוא בר נש - איהו נפיק, וכל אינון מקטרגין דממנן על מרעין בישין דחלין מניה. כדין ההוא רוחא דקא נסע מסטרא דדרום - אושיט ליה לההוא בר נש. והא אסוותא אשתכח. וכלא בידוי דקב"ה. ועל דא כתיב **יהו"ה בקר תשמע קולי**, ולא כתיב "יהו"ה תשמע קולי". אלא לגבי 'בקר' דאברהם קאמר.

בקר אערך לך ואצפה (תהלים ה ד) - תרי **בקר** אמאי? אלא חד בקר דאברהם וחד בקר דיוסף, דכתיב **הבקר אור** (בראשית מד ג) ומתרגמינן **צפרא נהיר**.

דף רד עמוד ב

נהיר ודאי ! **אערך לך ואצפה. אערך לך** מהו? אלא אסדר לך בוצינא דילך לאדלקא, כמה דאת אמר **ערכתי נר למשיחי** (תהלים קלב יז) . ולגבי בקר דיוסף קאמר, דההוא סדורא דבוצינא - דיליה הוא.

ואצפה. מהו **ואצפה**? הא כל בני עלמא מצפאן ומחכאן לטיבו דקב"ה ואפילו בעירי דחקלא ! ומה שבחא דדוד יתיר מכל בני עלמא? !

אלא מלה דא שאילנא והכי אמרו לי ואיהי מלה קשוט דאתי מרחיק.

נהורא קדמאה דברא קב"ה הוה נהיר עד דלא הוו יכלין עלמין למסבליה. מה עבד קב"ה? עבד נהורא לנהוריה לאתלבשא דא בדא. וכן כל שאר נהורין. עד דעלמין כלהו אתקיימו בקיומייהו ויכלין למסבל. ובגין כך אתפשטו דרגין ואתלבשו נהורין. ואינון אקרון 'כנפים עלאין' עד דמטו להאי 'בקר דיוסף'. ואיהו נטיל כל נהורין עלאין. ומגו דכל נהורין עלאין ביה תליין - זיויה סליק מסייפי עלמא עד סייפי עלמא דלעילא, עד דעלמין דלתתא לא יכלין למסבל. אתא דוד ואתקן האי בוצינא חופאה להאי בקר דיוסף, לאתחפאה ביה ולקיימא עלמין דלתתא בסדורא דבוצינא דא. ועל דא כתיב **בקר אערך לך ואצפה** כמה דאת אמר **ויצפהו זהב טהור** (שמות לז ב) . ובגין דההוא בוצינא דדוד איהי ובה תלייא - אמר דאיהו ליהוי חופאה להאי **בקר**.

אתא רבי אבא ונשקיה. אמר: *"אלמלא לא נפקנא בארחא אלא למשמע מלה דא - דיי !"*

עד דהוו אזלי - הא יונה חד מטא לגבי רבי אלעזר. שריאת וקא מצפצפא קמיה.

אמר רבי אלעזר: *"יונה כשרה - מהימנת הוית תדיר בשליחותיך ! זילי ואימא ליה - הא חברייא אתאן לגבך ואנא עמהון, ונסא יתרחיש ליה לתלתא יומין, ולא ינפול עליה דחילו דהא בחדוה אנן אזלין לגביה".*

אתיב זמנא אחרא ואמר: *"לא חדינא סגיא ! ובאיש בעיני סגי על חד רמונא מליא דאתיהיב תחותיה ויוסי שמיה".*

אזלת ההיא יונה מקמיה ואינון חברייא אזלו.

אמר רבי אבא לר׳ אלעזר: *״מאי האי? תוהנא סגי ממה דחמינא!״*

אמר ליה: *״יונה דא אתאת לגבאי בשליחותיה דרבי יוסי חמי דאיהו בבי מרעיה, וידענא מהאי יונה דאשתזיב וחלופא אתייהיב עליה ואתסי״.*

עד דהוו אזלו - הא עורבא חד קאים לקמייהו. קרא בחילא ומצפצפא צפצופא סגי.

אמר רבי אלעזר: *״להכי את קיימא ולהכי אנת מתקן - זיל לארחך דהא ידענא!״*. אמר ר׳ אלעזר: *״חברייא! ניזיל ונגמול חסד לרמונא דהוה מליא מכלא, **ורבי יוסי דפקיעין** שמיה איהו, דהא אסתלק מעלמא דין ולית מאן דחזי לאשתדלא ביה ואיהו קרב לגבן״.*

סטו מארחא ואזלו לתמן. כיון דחמו לון כל בני מאתא - נפקו לגבייהו, ואעלו תמן בבי רבי יוסי דפקיעין אינון חברייא אלין. ברא זעירא הוה ליה לרבי יוסי, ולא שביק לבר נש דימטי לערסא דאבוי בתר דמית. אלא הוא בלחודוי הוה סמיך ליה ובכי עליה, פומיה בפומיה מתדבקא.

פתח ההוא ינוקא ואמר: *״מאריה דעלמא! כתיב באורייתא **כי יקרא קן צפור לפניך וגו׳ שלח תשלח את האם וגו׳** ״* ז.

הוה געי ההוא ינוקא ובכי.

אמר: *״מאריה דעלמא! קיים מלה דא דאורייתא! תרין בנין הוינא מאבא ואמי - אנא ואחתי זעירתא מנאי. הוה לך למיסב לן ולקיימא מלה דאוריתא! ואי תימא מאריה דעלמא **אֵם** כתיב ולא ״אב״ - הא הכא כולא הוא - אבא ואמא! אימא מיתת ונסיבת לה מעל בנין. השתא אבא דהוי חפי עלן אנסיב מעל בנין - אן דינא דאורייתא?!״*

בכו ר׳ אלעזר וחברייא לקבל בכיה וגעו דההוא ינוקא.

פתח ר׳ אלעזר ואמר: **שָׂמַיִם לָרוּם וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר** (משלי כה ג) .

עד דהוה אמר ר׳ אלעזר קרא דא הוה עמודא דאשא פסיק בינייהו, וההוא ינוקא הוה דביק בפומיה דאבוי ולא הוו מתפרשאן.

אמר ר׳ אלעזר: *״או בעי קב״ה למרחש ניסא, או בעי דלא ישתדל בר נש אחרא עליה. אבל על מלין דההוא ינוקא ודמעוי - לא יכילנא למסבל!״*

עד דהוו יתבין שמעו חד קלא דהוה

דף רה עמוד א

אמר: *״זכאה אנת רבי יוסי! דמלין דהאי גדיא זעירא ודמעוי סליקו לגבי כרסייא דמלכא קדישא ודנו דינא, ותליסר בני נשא אזמין קב״ה למלאך המות בגינך! והא עשרין ותרין שנין אוסיפו לך עד דתוליף אורייתא להאי גדיא שלימא חביבא קמי קב״ה״.*

קמו ר׳ אלעזר וחברייא ולא שבקו לבר נש למיקם בביתא. מיד חמו ההוא עמודא דאשא דסליק, ור׳ יוסי פתח עינוי, וההוא ינוקא דביק פומיה בפומיה.

אמר ר׳ אלעזר: *״זכאה חולקנא דחמינא תחיית המתים עינא בעינא!״.*

קריבו לגביה והוה ההוא ינוקא נאים כמה דגוע מהאי עלמא.

אמרו: *״זכאה חולקך רבי יוסי ובריך רחמנא דארחיש לך ניסא על געיא ובכייא דבנך ובמלוי! דהכי דחיק במלין שפירין לתרע שמיא - במלוי ובדמעוי אוסיפו לך חיין!״*

נטלוהו להההוא ינוקא ונשוקהו ובכו עמיה מחדוה סגיא. ואפקוהו לביתא אחרא ואתערו עליה ולא אודעו ליה מיד אלא לבתר הכי. חדו תמן תלתא יומין וחדישו בהדי ההוא רבי יוסי כמה חדושין באורייתא.

אמר לון ר׳ יוסי: *״חברייא! לא אתיהיבת לי רשו לגלאה מההוא דחמינא בההוא עלמא אלא לבתר תריסר שנין. אבל תלת מאה ושתין וחמש דמעין דאושיד ברי עאלו בחושבנא קמי מלכא קדישא! ואומינא לכו חברייא דבשעתא דפתח בההוא פסוקא וגעא באינון מלין - אזדעזעו תלת מאה אלפי ספסלי דהוו במתיבתא דרקיעא וכלהו קיימי קמיה דמלכא קדישא ובעו רחמי עלי וערבו לי. וקב״ה אתמלי רחמין עלי, ושפיר קמיה אינון מלין והיך מסר נפשיה עלי. וחד אפטרופוסא הוה קמיה וקאמר מארי דעלמא! הא כתיב **מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם** (תהלים ח ג) . יהא רעוא קמך זכו דאורייתא וזכו דההוא רביא דקא מסר נפשיה על אבוה - דתחוס עליה וישתזיב. ותליסר בני נשא אזמין ליה תחותי, וערבונא יהב ליה מדינא תקיפא דא. כדין קרא קב״ה למלאך המות ופקיד ליה עלי דליתב לבתר עשרין ותרין שנין - דהא לאו ערבונא קמיה אלא ליתוב לידוי משכנין דהוו בידוי. השתא חברייא בגין דחמא קב״ה דאתון זכאי קשוט אתרחיש ניסא לעינייכו״.*

פתח ר׳ יוסי ואמר: **יהו״ה ממית ומחיה מוריד שאול ויעל** (ש״א ב ו) - האי קרא אית לאסתכלא ביה, וכי **יהו״ה ממית** - והא שמא דא סמא דחיין איהו לכלא? ומלה דא דמותא לא שריא ביה. ובכל אתר שמא דא יהיב חיין לכל עלמא. מהו **יהו״ה ממית**? חשבין בני נשא דאיהו קטיל לכל בני נשא!

אלא **יהו״ה ממית** ודאי! היאך איהו ממית? אי תימא בגין דכד אסתלק מעל בני נשא! דהא בעוד דאיהו עליה לא יכלין כל מקטרגין דעלמא לנזקא ליה. בשעתא דאסתליק מניה - מיד כל מקטרגין יכלין ליה ומית בר נש. -- לאו הכי! אלא **יהו״ה ממית** - למאן ממית? לההוא משיכו דסטרא אחרא בישא. כיון דמשיכו דסטרא בישא חמי ליה לזיו יקריה דקב״ה - מיד מית ולית ליה קיומא אפילו רגעא חדא. כיון דההוא משיכו דסטר אחרא מית ואתעבר מן עלמא - מיד **מחיה**. למאן **מחיה**? להההוא משיכו דרוח קדשא דאתי מסטרא דקדושה - מחיה ליה ואוקים ליה בקיומא שלים. כלא עביד קב״ה בזמנא חדא.

ומה דאמר **מוריד שאול ויעל** - מוריד להההוא רוח קדישא לשאול ועביד ליה תמן טבילה לאתדכאה, ומיד סליק ליה ועאל לאתר דאצטריך בגן עדן. ואנא חברייא - בההוא שעתא דאסתלקנא מעלמא - רוחא דילי אסתלק ודמך מיד, עד שעתא זעירא דאחייא לי קב״ה. וגופא הוה מית. בשעתא דפתח ברי באינון מלין - כדין פרחה נשמתיה ואערעת בנשמתא דילי דהוה סלקא מגו דכיו ומגו טבילה ואעלת באתר דעאלת, ותמן אתדן דינהא ואתייהיבו לי עשרין ותרין שנין דחיין בגין דמעין

דף רה עמוד ב

ומלין דברי. מכאן ולהלאה - אית לי לאשתדלא במה דחמינא! דהא לית לי לאשתדלא במלין דהאי עלמא כיון דחמינא מה דחמינא, ובעי קב״ה דלא יתאביד ויתנשי מנאי כלום.

פתח ואמר: **יסור יסרני יה וגו׳** (תהלים קיח יח) - דוד מלכא אמר דא על כל מה דעבר בהאי עלמא. ואמר על אבטחותא דהוה ליה בההוא עלמא על כל מה דאעבר בהאי עלמא - דרדיפו ליה והוה עריק באורעא נוכראה, בארעא דמואב ובארעא דפלשתאי. ומכלהו שזיב ליה קב״ה ולא שביק ליה למותא. על אבטחותא דההוא עלמא אמר דוד - אי הכא חבנא לגבי קב״ה - הכא אלקינא וקבילנא עונשא דילי ואדכי לי מכל מה דחבנא, ולא שביק עונשא דילי להההוא עלמא לנטלא נקמתא מנאי. ואנא - הא קב״ה אנקי לי זמנא חדא בהאי עלמא! מכאן והלאה אצטריכנא דלא אהא בכסופא בעלמא דאתי:

פתח ההוא ינוקא בריה ואמר: **אָבֵינוּ מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה וגו׳** (במדבר כז ג) . **אָבֵינוּ**הא טעמא לעילא אריך מלה ומשיך לה. אי חסידין קדישין! כמה משיכו דצערא במקרי **אָבֵינוּ**. לית צערא ולית כאבא דרוחא ונפשא אלא כד קראן הכי **אָבֵינוּ**בכאבא מלבא.

מת במדבר - וכי אחרנין לא מיתו במדברא דהכא רשים ליה ואמר דאיהו מת במדבר? והא אלף ורבבן מיתו במדברא?! אלא כמה בני נשא ערטילאין על דא. מנהון אמרי דהוא מקושש עצים הוה, דכתיב **כי בחטאו מת** (במדבר כז ג) , ומנהון אמרי הכי ומנהון אמרי הכי. ואנא אוליפנא. יומא דאבא נפל בבי מרעיה - אולפי לי דא. ואנא חמינא מה דחמינא דפקיד לי אבא דלא לגלאה. אלא כמה וכמה הוו דמיתו במדברא, ולא על חובא דקרח ולא על חובא דמרגלים כד אתגזר גזרה, ולא על חובא דעגלא דעבדו אינון מטעי עלמא ואינון דאתמשכו אבתרייהו.

אבל טענה דטעינו אינון בנתין דמית **במדבר** איהו. והוה צלפחד רב לבי יוסף. ומגו דלא הוה ידע ארחוי דאורייתא כדקא יאות - לא הוה נשיא. והוא הוה דלא נטר פומיה ומלוי לקבליה דמשה. ועליה כתיב **וימת עם רב מישראל** (במדבר כא ו) - גבר דלא ידע אורייתא ואיהו רב משפחה, רב דזרעא דיוסף מבנוי דמנשה. ובגין דחב במדבר במלולא לגבי משה - חשיבו דמשה אנטיר דבבו. ובגין כך קריבו לקמיה דמשה ואלעזר וכל הנשיאין וכל רישי אבהן, ולא מלילו עם משה אלא לקמייהו, בגין דקניאו קנאה מניה. מכאן מאן דחייש מן דינא - יקרב אחרנין ויסגי בגוברין בהדי ההוא דיינא בגין דישמעון דינא מניה וידחל מנייהו, ולא יהא דן אלא כדקא יאות. ואי לא - ידחי ליה מן דינא.

ואינון לא ידעו דהא משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. ולא ידעו דמשה לאו הכי. כיון דחמא משה כך אמר *״חמינא דכל כנופיא דגוברין דברכין מישראל וכל דישי אבהן וכל נשיאי כנשתא - עלי קריבו!״*. מיד אתפרש משה מן דינא. הדא הוא דכתיב **ויקרב משה את משפטן לפני יהו״ה** (במדבר כז ה) . ענותנותא דמשה אקריב את משפטן לפני יהו״ה. דיינין אחרנין - ארחא דא לא נטלי, דאע״ג דכנופיא סגי עליהון. אינון דייני אקרון ׳עזי פנים׳ - לית בהו מענותנותא דמשה כלל. זכאה חולקיה דמשה!

חדו ר׳ אלעזר וחברייא.

אמר ההוא ינוקא: *״אהדרנא למלין קדמאין!״*

אָבֵינוּ מת במדבר - **אָבֵינוּ**- האי טעמא דאמי לנחש. תלייא על קדליה ומשיך זנביה בפומיה, בטעמא דההוא דאתמשך עליה לעילא. **מת במדבר** - במלולא דפומיה.

אתבהיל ההוא ינוקא בבהילו ואתקיף בקודלא דאבוי ובכה ואמר: *"צלפחד דא במלולא מית, ואנת אבא - במלולא אהדרת לעלמא דא!"*. אהדר אבוי ונשיק ליה וגפיף ליה.

דף רו עמוד א

בכו ר' אלעזר וחברייא כלהו, ואבוי בכה בהדייהו. נטלוהו כלהו ונשקוהו בפומוי על רישיה ועל עינוי, ואבוה הוה בכי בהדיה.

אמר ליה רבי אלעזר: ברי! *"הואיל ואמרת מלה דא - מהו **כי בחטאו מת**?"*

אמר ההוא ינוקא: *"אבא אבא! בחד מלה סגי לון?*

***בחטאו** כיון דההוא נחש כריך בזנביה לעילא משיך טעמא בזנבו. **בחטאו**? בחטאו דההוא נחש ולא בחטא אחרא. ומאי איהו? מלולא דפומיה. **כי בחטאו מת** - טעמא דההוא משיכו דההוא נחש דכרוך בזנביה, **בחטאו** ודאי.*

נטליה ר' אלעזר בתוקפיה בין דרועוי ובכו כלהו חבריא.

אמר לון: "רבנן שבוקו לי בהדי אבא, דעד כען לא אתיישבא רוחי!"

אמר ר' אלעזר לר' יוסי: "אימא כמה יומין ושנין להאי ינוקא?"

אמר לון: "חברייא! במטו מנייכו לא תבעון דא! דהא עד לא מטו עלוי חמש שנין!"

*אמר ליה ר' אלעזר: "*חס ושלום! דהא בעינא טבא אשגחנא ביה! ומה דאמרת חמש שנין - אינון חמש שנין **אשר אין חריש וקציר** - דלא תקצור ליה לעלמין!"

*אמר ר' אלעזר לר' אבא: "*ניתיב הכא עד ז' יומין בגין דאתיישבא ביתא, דהא כל שבעה יומין דנשמתא נפקת מן גופא אזלת ערטילאה, והשתא דאהדרת - עד כען לא אתיישבת בדוכתהא עד שבעה יומין".

*אמר ר' אבא: "*כתיב **פתוח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאביונך** (דברים טו יא) - קרא דא הא תנינן ליה דלא ישבוק בר נש עניא דיליה ויהב לאחרא. הא ר' יוסי חמוך בבי מרעיה - ניזיל ונגמול חסד עמיה, ובתר דנהדר ניעול בהאי. והא כל זמנא דנהך ונהדר בארחא דא נחמי תחיית המתים".

*אמר ר' אלעזר" "*ודאי הכי הוא!"

נשקוהו להההוא ינוקא ברכוהו ואזלו.

אמר ר' אבא: "תווהנא על דרדקי דדרא דא - כמה תקיפא חילייהו ואינון טנרין רברבין ראמין!" *אמר ר' אלעזר: "*זכאה חולקיה דאבא, מאריה דדרא דא. דהא ביומוי בעי קב"ה לאתקנא תרין מתיבתין דיליה ולמעבד לון ישובא רברבא ועלאה כדקא יאות, דהא לא יהא כדרא דא עד דייתי מלכא משיחא!"

אזלו.

עד דהוו אזלי, אמר רבי אבא, הא תנינן על חד סרי מלין נגעין אתיין על בני נשא. ואלין אינון על עבודה זרה ועל קללת השם ועל גלוי עריות ועל גניבה ועל לשון הרע ועל עדות שקר ועל דיינא דמקלקל ית דינא ועל שבועת שוא ועל דעאל בתחומא דחבריה ועל דמחשב מחשבין בישין ועל דמשלח מדנים בין אחים. ואית אמרי אף על עינא בישא.

וכלהו תנינן במתניתא.

עבודה זרה מנין? דכתיב **וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן** (שמות לב כה) . מאי **כי פרוע הוא**? דאלקו בצרעת. כתיב הכא **כי פרוע הוא** וכתיב התם **והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע** (ויקרא יג מה) .

ועל קללת השם דכתיב **היום הזה יסגרך יהו"ה בידי** (ש"א יז מו) , וכתיב **והסגירו הכהן** (ויקרא יג ה) . אמר ר' אבא מלה דא לא אתיישבא ואצטריך לעיינא ביה. אמר ר' אלעזר הכי הוא ודאי. פלשתי דא קריב לייחוסא דדוד הוה, וברה דערפה הוה. והיינו דכתיב **ממערכות פלשתים** (ש"א יז כג) - אל תקרי **ממערכות** אלא **ממערות** פלשתים - דשוייוה לאמיה כמערתא דא. וכיון דכתיב **ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו** (ש"א יז מג) - אסתכל ביה דוד

בעינא בישא, ובכל אתר דהוה מסתכל בעינא בישא כל זיני צרעת אתמשכן מעיניה דדוד. והכי הוה ביואב - כיון דאסתכל ביה דוד בעינא בישא - מה כתיב? **ולא יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו׳** (ש״ב ג כט) . והכא בפלשתי דא, כיון שקלל את השם, אסתכל ביה בעינא בישא וחמא במצחיה דאצטרע. מיד **ותטבע האבן במצחו** ואתדבקת הצרעת במצחו. וכלא הוה - אשתקעת עינא בישא דצרעת במצחו, ואשתקעת אבנא ממש במצחו - ודאי מצורע הוה !

דף רו עמוד ב

רשע חייבא דבלעם - עינא דיליה הוה בהפוכא מעינא דדוד. עינא דדוד הוה מרקמא מכל זיני גוונין - לא הוה עינא בעלמא שפירא למחזי כעינא דדוד ! כל גוונין דעלמא מנצצן ביה, וכלא ברחימו למאן דדחיל חטאה דכתיב **יָרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ** (תהלים קיט עד) - חדאן כד חמאן לי. וכל אינון חייבין דחלין מקמיה. אבל עינוי דבלעם חייבא - עינא בישא בכלא ! בכל אתר דהוה מסתכל - כשלהובא שצי ליה, דהא לית עינא בישא בעלמא כעינא דההוא רשע דאיהו בהפוכא מעינוי דדוד.

על גלוי עריות דכתיב **וְשִׂפַּח אֲדֹנָי קָרְקָד בְּנוֹת צִיּוֹן** (ישעיהו ג יז) , וכתיב **ולשאת ולספחת** (ויקרא יד נד) . **על הגנבה** דכתיב **הוצאתיה נאם יהו״ה צבאות ובאה אל בית הגנב וגו׳ וכלתו ואת עציו ואת אבניו** (זכריה ה ד) . מאן הוא מלה דמכלה עצים ואבנים? דא צרעת דכתיב **ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו** (ויקרא יד מה) . **על לשון הרע** דכתיב **ותדבר מרים ואהרן במשה וגו׳** (במדבר יב א) וכתיב **ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת** (במדבר יב י) . **על עדות שקר** בגין דסהידו ישראל שקר ואמרו **אלה אלהיך ישראל** (שמות לב ד) בקל תקיף דכתיב **קול מלחמה במחנה** (שמות לב יז) - בגין דא **וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו׳** (במדבר ה ב) . **על דיין דמקלקל דינא** דכתיב **כְּאֶכֶל קַשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וַחֲשַׁשׁ לֶהָבָה וגו׳ וּפִרְחָם כָּאָבָק יַעֲלֶה וגו׳** (ישעיהו ה כד) . מאי טעמא? **כי מאסו את תורת יהו״ה צבאות.** ואין **פרחם** אלא צרעת דכתיב **ואם פרוח תפרח הצרעת** (ויקרא יג יב) . **על דעאל בתחומא דחבריה** מנין? מעוזיהו דעאל בתחומא דכהונה דכתיב **והצרעת זרחה במצחו** (דה״ב כו יט) . **ועל דמשלח מדנים בין אחים** דכתיב **וינגע יהו״ה את פרעה** (בראשית יב יז) - דאיהו שלח מדנים בין אברהם ושרה. **ועל עינא בישא** כמה דאתמר.

וכלהו הוו ביה בההוא רשע דבלעם.

תא חזי מה כתיב? **פתורה אשר על הנהר** (במדבר כב ה) - מאי **על הנהר**? דיהב עינא בישא על ההוא נהר דקיימא בהו בישראל דכתיב **הנני נוטה אליה כנהר שלום** (ישעיהו סו יב) . והוא אתא בההוא פתורא ואגרי בהו.

אמר ר׳ אבא כל הני מלין הוו ודאי בבלעם ! **אבל גלוי עריות** מנין? דכתיב **הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהו״ה וגו׳** (במדבר לא טז) - הא הכא עבודה זרה וגלוי עריות. **סהדותא דשקרא** דכתיב **ויודע דעת עליון**, ודעת בהמתו לא הוה ידע. **קלקל ית דינא** דכתיב **לך איעצך** (במדבר כד יד) דהא בדינא קיימא, ויהב עיטא בישא לאבאשא וסטא מן דינא ואמליך בישין עלייהו. **עאל בתחומא דלאו דיליה** דכתיב **ואעל פר ואיל במזבח** וכתיב **את שבעת המזבחות ערכתי** (במדבר כג ד) . **משלח מדנים בין אחים** בין ישראל לאביהם שבשמים. **לשון הרע** - לא הוה בעלמא כגיניה. **קללת השם** דכתיב **ואנכי אקרה כה** (במדבר כג טו) . וכלהו הוו ביה. **עינא בישא** - כמה דאתמר.

וכלא על ההוא נהר דישראל יהב עינוי לאתגרא ביה.

ארץ בני עמו - וכי לא ידענא דארץ בני עמו היא? אלא רזא דא דכל בני עמו מתדבקן ביה והא אתמר.

(חסר) ועיין בסוף הספר סימן יא׳

וירא בלק בן צפור וגו׳ (במדבר כב ב) .

רבי יוסי פתח **אל תלחם את לחם רע עין וגו׳** (משלי כג ו) - דא בלעם דבריך להו לישראל. **ואל תתאו למטעמותיו** - דא בלק דקב״ה לא אתרעי לאינון עלוון דאתקין קמיה.

תא חזי בשעתא דחמא בלק דהא סיחון ועוג אתקטלו ואתנסיבת ארעהון - חמא. מה חמא דאיהו אמר **וירא**? אלא חמא בחכמתא דיליה דאיהו וחמשה עלאי דמדין ועַמֵּיה - נפלין בידא דישראל. חמא ולא ידע. ועל דא אקדים לבלעם דחיליה בפומיה כגוונא דישראל דחיליהון בפומיהון.

ואפילו בלעם תאיב הוה יתיר מבלק. וההיא ידיעא דאיהו הוה ידע - בליליא הוה ידע, בגין דאינון כתרין תתאין וחמרי לא שכיחו אלא במשמרה ראשונה דליליא. ועל דא הוה ליה אתנא דהאי גיסא - לאתחברא חמרי בהדה ברישא דליליא.

דף רז עמוד א

ואי תימא הא כתיב (במדבר כב כ) **ויבא אלהים אל בלעם לילה**? -- הכי הוא ודאי! ואוקימנא - ההוא ממנא דממנא עלייהו, והוא הוה אתי לקבליה. כגוונא דא **ויבא אלהים אל לבן הארמי וגו׳** (בראשית לא כד) . וכלא חד מלה. בגין דא איהו אמר לרבבי בלק **לינו פה הלילה**. כיון דהוה אתי ההוא ממנא - בלעם הוה אתי לגבי אתניה ועבד עובדיה ואמר מלי - וכדין אתנא אודעא ליה. ואיהו אחזי עובדא למשרי עלוי ההוא רוחא.

ומאי אחזי? הוא הוה ידע דחמרי שטאן ושראן בקדמיתא דליליא. כדין אחזי עובדא, וקאים לאתניה באתר מתתקן, ועבד עובדוי וסדר מלוי. וכדין הוה אתי מאן דאתי ואודע ליה על ידא דההיא אתון. כיון דליליא חד אמר ליה **לא תלך עמהם** (במדבר כב יב) - מאי טעמא תב תניינות להאי? אלא אינון ברשותא דלעילא קיימי, והא תנינן **בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכין וכו׳**. בקדמיתא כתיב **לא תלך עמהם**. כיון דחמא קב״ה דרעותא הוא למיהך, אמר ליה **קום לך אתם ואך את הדבר וגו׳** (במדבר כב כ) .

מה עבד בלעם? כל ההוא ליליא הוה מהרהר ואמר: *״ומה אן הוא יקרא דילי אי בקטורא אחרא אתקטרנא?!״*. אשגח כל ההוא ליליא בחרשוי ולא אשגח סטרא דיהא הוא ברשותיה אלא מסטרא דאתניה. והיינו דאמר ר׳ יצחק אמר ר׳ יהודה באלין כתרין תתאין אית ימינא ואית שמאלא; מסטרא דימינא - חמרי כמה דאוקימנא, ומסטרא דשמאלי - אתני. ותאנא עשרה אינון לימינא ועשרה לשמאלא. ודא הוא דאמר ר׳ יוסי, יוסף כד אתפרש מאבוי - ידע בחכמתא דלעילא ברזא דכתרין קדישין עלאין. כיון דהוה במצרים - אוליף בההיא חכמתא דלהון באינון כתרין תתאין היך אחידן אינון דימינא ואינון דשמאלא, עשרה דימינא ועשרה דשמאלא, חמרי ואתני. ובגין כך רמז לאבוי ממה דאוליף תמן דכתיב **וּלְאֲבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים וגו׳** (בראשית מה כג) .

אמר ר׳ יוסי, אינון דימינא כלילן כלהו בחד דאקרי **חמור**, והאי הוא ההוא חמור דכתיב **לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו** (דברים כב י) . והאי הוא חמור דזמין מלכא משיחא למשלט עליה כמה דאוקימנא. ואינון דשמאלא כלילן כלהו בחד דאקרי **אתון**, דהא מסטרהא נפיק **עירה** קטרוגא דדרדקי כמה דאוקימנא. והיינו דכתיב **עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת** (זכריה ט ט) - **אתנת** חסר. עשרה דכלילן כחד.

ודא הוא דאמר ר׳ שמעון מאי דכתיב **אֹסְרִי לַגֶּפֶן עירה [עִירוֹ] [וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ]** (בראשית מט יא) ? **אסרי לגפן** - זמין קב״ה לקשרא בגיניהון דישראל דאקרון **גפן** - **עירה** - דאיהו קטיגורא דילהון. ובגין דאקרון ׳שורק׳ דכתיב **ואנכי נטעתיך שורק** (ירמיהו ב כא) - **בְּנִי אֲתֹנוֹ** - ההוא דנפיק מסטרא דהאי ׳אתון׳. והני י׳ מימינא וי׳ משמאלא. ואתכלילן בהני תרי. כלא אינון משתכחי **בקסם**. ואית עשרה אחרנין דימינא ועשרה דשמאלא דמשתכחי **בנחש**. ועל דא כתיב **כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל** (במדבר כג כג) . מאי טעמא? בגין **כי יהו״ה אלהיו עמו**. מסטרא **דנחש** נפק **שור**, מסטרא **דקסם** נפק **חמור**. ודא הוא **שור וחמור**.

ועל דא בלעם כיון דידע דאתקשר ברשותא אחרא ואמר ליה **אך את הדבר וגו׳** - אבאיש ליה ואמר *״ומה אן היא יקרא דילי?!״*. מיד אסתכל בחרשוי ולא אשכח דיהא ברשותיה אלא האי אתון. מיד **ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו** (במדבר כב כא) - למעבד רעותיה בה ורעותא דבלק. ועל דא **ויחר אף אלהים כי הולך הוא** (במדבר כב כב) - **הוא** דייקא; דאפיק גרמיה מרשותיה ממה דאמר ליה **ואך את הדבר וגו׳**.
תא חזי דהכי הוא! דהא בקדמיתא יהב ליה רשותא ואמר **קום לך אתם**, השתא דהוה אזיל - אמאי **ויחר אף אלהים**?! אלא בגין ד**הולך הוא** - **הוא** ברשותיה דיליה לנפקא מההוא דאמר ליה **ואך את הדבר**.

דף רז עמוד ב

אמר ליה קב״ה *״רשע! את מתקן ומזרז זיינך לנפקא מן רשותי! חייך אנת ואתנך ברשותי תהוון!״*. מיד **ויתיצב מלאך יהו״ה** (במדבר כב כב) . מאי **ויתיצב**? אמר ר׳ אבא, נפק וקאים באומנותא אחרא מאומנותא דיליה, דהאי מלאכא דרחמי הוה! והיינו דאמר ר׳ שמעון, חייביא מהפכי רחמי לדינא! **לשטן לו** - דהא לא אומנותא דיליה הוה!

אמר רבי אלעזר, לא שני מלאכא ולא נפק מאומנותא דיליה ! אלא בגין דהוה האי מלאכא מסטרא דרחמי וקאים לקבליה - סתיר חכמתא דיליה וקלקל רעותיה. הדא הוא דכתיב **לשטן לו - לו** הוה שטן ואשתכח שטן, אבל לאחרא לא הוה שטן.

תאנא אמר ר׳ שמעון, כמה חכים הוה בלעם בחרשוי על כל בני עלמא ! דהא בשעתא דאשגח לאשכחא עיטא לנפקא מרשותיה דקב״ה מההיא מלה דכתיב **ואך את הדבר וגו׳** - אסתכל בחרשוי ולא אשכח בר ההיא אתון. מה כתיב ? **ויחבוש את אתונו** - אטעין לה בכל חרשין ובכל קסמין דהוה ידע, ואעיל בה ואכליל לה מכלהו, בגין למילט להו לישראל. מיד **ויחר אף אלהים כי הולך הוא. הוא** דייקא כמה דאתמר. מה עבד קב״ה ? אקדים למלאכא דרחמי לקיימא לקבליה ויסתיר חרשוי וקסמוי !

ותא חזי דעד השתא לא כתיב **יהוה** ולא אתחזי בקסמוי וחרשוי, והא אוקמוה. והשתא - כיון דאתקין אתניה וזרזה בתקוני חרשוי בסטרא דדינא למילט לישראל - אקדים קב״ה למלאכא דרחמי לקבליה ובשמא דרחמי, בגין לסתור חכמתא דיליה ולאסטאה לאתניה מההוא ארחא כמה דכתיב **ותט האתון מן הדרך** (במדבר כב כג) - **מן הדרך** דייקא. ועל דא לא כתיב ״ויתיצב מלאך האלהים..ויעמוד מלאך האלהים״ אלא **מלאך יהו״ה** דרחמי. אמר קב״ה : *״דשע ! את אטענת לאתנך בחרשך בכמה סטרי דדיני לקבל בני - אנא אעבר טעונך ויהפך מארחא דא !״*. מיד אקדים מלאכא דרחמי **לשטן לו - לו** דייקא כמה דאתמר :

ותרא האתון את מלאך יהו״ה וגו׳ (במדבר כב כג) .

אמר רבי יצחק : וכי אמאי חמאת היא, ובלעם דהוה חכים כל כך לא חמא ?

אמר רבי יוסי : ח״ו דההוא רשע יסתכל בחיזו קדישא !

אמר ליה : אי הכי הא כתיב **נופל וגלוי עינים** (במדבר כד ד) ?

אמר ליה : לא שמענא בהא מידי ולא אימא.

אמר ליה : אנא שמענא דכד הוה אצטריך לאסתכלא הוה נפיל וחמי, והשתא לא אצטריך לאסתכלא.

אמר ליה : אי הכי בדרגא עלאה יתיר הוה על כל נביאי מהימנותא ! דאיהו גלוי עינים חמי ואסתכל ביקרא דקב״ה ! והא ר׳ שמעון אמר בלעם בחרשוי הוה ידע באינון כתרין תתאין דלתתא כמה דכתיב **ואת בלעם בן בעור הקוסם** (יהושע יג כב) - ׳קוסם׳ קרייה קרא ! דטנופא דטנופי - היך יסתכל ביקרא דמאריה ? ! ועוד הא אמר רבי שמעון בחיזו חד דחזא לפום שעתא דכתיב **ויגל יהו״ה את עיני בלעם** (במדבר כב לא) - אתעקימו עינוי ! ואת אמרת דהוה חמי בגלוי דעיינין ואסתכל ביקרא דקב״ה ? !

אמר ליה : אנא אהדרנא לקבלך. דידי ודידך בעי צחותא. ודאי רזי אורייתא עלאין ולא יכלין בני עלמא למיקם עלייהו ! בגין כך אסיר לאקדמא במלה דאורייתא עד דישמע מלה וידע לה על בורייה.

אתו לקמיה דר׳ שמעון. אמרו מלה קמיה.

פתח ואמר : **מה אנוש כי תזכרנו וגו׳** (תהלים ח ה) - האי קרא אוקמוה דממנן דעלמא אמרוה בשעתא דסליק ברעותיה דקב״ה למברי אנשא. קרא לכתות כתות דמלאכי עלאה ואותיב לון קמיה. אמר לון, בעינא למברי אדם. אמרו קמיה, **ואדם ביקר בל ילין וגו׳** (תהלים מט יג) . אושיט קב״ה אצבעא דיליה ואוקיד לון. אותיב כתות אחרנין קמיה, אמר לון, בעינא למברי אדם. אמרו קמיה

דף רח עמוד א

מה אנוש כי תזכרנו - מה טיבו דבר נש דא ? אמר לון בר נש דיהא בצלמא דידן, דיהא חכמתא דיליה עלאה מחכמתכון. כיון דברא אדם וחטא ונפק בדימוס קמיה - אתו **עז״א ועז״אל**. אמרו קמיה : פתחון פה אית לן גבך ! הא בר נש דעבדת חטי קמך ! אמר להו אלמלי תהוון שכיחי גבייהו וכו׳. מה עבד קב״ה ? אפיל לון מדרגא קדישא דלהון מן שמיא.

אמר ר׳ שמעון, השתא אהדרנא לתיובתייכו ! דבלעם אמר **נופל וגלוי עינים**. אי נימא דלא הוה הכי ושבוחי קא משבח גרמיה - היך יכתוב קב״ה מלה כדיבא באורייתא ? ואי מלה דקשוט היא - היך ישתבח ההוא רשע בדרגא עלאה על כל נביאי מהימנותא ? ! ועוד דהא לא שריא קדושה דלעילא אלא באתריה דאתחזי ליה !

השתא אהדרנא למלה קדמאה ! בתר דאפיל לון קב״ה מאתר קדישא דלהון - טעו בתר נשי עלמא ואטעו עלמא. הכא אית לאסתכלא ! והא כתיב **עושה מלאכיו רוחות וגו׳** (תהלים קד ד) - והא אלין מלאכין הוו - איך יכילו לאתקיימא בארעא ? אלא תא חזי כל אינון דלעילא לא קיימין ולא יכלין למיקם בר בנהורא עלאה דנהיר לון וקיים לון. ואי פסיק מנייהו ההוא נהורא דלעילא - לא יכלין למיקם. כל שכן אלין דאפיל לון קב״ה ופסק מנייהו ההוא נהורא דלעילא דאשתני זיווייהו, וכד נחתו ושליט בהו אוירא דעלמא - אשתנו בדרגא אחרא.

תא חזי - מַנָּא דהוה נחית להו לישראל במדברא - ההוא מנא הוה מטלא דלעילא דהוה נחית מעתיקא סתימא דכל סתימין. וכד הוה נחית - הוה נהוריה נהיר בכלהו עלמין, ומניה אתזן חקל דתפוחין ומלאכי עלאי. וכד הוה נחית לתתא ושליט ביה אוירא דעלמא - אגליד ואשתני זיויה, ולא הוה זיויה אלא כמה דכתיב **והמן כזרע גד הוא וגו׳** (במדבר יא ז) - ולא יתיר. וכל שכן מלאכין ! כיון דנחתו ושליט בהו אוירא - אשתנו מההוא דרגא קדמאה דהוו.

מה עבד קב״ה ? חמא דאטעיין עלמא - קשר לון בשלשלאי דפרזלא בטורא דחשוכא. באן אתר יתבי ? בעמיקא דטורי אותיב ליה **לעזא** ורמי חשוכא באנפוי. בגין דההיא שעתא דקשר לון קב״ה - אתתקף וארגיז כלפי מעלה, וקב״ה אפיל ליה בעומקא עד קדליה וזריק חשוכא באנפוי. **עזאל** דלא אתתקף - אותביה גביה ונהיר ליה חשוכא. ובני עלמא דידעין אתרייהו - אתיין לגבייהו ואולפין לון לבני נשא חרשין ונחשין וקסמין. ואינון טורי חשוכא אקרון **הררי קדם**. מאי טעמא ? בגין דחשוכא אקדים לנהורא, ובגין כך טורי חשוכא **הררי קדם** אקרון. לבן ובלעם - מנייהו אולפי חרשין. והיינו דאמר בלעם **מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם וגו׳** (במדבר כג ז) .

תא חזי בלעם הוה קא משבח גרמיה מהאי אתר ואמר **נאם שומע אמרי אל וגו׳** (במדבר כד טז) . בגין **דעז״א ועזא״ל** אמרי לאינון בני עלמא מאילין מלין עלאין דהוו ידעי בקדמיתא לעילא, ומשתעי מעלמא קדישא דהוו ביה. הדא הוא דכתיב **שומע אמרי אל** - ״שומע קול אל״ לא כתיב, אלא **אמרי אל** - אינון אמירן דאמרי מניה. מאן דאתי מפרקא ושאלין ליה *״מאן את אתי ?״*. אמר : *״ממשמע מלין דמלכא קדישא״*. כך **נאם שומע אמרי אל**.

ויודע דעת עליון - דהוה ידע שעתא דתליא דינא בעלמא ומכוין שעתא בחרשוי.

אשר מחזה שדי יחזה. מאן **מחזה שדי** ? אלין אינון **נופל וגלוי עינים** ואלין אינון ׳עזא ועזאל׳.
נופל - דא ׳עזא׳ - דאעמיק ליה קב״ה בעומקא חשוכא ויתיב בעומקא עד קדליה כדקאמרן, וחשוכא אזדרק באנפי. ועל דא אקרי **נופל** - נפל זמנא חדא מן שמיא, ונפל זמנא אחרא לבתר בעומקא דחשוכא.
׳עזאל׳ - הוא **גלוי עינים** - דהא לא אזדרק חשוכא עליה, דלא אתתקף ולא ארגיז לעילא כההוא דלעילא.

דף רח עמוד ב

ובלעם קרי לון **מחזה שדי** דאינון **נופל וגלוי עינים**. ובההוא זמנא לא אשתאר בעלמא דישתכח גבייהו בר איהו. ובכל יומא הוה אסתים באינון טורי עמהון. הדא הוא דכתיב **ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם** (במדבר כג ז) - **מהררי קדם** ודאי, ולא ״מארץ בני קדם״.

אמר ר׳ שמעון כמה זמנין אמינא מלה דא ולא מסתכלי חברייא ! דהא קב״ה לא שריא שכינתא אלא באתר קדישא, באתר דאתחזי לשריא עלוי ! וכן קב״ה מכריז ואמר **לא ימצא בך מעביר בנו וגו׳** (דברים יח י) . והוא אתי לאתערבא בהדייהו !

אלא זכאה חולקיהון דישראל דקב״ה קדיש לון לשריא ביניהו ! והיינו דכתיב **כי יהו״ה אלהיך מתהלך בקרב מחניך וגו׳** (דברים כג טו) . ובגין דהוא מתהלך בקרב מחניך כתיב **והיה מחניך קדוש וגו׳** וכתיב **והייתם קדושים וגו׳** (ויקרא יא מד) , וכתיב **אל תטמאו בכל אלה וגו׳** (ויקרא יח כד) , וכתיב **ואקץ בם וגו׳** (ויקרא כ כג) - דלא יכילנא לקרבא גבייהו ושרו לי לבר.
זכאה חולקהון דישראל ! וזכאה חולקהון דנביאי מהימני קדישי דאינון קדישין ואית לון חולקא לאשתמשא בקדושה עלאה !

ותרא האתון את מלאך יהו״ה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו (במדבר כב כג) - בדרך - בההוא ארחא דהוה אשתקע בגווה.
וחרבו שלופה בידו - וכי אי איהו נפיק לקביל האי אתון מאי בעי חרבא ? ואי איהו נפיק לקבליה דבלעם - אמאי חמאת אתניה ואיהו לא חמא ? אלא לכלא אזדמן ! ההוא מלאכא מזדמן לקבליה דאתון - לאפקא לה מן ההוא ארחא דאתטען בה. ובמה ? ברחמי. ואזדמן לקבליה דבלעם - לאענשא ליה על דאיהו הוה בעי למיהך ברשותיה ולא ברשותא דלעילא.

אמר ר׳ יוסי, השתא אית לשאלא - אי מלוי הוו אתיין מסטרא דכתרין תתאין ולא מאתר אחרא - אמאי כתיב **ויבא אלהים אל בלעם וגו׳ ואך את הדבר [אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַּעֲשֶׂה]** ?

אמר ר' יצחק, בגיניהון דישראל אתהדר מלאכא למללא עמיה. דאי תימא דקב"ה מליל עמיה והוא אמר **אך את הדבר וגו'** -- ח"ו! דהא ההוא מלאכא אמר ליה **וְאָפַס אֶת־הַדָּבָר [אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תְדַבֵּר] וגו'** (במדבר כב לה) . ואי תימא **ויאמר אלהים אל בלעם וגו'**!? הכי אוליפנא! דהאי **אלהים** דהכא כלהו מלאכא הוה! וההוא איהו אתר דאתי מסטרא דדינא קשיא דביה אחידן חילא ותוקפא דאינון כתרין תתאין דהוה משתמש בהו בלעם. ובגין כך **ויבא אלהים אל בלעם... ויאמר אלהים אל בלעם** - דלזמנין אתקרי מלאכא בשמא עלאה.

ותט האתון מן הדרך (במדבר כב כג) - סטאת מן ההוא ארחא דהות טעינא מסטרא דדינא קשיא לקבליהון דישראל. ובמה חמא בלעם דהיא סטאת מההוא ארחא? אלא הכי אמר ר' שמעון דאפילו בארחא בעא לאבאשא להו לישראל בחילא דאתניה! וכיון דלא סליק בידוי מה כתיב? **ויך את האתון במקל** (במדבר כב כז) - אטען לה ואלבש לה בזרוזי דינא קשיא תקיפא. הדא הוא דכתיב **במקל - במקל** דייקא דאיהו דינא קשיא תקיפא; "במקלו" לא כתיב אלא **במקל**. פוק חמי כמה תקיפא חכמתא דההוא רשע ותיאובתא דיליה לאבאשא להון לישראל! דאיהו אשגח לנפקא מרשותא דלעילא בגין דתיאובתיה לאתייקרא ולאבאשא להו לישראל.

ויעמוד מלאך יהו"ה במשעול הכרמים וגו' (במדבר כב כד) . מה כתיב לעילא? בקדמיתא כתיב **ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה** - ותלך בארח מישר מסטרא דשדה, ואתרכינת ממה דהוה בה.

ויך בלעם את האתון להטותה הדרך - לאסטאה לה מההוא ארחא דשדה.

אמר רבי יוסי, בין מלאכא ובין בלעם הות אתנא בעאקו. לבתר כד חמא בלעם דלא הוה יכיל - כדין **ויך את האתון במקל** כמה דאתמר.

ויעמוד מלאך יהו"ה וגו'. אמר ר' אבא כמה אית לן לאסתכלא במלי דאורייתא!

דף רט עמוד א

הני קראי רמיזי בחכמתא עלאה! וכי למגנא נפק האי מלאכא לאתחזאה לחד אתנא או למיקם בין כרמייא לקבלה, זמנא הכא וזמנא הכא? אלא כלא רזא עלאה הוא! וכלא בעי קב"ה בגין לאגנא עלייהו דישראל ולא ישלטו בהו זינין בישין בגין דאינון חולקיה דקב"ה.

ויעמוד מלאך יהו"ה וגו' - תאנא מסטרא דאמא כד איהי מתעטרא - נפקין בעטרהא 1500 סטרי גליפין בתכשיטהא. וכד בעאת לאזדווגא במלכא - מתעטרא בחד עטרא דארבע גוונין. אינון גוונין מתלהטן בארבע סטרי עלמא - כל גוונא וגוונא מתלהטא תלת זמנין בההוא סטרא דאינון תריסר תחומי גליפין, ועאלין ואתכלילו בתריסר אחרנין.

ברישא דעטרא אית ד' שורין לד' סטרין, ואינון **מגדלות** כמה דאת אמר **מגדלות מרקחים** (שיר ה יג) . מהו **מרקחים**? כמה דאת אמר **מכל אבקת רוכל** (שיר ג ו) . ועל כל מגדלא ומגדלא - ג' פתחין קביעין באבנין טבן מכל סטרא וסטרא.

האי עטרא נהירא בדלוגין דאופיר בגין יקרא דמלכא, כמה דכתיב **אוקיר אנוש מפז וגו'** (ישעיהו יג יב) .

תחות עטרא תליין זגי דדהבא בסחרנהא; זגא דדהבא מסטרא דא, וזגא דדהבא מסטרא דא. וחד רמונא בגו. ההוא רמונא איתי בה אלף זגין, וכל זגא מנייהו מתלהטא בסומקא בחוורא. ההוא רמונא אתפלג בפלוגין ארבע, וקיימא פתיחא לאתחזאה זגהא.

325 זגין לסטרא דא. וכן לכל סטרא וסטרא. עד דמתלהטן ארבע סטרי עלמא מחיזו דכל פלכא ופלכא, ואינון אקרון **פלח הרמון** כמה דכתיב **כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך** (שיר ד ג) . ארבע גלגלין בפלכי ארבע זווין - נטלין בגלגולא לההוא עטרא. וכד נטלי לה - אזדקפן לעילא עד דמטו לגלגולא דפלכא עלאה דנהים יממא ולילי. מתחברן כל אינון פלכין, ונטלין לעטרא וזקפן לה. וקלא דאינון גלגלין אשתמע בכלהו רקיעין. לקל נעימותא מתרעשין כל חילי שמיא וכלהו שאלין דא לדא עד דכלהו אמרי **ברוך כבוד יהו"ה ממקומו**.

כד מזדווג מלכא במטרוניתא - סלקא עטרא דא ואתישבת ברישא דמטרוניתא. כדין נחית חד עטרא עלאה קביעא דכל אבן טבא, וחיזור ושושן בסחרנהא. בשית גלגלין אתיא לשית סטרין דעלמא. שית גדפין דנשר נטלין לה בפלכוי, חמשין פלכין ענבין סחרנהא דגליף בה אימא עלאה קביעאן באבן טבא. חוור וסומק ירוק ואוכם תכלא וארגוונא. שית מאה ותלת עשר זווין לכל סטרא וסטרא. 1600 מגדלין לכל סטרא וסטרא. וכל מגדלא ומגדלא - טורין קביעין. פרחין לעילא. אשתאבן בפתורא דאימא עלאה במשח רבות דילה.

כדין אימא בלחישו נגיד מתנן עלאין ושדר וקבע לון בההוא עטרא. לבתר אנגיד נחלי דמשח רבות קדישא על רישא דמלכא, ומרישיה נחית ההוא משחא טבא עלאה על דיקניה יקירא. ומתמן נגיד על אינון לבושי מלכא. הדא הוא דכתיב **כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגו'** (תהלים קלג ב) .

לבתר אתהדר עטרא, ומעטרא ליה אימא עילאה בההוא עטרא, ופרישא עליה ועל מטרוניתא לבושי יקר בההוא עטרא. כדין קלא אשתמע בכלהו עלמין - **צאינה וראינה וגו׳**. כדין חדוותא הוא בכל אינון בני מלכא ! ומאן אינון ? כל אינון דאתו מסטרייהו דישראל. דהא לא מזדווגי בהו ולא קיימין עמהון בר אינון ישראל דאינון בני ביתא ומשמשי להו. כדין ברכאן דנפיקי מנייהו - דישראל הוא. וישראל נטלין כלא ומשדרי חולקא מניה לשאר עמין. ומההוא חולקא אתזנו כל אינון שאר עמין.

ותאנא, מבין סטרי חולקהון דממנן על שאר עמין נפק

דף רט עמוד ב

חד שביל דקיק דמתמן אתנגיד חולקא לאינון תתאי, ומתמן מתפרש לכמה סטרין. ודא קרינן ליה ׳תמצית׳ דנפיק מסטרא דארעא קדישא. ועל דא **עלמא כוליה מתמצית דארץ ישראל קא שתי**. מאן **ארץ ישראל** ? הא אוקימנא ! ובין לעילא ובין לתתא - כל אינון שאר עמין עכו״ם לא אתזנו אלא מההוא תמצית. ולא תימא דאינון בלחודוי - אלא אפילו אינון כתרין תתאין - מההוא תמצית שתיין !

ודא הוא **במשעול הכרמים** - שביל מרברבי שאר עמין דמתברכן מניה. כד חמא ההוא מלאכא דהא בלעם אסטי לאתון להההוא שבילא דכתיב **להטותה הדרך** - מיד **ויעמוד מלאך יהו״ה במשעול הכרמים** - לאסתמא שבילא דלא יסתייעון ביה אינון שאר עמין עכו״ם ואינון כתרין תתאין.

ואזלא הא כהא דאמר רבי יצחק, כתיב **שמוני נוטרה וגו׳** (שיר א ו) - לנטלא ולברכא לשאר עמין בגלותא. וישראל דאינון **כרמי שלי -לא נטרתי** בגין דאינון בגלותא ולא מתברכין כדקא חזי.

גדר מזה וגדר מזה (במדבר כב כד) . אמר ר׳ אבא היך יכיל ההוא מלאכא לאסתמא ההוא שבילא ? אלא בגין דסיועא אחרא הוה ליה - קב״ה וכנסת ישראל.

ר׳ יהודה אמר, אורייתא מסייעא ליה ! דכתיב **מזה ומזה הם כתובים** (שמות לב טו) .

בההיא שעתא מה כתיב ? **ותרא האתון וגו׳ ותלחץ אל הקיר (במדבר כב כה)** . מאי **ותלחץ אל הקיר** ? כמה דאת אמר **מקרקר קיר וגו׳** (ישעיהו כב ה) . **קיר** - פטרונא - ההוא דשלטא עלייהו.

ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר - היא לא יהבא ליה סיועא כלל. ובעקותא אשדת ליה להההוא ׳קיר׳, ורמזא ליה האי. כדין - **ויוסף להכותה** בהאי סטרא.

ויוסף מלאך יהו״ה עבור ויעמוד במקום צר וגו׳ (במדבר כב כו) . בההיא שעתא אסתים לה כל ארחין וכל סיועין, דלא אשתכח בה מכל סטרא דעלמא סיועא. כדין **ותרבץ תחת בלעם** (במדבר כב כז) . כד חמא בלעם דלא הוה יכיל מה כתיב ? **ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל** (במדבר כב כז) - כמה דאתמר, דאעטן לה ואלבש לה בזירוזי דינא קשיא תקיפא.

ויפתח יהו״ה את פי האתון וגו׳ (במדבר כב כח) - היינו חד מאינון מלין דאתבריאו ערב שבת בין השמשות.

אמר ר׳ יצחק : מאי סגי האי לבלעם או לאתון או לישראל בהני מלין ?

אמר ר׳ יוסי : דחייכין ביה אינון רברבין דהוו עמיה, וכד מטו לבלק אמרו ליה *״זכי להאי שטיא שדרת ליקרא ? ! לא תשכח ביה ממשות ולא במלוי ! ״*. ובאינון מלה דאתנא אתבזא מן יקריה.

ר׳ חייא אמר : אלמלי לא אמרת אתנא האי - לא שביק בלעם ההוא דיליה. ובמלי דאתנא ידע דאתבר חיליה.

ר׳ אבא רמי - כתיב **ותפתח הארץ וגו׳** (במדבר טז לב) וכתיב **ויפתח יהו״ה את פי וגו׳**. מאי שנא ארץ מאתון דלא כתיב בה ״ויפתח יהו״ה את פי הארץ״ ? אלא התם משה גזר על פומא, ופתחת ועבדת ארעא פקודא דמשה. ודא יאות דקב״ה יעביד פקודא דמשה דהא משה גזר ופקיד **ופצתה האדמה את פיה** (במדבר טז ל) . ועל דא היא עבדת פקודוי דכתיב **ותפתח הארץ את פיה**. אבל הכא לא אשתכח מאן דגזר - אלא רעותא דקב״ה הוה. והואיל ורעותיה הוה בכך - כתיב **ויפתח יהו״ה את פי האתון** - מניה אתא מלה ומניה אשתכח.

ר׳ יהודה אמר, אסתכלנא בפרשתא דא ובאלין מלין, ואתחזיין דלאו מלין דצריכין אינון ! וכי מאחר דכתיב **ויפתח יהו״ה את פי האתון** - בעיין למהוי אינון מלין מלי מעלייתא מלי דחכמתא ! ואי כמה דאתערו חברנא דאיהו משתבח דסוסיא דיליה רעי ברטיבא והיא תבת ואמרת **הלא אנכי אתונך** -- מהכא הוה לה למפתח ! והיא לא פתחה אלא **מה עשיתי לך** ! ואי הכי - אמאי קא טרח קודשא בריך הוא למפתח פומה להני מלין ?

אמר רב אבא ודאי באילין מלין אוליפנא דעתא דבלעם דלאו כדאי הוא למשרי עליה רוח קודשא, ואוליפנא דהא לית יכילו באתניה לאבאשא או

דף רי עמוד א

לאוטבא. ואוליפנא מהאי אתון דהא לית חילא בבעירי לאשראה עלייהו דעתא שלים. תא חזי בלעם בההיא מלה דאתניה ובההוא דעתא טפשא לא יכיל למיקם - בדעתא עלאה על אחת כמה וכמה!

ותאמר לבלעם מה עשיתי לך (במדבר כב כח) - וכי ברשותי הוה למעבד טב וביש? -- לאו! דהא בעירי לא מתנהגן אלא במה דנהגו לון. ואע"ג דההיא אתנא בעמיקתא יתיר - לאו ברשותה היא. דהא הוא אטעין לה בחרשוי וברשותיה קיימא.

ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי (במדבר כב כט) - הוה ליה לחייכא מנה והוא אתיב לקבלה טפשותא דמלהא! כדין חייכו מניה ואתקליל בעינייהו, וידעו דאיהו שטיא. ומה אמר? **כי התעללת בי לו יש חרב בידי**. אמרו: *"שטיא דא! איהו יכיל לשיצאה עמין בפומיה - היך לא יכיל לשיצאה לאתניה והוא בעי חרבא?!"*.

ואוליפנא דלית חילא בבעירי לאשראה עלייהו רוחא אחרא. דאי יימרון בני נשא *"אי ימללון בעידי - כמה דעתא שלים יפקון לעלמא"* - פוק ואוליף מהאי אתנא! דהא קב"ה אפתח פומה - חמי מלוי!

(מצאתי כתוב בהעתקות חסר כאן)

ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם וגו' (במדבר כב מא)

ר' יצחק אמר, בלק חכים הוה בחרשין יתיר מבלעם - בר דלא הוה מכוון שעתא ללטייא. משל וכו'. בגין כך **ויקח בלק את בלעם וגו'** - הוא הוה אתקין ליה ואחיד ליה לכלא.

ויעלהו במות בעל - מאי **ויעלהו במות בעל**? אלא אשגח בחרשוי במאי סטרא יתאחיד בהו, ואשכח דזמינין ישראל למעבד במות ולמפלח לבעל, כמה דכתיב **וילכו אחרי הבעל** (ירמיהו ב ה) .

וירא משם קצה העם - חמא רברבי דעמא ומלכא דלהון דפלחין ליה כמה דכתיב **ויקראו בשם הבעל** (מ"א יח כו) , וכתיב **אם יהו"ה האלהים וגו'** (מ"א יח כא) . כיון דחמא בלעם דזמינין ישראל להאי - מיד **וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת** (במדבר כג א) - חסר כתיב.

ר' יוסי ור' יהודה - חד אמר לקבלי מדבחן דקדמאי אקריב אינון שבעה מדבחן. וחד אמר בחכמתא עבד כלא, ואשכח דחולקהון דישראל בשבעה דרגין אתקשרו, בגין כך אסדר שבעה מדבחן. לבר נש דהוה ליה רחימא חד דשבק ליה אבוי. ובני נשא מסתפו לקטטה בהדיה בגין ההוא רחימא. ליומין אתא בר נש חד ובעא לאתערא קטטו בהדיה. אמר מה אעביד? אי אתער ביה קטטא - הא ההוא רחימא דאתקשר בהדיה ולא יכילנא. אמר מה אעביד? שדר ליה דורון לההוא רחימא. אמר ההוא רחימא - וכי מה אית ליה להאי בר נש גבאי? ידענא דבגין ההוא בר רחימאי הוא. אמר, האי דורון לא ייעול קמאי! זמינו ליה לכלבי ויכלוניה!

כך בלעם אתא לאתערא קטטו בהו בישראל וחמא דלא יכיל בגין ההוא רחימא עלאה דלהון. שארי לתקנא קמיה דורון. אמר קב"ה: *"דשע! ומה אית לך גבאי?! את בעי לאזדווגא בכני - הדי דורונך זמין לכלבי!"*. תא חזי מה כתיב **ויקר אלהים אל בלעם**, ואמר ר' שמעון לשון 'קרי' וטומאה. דורונך - לאלין אתמסר ולא ייעול קמאי.

ר' אבא אמר **ויקר**, כמה דאת אמר **לפני קרתו מי יעמוד** (תהלים קמז יז) . הוא הוה זמין דבההוא דורון יכיל בהו בישראל. מה כתיב? **ויקר אלהים** - קריר גרמיה מן דא דהוה חשיב.

ויקר אלהים - כמה דאתמר דאתער עליה מסטרא דמסאבותא.

רבי אלעזר אמר **ויקר** - בלעם חשיב דבההוא דורון ייעול לאבאשא להו לישראל, וקב"ה אעקר ליה מקמיה להההוא דורון, ואעקר ליה לבלעם ממה דהוה חשיב, ואעקר ליה מההוא דרגא. הדא הוא דכתיב **ויקר** כמה דאת אמר **יקרוה עורבי נחל** (משלי ל יז) . אמר ליה: *"דשע! לית אנת כדאי לאתקשרא בהדאי ולמיעל קמאי. דורונך לכלבי אתמסר!"*

דף רי עמוד ב

אמר ר׳ שמעון, תא חזי האי רשע געלא דכלא הוה! דלא תשכח בכל פרשתא דא ״ויאמר יהו״ה אל בלעם״ או ״וידבר יהו״ה״. חס וחלילה! מה כתיב? **וישם יהו״ה דבר בפי בלעם וגו׳ (במדבר כג ה)** - כמאן דשוי חסמא בפום חמרא דלא יסטי הכא או הכא - כך **וישם יהו״ה דבר בפי וגו׳**.

אמר ליה קב״ה: רשע! את חשיב דעל ידך יהא ויתקיים ברכה בבני או אפכא? -- לא צריכין אינון לך! כמה דאמרין לצרעה כו׳. אלא את **שוב אל בלק**. וכד תפתח פומך - לא יהא ברשותך, ולא בפומך תלייא מלולא. אלא **וכה תדבר** - הרי **כה** דזמינא לברכא לון - ׳כה׳ תמלל ברכה דבני. דכד תפתח פומך - היא תמלל מלין לאתקיימא על בני. דלא אשבוק מלין לך.

תא חזי דכך הוא. כיון דאתא לבלק ובלק שמע כל אינון מלין - הוה חשיב דהא מפומה דבלעם נפקין. אמר **לקוב אויבי לקחתיך (במדבר כג יא)** .

אמר בלעם: *״סב אלין חרשין בידך בגין לאעכבא הכא להאי ׳כה׳. ואי את תיכול לאעכבא לה בהאי חרשין - אנא אעקר לה מאינון מלין דהיא אמרה״.*

מה כתיב? **התיצב כה על עולתך** (במדבר כג טו) - בהאי ובאלין חרשין תעכב לה, **ואנכי אקרה כ״ה** - כלומר אעקר לה מאלין מלין.

אמר ליה קב״ה: *״דשע! אנא אעקר לך!״*. מה כתיב בתריה? **ויקר אלהים אל בלעם**. וההוא ׳דבר׳ אריס קלא במלולי **דכ״ה**. **ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר - כה תדבר** ודאי.

תא חזי בקדמיתא לא כתיב ״התיצב כה על עולתך״ אלא **הִתְיַצֵּב עַל עֹלָתֶךָ וְאֵלֵכָה אוּלַי יִקֶּרֶה יְהוָה לִקְרָאתִי** (במדבר כג ג) . כיון דחמא **דכה** אמר אינון ברכאן - כדין אמר **התיצב כה על עולתך ואנכי אקרה כה**.

לכה ארה לי יעקב (במדבר כג ז) - כלומר לקוט.

רבי יוסי אמר, אשדי לון מההוא דרגא דאינון קיימי! כמה דאת אמר **צָדָה אוֹרָה** (ש״א כ כ) . אמר אי תיכול למשדי להההוא דרגא דלהון - הא כלהו אתעקרו מעלמא!

ולכה זועמה ישראל - ׳ישראל׳ דלעילא, דישתכח רוגזא קמיה, כמה דאת אמר **ואל זועם בכל יום**.

כי מראש צורים וגו׳ (במדבר כג ט) .

אמר ר׳ יצחק: **מראש צורים** - אלין אינון אבהתא דכתיב **הביטו אל צור חוצבתם** (ישעיהו נא א) . **ומגבעות אשורנו** - אלין אמהן. בין מהאי סטרא ובין מהאי סטרא לא יכלין לאתלטייא.

רבי אבא אמר: **כי מראש צורים** - מאן יכיל להו לישראל! דהא הוא אחיד מרישא דכל צורים נפקין! ומאן אינון ׳צורים׳? גבורן! דהא כל דינין דעלמא מאינון גבורן נפקי ואינון אתאחדן בהו. **ומגבעות אשורנו** - אלין שאר כתרין דאתאחדן בהו.

הן עם לבדד וגו׳ - כמה דאת אמר **יהו״ה בדד ינחנו** (דברים לב יב) .

מי מנה עפר יעקב וגו׳ (במדבר כג י) הא אוקמוה. אלא אמר ר׳ יוסי, תרין דרגין אינון **יעקב וישראל**; בקדמיתא **יעקב** ולבתר **ישראל**. ואע״ג דכלא חד - תרין דרגין אינון. דהא דרגא עלאה ׳ישראל׳ הוא.

מי מנה עפר יעקב וגו׳ - לתתא. מאן הוא **עפר**? ר׳ שמעון אמר האי דכתיב ביה **יתן כעפר חרבו וגו׳** (ישעיהו מא ב) . מאן **חרבו**? הא ידיעא דכתיב **חרב ליהו״ה מלאה דם** (ישעיהו לד ו) . **עפר** - ההוא אתר דאתברי מניה אדם הראשון דכתיב **וייצר יהו״ה אלהים את האדם עפר וגו׳** (בראשית ב ז) . וממההוא עפר - כמה חיילין וכמה משריין נפקו! כמה טפסין, כמה גרדיני נמוסין, כמה גירין, כמה בליסטראות, כמה רומחין וסייפין וזיינין אשתכחו מההוא עפר! **מי מנה** - כמה דאת אמר **היש מספר לגדודיו** (איוב כה ג) .

וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל - **רֹבַע יִשְׂרָאֵל** היא ה׳. וחד מלה היא.

רובע ישראל - כמה דאת אמר (שמות כג ה) **רובץ תחת משאו** - **רביע**. הדא הוא דכתיב **מטתו שלשלמה** (שיר ג ז) .

דבר אחר: **רֹבַע** כמו רביעית מישראל. לתתא **רֹבַע** אתקרי, לפום כתרין. משמע דוד איהו רגלא רביעאה דכורסייא.

דבר אחר: **מי מנה עפר יעקב וגו׳** כל אינון דחשיבין עפרא כמה דאוקימנא. **ומספר את רבע ישראל** דכתיב **היש מספר לגדודיו**. רבע ישראל כמה דאוקימנא.

דף ריא עמוד א

דבר אחר: **מי מנה עפר** - אינון פקודין דאינון בעפרא - בזריעה בנטיעה בחצדא. והא אוקמוה חברייא. **ומספר את רבע** כמה דאת אמר **בהמתך לא תרביע** (במדבר יט יט) .

וישא משלו ויאמר - "וידבר" לא כתיב. מאי **וישא משלו**?

רבי חייא אמר - הוא הוה זקיף קלא לגבי ההוא ממלל ! **וישא משלו** - בלעם, **ויאמר** - האי **כה** כמה דכתיב **וכה תדבר**. ואמירה מנה הוה.

תא חזי כיון דחמא בלעם דבכל חרשוי ובכל ההוא דורון לא יכיל לאעקרא ההוא 'כה' (כמה דאת אמר **ואנכי אקרה כה** - אעקר להאי 'כה'. אמר ליה קב"ה: *"דשע ! אנת סבור לאעקרא לה - אנא אעקר לך משלשולך !"*. מה כתיב **ויקר אלהים אל בלעם** כמה דאתמר) - לבתר כיון דחמא דלא יכיל - הדר ואמר **וברך ולא אשיבנה (במדבר כג כ)** . "ולא אשיבנו" מבעי ליה? אלא **ולא אשיבנה** ודאי לההיא דכתיב **כה. וכה תדבר**. לית אנא יכיל לאהדרא לה !

אמר בלעם בתרין דרגין בעינא לאעלא בהו. בעינא לאעלא בהו מדרגא **דיעקב** ולא יכילנא. בעינא לאעלא בהו מסטרא אחרא **דישראל** ולא יכילנא. מאי טעמא? בגין דשמא דא או דא - לא אתקשר בזינין בישין. הדא הוא דכתיב **לא הביט און ביעקב וגו' (במדבר כג כא)** .

תאנא תרין דרגין אינון - **נחש וקסם**. לקבליהון **עמל ואון**. אמר בלעם - הא ודאי אשכחנא לקבלי דהני **יעקב וישראל**. **און** לקבליה **דיעקב** דאיהו קטיר בנחש. **עמל** לקבליה **דישראל** דאיהו קטיר **בקסם**. כיון דחמא דלא יכיל אמר ודאי **לא הביט און ביעקב וגו'**. מאי טעמא? בגין **דיהו"ה אלהיו עמו וגו'**. ואי תימא בהני לא יכילנא, בקסם ונחש יכילנא? -- כתיב **כי לא נחש ביעקב וגו'** (במדבר כג כג) . ולא עוד אלא דכל חילין דלעילא וכל משריין כלהו - לא ידעי ולא מסתכלי בנמוסא דמלכא עלאה עד דשאלי להני תרי - יעקב וישראל. ומאי אמרי? **מה פעל אל**.

אמר רבי אלעזר, כל הני מלין **כה** אמר. והוא ארים קלא לקבלה. ולא ידע מאי הוא, ולא אשתמע בר קליה.

הן עם כלביא יקום וגו' (במדבר כג כד) - מאן עמא תקיפא כישראל ! בשעתא דאתנהיר צפרא - קם ומתגבר כאריא לפולחנא דמאריהון בכמה שירין בכמה תושבחן ! משתדלי באורייתא כל יומא. ובלילה **לא ישכב וגו'** - כד בעי בר נש למשכב על ערסיה מקדש שמא עלאה, אמליך ליה לעילא ותתא. כמה גרדיני נמוסין מתקשרן קמייהו בשעתא דפתחין פומהון על ערסייהו **בשמע ישראל** ובעאן רחמי קמי מלכא קדישא בכמה קראי דרחמי !

ר' אבא אמר **הן עם כלביא יקום**. זמינין האי עמא למיקם על כל עמין עכו"ם כאריה גיבר ותקיף ויתרמי עלייהו. ארחייהו דכל ארייוותא למשכב על טרפייהו, אבל עמא דא - **לא ישכב עד יאכל טרף**.

דבר אחר: **הן עם כלביא יקום** - לקרבא קרבנין ועלוון קמי מלכהון על גבי מדבחא. ותאנא בשעתא דקורבנא אתוקד על גבי מדבחא - הוו חמן דיוקנא דחד אריה רביע על ההוא קרבנא ואכיל ליה. ואמר רבי אבא, **אוריאל** מלאכא עלאה הוה. וחמאן ליה בדיוקנא דאריא תקיפא רביע על מדבחא, ואכיל לון לקרבנין. וכד ישראל לא הוו זכאין כל כך - הוו חמאן דיוקנא דחד כלבא חציפא רביע עליה - כדין הוו ידעי ישראל דבעיין תשובה וכדין תייבן.

לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף - אלין קרבנין דליליא כגון עלוון. **וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה** - דקב"ה אגח קרבא דלהון על שנאיהון.

רבי אלעזר אמר **לא ישכב** - מהו **לא ישכב**? אלא בכל ליליא ולילא כד בר נש איהו אזיל בפקודי דמאריה - לא

דף ריא עמוד ב

שכיב על ערסיה עד דקטיל 1125 מאינון זיינין בישין דשריין עמיה.

רבי אבא אמר, אלף אינון דסטר שמאלא דכתיב **יפול מצדך אלף** (תהלים צא ז) כמה דכתיב **יעלזו חסידים בכבוד וגו' (שם) רוממות אל בגרונם וגו' לעשות נקמה וגו'** ז. הדא הוא דכתיב **לא ישכב וגו'**, ודא הוא **לעשות בהם משפט וגו'**.

אמר רבי חזקיה: לקבלי תלת זמנין דהוא מחא לאתניה ואטעין לה בחרשוי - אתברכון ישראל תלת זמנין.

רבי חייא אמר: לקבליה אתברכון ישראל תלת זמנין דסלקין ישראל לאתחזאה קמי מלכא קדישא.

וירא בלעם כי טוב בעיני יהו"ה וגו' ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וגו' (במדבר כד א) . מאי **לקראת נחשים**? אמר ר' יוסי, דהני תרין זמנין קדמאי הוה אזיל בכל חרשוי ובעא למילט לישראל. כיון דחמא רעותיה דקב"ה דאמר **שוב אל בלק** - דהא מלולך לא בעיין בני - מלולא אחרא זמין

מהאי ׳כה׳ כמה דכתיב **וכה תדבר** - ׳כה׳ תדבר ולא אנת. **כה תדבר** - דשלטא על כל שליטין חרשין וקסמין וזינין בישין דלא יכלין לאבאשא לבני - כדין בעא לאסתכלא בהו בעינא בישא.

תא חזי האי רשע כד אסתכל בהו בישראל הוה מסתכל באלין תרין דרגין **יעקב וישראל** לאבאשא לון, או בהאי או בהאי, בחרשוי. בגין כך ברכן וברכן יעקב וישראל אתבריכו.

וירא בלעם כי טוב וגו׳ - במה חמא? חמא די בשעתא דאנפי מלכא נהירין - זינין בישין לא קיימי בקיומייהו, וכל חרשין וכל קסמין לא סלקאן בחרשייהו.

תא חזי בהני תרי זמני כתיב **ויקר** - **ויקר אלהים** (במדבר כג ד) , **ויקר יהו״ה אל בלעם וגו׳** (במדבר כג טז) . וכתיב **וכה תדבר**. והשתא כיון דחמא דהא לא אשתכח רוגזא, וחרשוי לא סלקין - כדין **ולא הלך כפעם בפעם וגו׳**. כיון דאפריש ואסתלק גרמיה מחרשוי - שארי באתערותא אחרא לשבחא לישראל.

אמר ר׳ יהודה: מאי אתערותא הכא?

אמר ליה: אתערותא דרוחא חדא מסטרא דשמאלא - ההוא דאתקשרו תחותוי אינון זינין וחרשין דיליה.

אמר ר׳ אלעזר: הכי אוליפנא דאפילו האי זמנא לא שריא ביה רוחא דקודשא!

אמר ליה ר׳ יוסי: אי הכי הא כתיב **ותהי עליו רוח אלהים**, ובכל אינון זמנין אחרנין לא כתיב בהו הכי?

אמר ליה: הכי הוא!

תא חזי כתיב **טוב עין הוא יבורך** (משלי כב ט) , והא אוקמוה **אל תקרי יבורך אלא יברך**. ובלעם הוה רע עין - דלא אשתכח רע עין בעלמא כוותיה; דבכל אתר דהוה מסתכל בעינוי הוה מתלטייא. ועל דא אמרו **האי מאן דאעבר בריה בשוקא ומסתפי מעינא בישא - יחפי סודרא על רישיה בגין דלא יכיל עינא בישא לשלטאה עליה**. אוף הכא - כיון דחמא בלעם דלא יכיל בחרשוי וקסמוי לאבאשא לישראל - בעא לאסתכל בהו בעינא בישא, בגין דבכל אתר דהוה מסתכל בעינוי בישין - הוה מתלטייא.

תא חזי מה רעותיה דיליה לקבלהון דישראל! כתיב **וישת אל המדבר פניו (במדבר כד א)** , כתרגומו **ושוי לקבל עגלא די עבדו ישראל במדברא אפוהי**, בגין דיהא ליה סטר סיועא לאבאשא להו. השתא חמי מה כתיב! **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל (במדבר כד ב)** - בעא לאסתכלא בהו בעינא בישא ביה שעתא, ואלמלא דאקדים לון קב״ה אסוותא הוה מאבד לון באסתכלותא דעינוי! ומאי אסוותא יהב קב״ה לישראל בההיא שעתא? דא הוא דכתיב **ותהי עליו רוח אלהים**. **ותהי עליו** - על ישראל קאמר! כמאן דפריש סודרא על רישיה דינוקא בגין דלא ישלוט בהו עינוי. כדין שארי ואמר **מה טובו אהליך יעקב (במדבר כד ה)** .

תא חזי כל מאן דבעי לאסתכלא בעינא בישא לא יכיל אלא כד משבח ואוקיר להוא מלה דבעי לאלטייא בעינא בישא. ומה ארחיה? אמר: *״חמו כמה טבא דא! כמה יאה דא!״*. בגין דישלוט ביה עינא בישא. אוף הכא אמר **מה טובו אהליך יעקב** - כמה אינון יאן!

דף ריב עמוד א

כמה אינון שפירן! כמה נטיען שפירן דאתנטען מנייהו! דמיין לאינון נטיעין דנטע קב״ה בגנתא דעדן יאיין! מאן יתן דאלין נטיען אשתכחו מאינון מסכני דבהו - **יזל מים מדליו וגו׳ (במדבר כד ז)** .

לבר נש דהוו ליה ידן שפירן יאן למחזי. אעבר חד בר נש דעינא בישא, אסתכל באינון ידין, נקיט בהו שארי לשבחא. אמר *״כמה אינון שפירן! כמה אינון יאן! חמו אצבען מגזרא דשפירו עלאה!״*. לבתר אמר *״מאן יתן ידין אלין דשריין בין אבנין יקידין ובלבושי יקר דארגוונא בביתיה לאשתמשא בהו, ויהון גניזין בתיבותא דיליה!״*.

כך בלעם שרי לשבחא - **מה טובו אהליך** - חמו כמה שפירן כמה יאן וכו׳. לבתר אמר **יזל מים מדליו** - לא ישתכח נטיעא שפירא דא נטיעא דאורייתא לבר מאינון מסכנין! **וזרעו במים רבים** - דלא יסגי ולא ירבי רוחא דקודשא!

אמר ליה קב״ה: *״רשע! לא יכלין עיניך לאבאשא! הא פריסו דקודשא עלייהו״*.

כדין אמר: **אל מוציאו ממצרים וגו׳ (במדבר כד ח)** - הא לא יכלין כל בני עלמא לאבאשא לון דהא חילא תקיפא עלאה אחיד בהו. ומאי איהו? **אל מוציאו ממצרים**. ולא עוד אלא **כתועפות ראם לו** - דלא יכיל בר נש לאושיט ידיה עליה מגו רומיה. ומדאשתכח בזקיפו עלאה הכי - **יאכל גוים צריו וגו׳**, ולית מאן דיכיל לאבאשא לון.

ואפילו בזמנא דלא זקיף - לא יכלין! הדא הוא דכתיב **כרע שכב (במדבר כד ט)** - לא דחל בגין דאשתכח גיבר כארי וכלביא. אפילו כד אינון ביני עממיא, וכרע ושכב בינייהו - כארי הוא ישתכח בנמוסי אורייתא באורחי אורייתא. שולטנותא אית להו במאריהון, דאפילו כל מלכיא דעלמא לא יעקרון להו! כאריא דא כד שכיב על טרפיה - לא יכלין לאקמא ליה מניה. הדא הוא דכתיב **כרע שכב כארי וגו׳**.

אמר ר׳ אלעזר לא אשתכח בעלמא חכים לאבאשא כבלעם רשיעא! דהא בקדמיתא הוה אשתכח במצרים, ועל ידוי קשירו מצראי עלייהו דישראל קשורא דלא יפקון מעבדותהון לעלמין. ודא הוא דאמר *״מה איכול לאבאשא להו! דהא אנא עבידנא דלא יפקון מעבידתא דמצראי לעלמין - אבל **אל מוציאו ממצרים**! ולקבליה לא יכלין חכמין וחרשין דעלמא״.*

ועתה הנני הולך לעמי וגו׳ (במדבר כד יד)

ר׳ יהודה פתח: **לא תסגיר עבד אל אדוניו וגו׳ עמך ישב בקרבך** יז. כמה חביבין מלי דאורייתא! כמה חביבה אורייתא קמי קב״ה! כמה חביבה אורייתא דאורית לה קב״ה לכנסת ישראל!

תא חזי בשעתא די נפקו ממצרים שמע בלעם דהא חרשוי וקסמוי וכל אינון קשרין לא סליקו בהו בישראל. שארי לגררא גרמיה ולמירט רישיה. אזל לאינון טורי חשוכא ומטא לגבי אינון שלשלאי דפרזלא.

וכך הוא ארחא דמאן דמטי גבייהו. כיון דעאל בר נש ברישי טוריא - חמי ליה **עזאל**, ההוא דאקרי **גלוי עינים**. מיד אמר ל**עזא**. כדין יהבין קלא ומתכנשין גבייהו חויין רברבי דמתוקדן, וסחרין לון. משדרי אונימתא זעירתא לקבליה דבר נש. ותנא כמין שונרא היא, ורישיה כרישא דחוייא, ותרין זנבין בה, וידהא ורגלהא זעירין. בר נש דחמי לה - חפי אנפוי. והוא מייתי חד קטורתא מאוקידו דתרנגולא חוורא. שדי באנפהא והיא אתית עמיה.

עד דמטי לגבי רישא דשלשלאי, וההיא רישא דשלשלאי נעיץ בארעא ומטי עד תהומא. ותמן בתהומא חד סמיך והוא נעיץ בתהומא תתאה, ובההוא סמיך אתקשר רישא דשלשלאי. כד מטי בר נש לרישא דשלשלאה - בטש בה ג׳ זמנין ואינון קראן ליה. כדין כרע וסגיד על ברכוי ואזיל ואטים עינוי עד דמטי גבייהו. כדין יתיב קמייהו, וכל אינון חויין סחרין ליה מהאי סטרא ומהאי סטרא. פתח עינוי וחמי לון. אזדעזע ונפל על אנפוי וסגיד לקבלייהו. לבתר אולפין ליה חרשין וקסמין ויתיב גבייהו ג׳ יומין.

דף ריב עמוד ב

כד מטא זמנא למיהך לארחיה - ההיא אונימתא וכל אינון חויין אזלין קמיה עד דנפיק מן טורייא בין ההוא חשוכא תקיפא.

ובלעם כד מטא גבייהו - אודע לון מלה ואסגר גרמיה בטורייא עמהון. ובעא לקטרגא לון לאתבא לון למצרים. וקב״ה בלבל וקלקל כל חכמתא דעלמא וכל חרשין דעלמא דלא יכילו לקרבא בהדייהו.

תא חזי השתא כיון דחמא בלעם דלא יכיל לאבאשא לישראל - אהדר גרמיה ואמליך ליה לבלק מה דלא בעא מניה, בגין לאבאשא לון. ועיטא דיליה הוה באינון נוקבי דמדין דאינון שפירן. ואלמלא דאמר ליה משה - לא הוינא ידע, דכתיב **הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם** (במדבר לא טז) . כיון דחמא קב״ה עיטא דיליה אמר *״הא ודאי גרמך בעיטך יפול!״.*

מה עבד ההוא חילא דשלט על כל חרשין? אחמי ליה סופא דכלא!

וכי אית להו רשותא לזמן רחיק?

אמר ר׳ יצחק, עינא חמא ומלין אתמרו מההוא דקאים עליה! והא אוקמוה - **וישא משלו ויאמר (במדבר כד טו)** - מאן דאית ליה למימר! מאי טעמא? בגין דיתקיימון מלין דלעילא בדעתא עלאה דאורייתא.

אראנו ולא עתה (במדבר כד יז) - דהא מלין אלין - מנייהו אתקיימו בההוא זמנא, ומנייהו לבתר, ומנייהו בזמנא דמלכא משיחא.

(מה שחסר כאן תמצא בזהר חדש דף ס״ח א ע״ש)

תנן זמין קב״ה למבני ירושלם ולאחזאה חד כוכבא קביעא, מנצצא בשבעין רהטין ובשבעין זיקין נהרין מניה באמצעות רקיע. וישתאבון ביה שבעין כוכבין אחרנין ויהא נהיר ולהיט שבעין יומין.

וביומא שביעאה יתחזי בעשרין וחמש יומין לירחא שתיתאה, ויתכניש ביומא שתיתאה לסוף שבעין יומין.

יומא קדמאה יתחזי בקרתא דרומי. וההוא יומא ינפלון ג׳ שורין עלאין מההיא קרתא דרומי. והיכלא רברבא ינפול, ושליטא דההיא קרתא ימות. כדין יתפשט ההוא כוכבא לאתחזאה בעלמא, ובההוא זמנא יתערון קרבין תקיפין בעלמא לכל ד׳ סטרין. ומהימנותא לא ישתכח בינייהו. ובאמצעות עלמא - כד יתנהיר ההוא כוכבא באמצעות רקיעא - יקום מלכא חד רב ושליט בעלמא, ויתגאה רוחיה על כל מלכין, ויתער קרבין בתרין סטרין ויתגבר עלייהו. וביומא דיתכסי כוכבא - יזדעזע ארעא קדישא מ״ה מילין סחרניה אתר דהוה בי מקדשא. ומערתא חדא מן תחות ארעא יתגלי. ומההיא מערתא יפוק אשא תקיפא לאוקדא עלמא. ומההיא מערתא יסגי חד עופא רברבא עלאה דישלוט בכל עלמא. וליה אתיהב מלכותא, וקדישי עליונין יתכנשון גביה. וכדין יתגלי מלכא משיחא בכל עלמא, וליה אתיהיב מלכותא.

ובני עלמא בשעתא דיתגלי יהון משתכחין בעקתא בתר עקתא. ושנאיהון דישראל יתגברון. כדין יתער רוחא דמשיחא עלייהו וישיצי לאדום חייבא, וכל ארעא דשעיר יוקיד בנורא. כדין כתיב **וישראל עושה חיל (במדבר כד יח)** . הדא הוא דכתיב **והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו** (במדבר כד יח) - אויביו דישראל. וכדין **וישראל עושה חיל**. ובההוא זמנא יקים קב״ה למתייא דעמיה, ויתנשי מנהון מיתה. הדא הוא דכתיב **ימין יהו״ה עושה חיל... לא אמות כי אחיה** (תהלים קיח טז) , וכתיב **ועלו מושיעים וגו׳** (עובדיה א כא) . וכדין **והיה יהו״ה למלך** (זכריה יד ט) .

אמר ר׳ אבא מאי דכתיב **כי בשמחה תצאו וגו׳** (ישעיהו נה יב) ? אלא כד יפקון ישראל מן גלותא - שכינתא נפקא עמהון ועמה יפקון. הדא הוא דכתיב **כי בשמחה תצאו**.

ששון - דא קב״ה. ר׳ יצחק אמר - דא צדיק. הדא הוא דכתיב **ששון ושמחה ימצא בה** (ישעיהו נא ג) .

אמר ר׳ שמעון, צדיק - **ששון** אקרי. ומן יומא דכנסת ישראל נפלת בגלותא - אתמנעו ברכן מלנחתא לעלמא מהאי צדיק. בההוא זמנא מה כתיב? **ושאבתם מים בששון** (ישעיהו יב ג) - דא צדיק. **ממעייני הישועה** - אלין אבא ואמא.

דבר אחר: אלין נצח והוד. וכלא ממבועי נביעין עמיקן. כדין **ואמרת ביום ההוא אודך יהו״ה וגו׳** (ישעיהו יב א) , **צהלי ורני ישבת ציון וגו׳** (ישעיהו יב ו) .

ברוך יהו״ה לעולם אמן ואמן. ימלוך יהו״ה לעולם אמן ואמן